

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΔΑΜΠΡΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ: Κεραμεικός ποιήμα.
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓ: Πρό του Δήμου μυστήριο. Μετάφ. Κωνσταντίνου Χατζοπούλου.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ: 'Η ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα' διήγημα.
EDOUARD SCHURÉ Το Πνεῦμα τῆς 'Αναγέννησης' μελέτη.
ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ: Στὸν 'Ἐρωτα' ποιήμα.
ΣΠΥΡΟΥ ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑ: Τὰ σοννέτα μου. Φαντασία. 'Ἑλλάδα. Λεβέν. 'Εξέλιος. Διάγγελμα. Θᾶμμα. Γυναίκα' σοννέτα.
CHARLES BAUDELAIRE: Moesta et errabunda. Τὸ βράδυ ἐκεῖνο τί θὰ εἶπαίς; ποιήματα Κ. Παράσχου.
NOVALIS: Πρός— ποιήμα Μετ. Π. Κουκούλα.
FRANÇOIS DE CUREL: Τὸ Καινούργιο Εἶδωλο' δράμα Μετάφρ. Κ.Σ.).
ΓΚΟΥΡΑ ΤΟΥ ΑΔΕΙΤΟΥΡΓΗΤΟΥ: 'Ο Μούλος' διήγημα.
VILLIERS DE L'ISLE-ADAM: Βέρα' διήγημα Μετάφρ. Δος Δευκῆς Παυλίδη).
ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ: Πνευματικὴ, λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση. — Μουσικὴ καὶ θέατρο.—Τὰ περιοδικὰ καὶ ὅ τι μᾶς ἐνδιαφέρει ἀπὸ τὸν τύπο. Γερμανικὴ φιλολογία: Ριχάρδος Ντέμπελ' κριτικὸ σημεῖωμα τοῦ Κ.Χ. —Γαλλικὴ φιλολογία. Eduard Churé: «Οἱ Προφῆτες τῆς 'Αναγέννησης». Romain Rolland: «Στὴν αἰωνίαν 'Αντιγόνη».

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ

ΤΙΜΗ Δρ. 2.—

ΑΘΗΝΑ

2-ΟΔΟΣ ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ-2

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

Ἦξι ὅπως λέν, ὅτι δὲν ζοῦν οἱ τόσο ἀγαπημένες
οἱ ἀρχαῖες ἀττικὲς μορφὲς στ' ἀνάγλυφα ἐκεῖ πέρα
τοῦ λιόχαρου Κεραμεικοῦ· νειοί, γέροι, νειὲς παρθένες
ὅλοι τους ζοῦν καὶ χαίρονται τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα.

Τὸ ξέρω· ἢ γῆ τοὺς ἔλωσε, πᾶνε καιροὶ καὶ χρόνια,
ἀλλὰ οἱ λευκὲς τους οἱ ψυχὲς κάτω ἀπ' τὸν ἄδη ἀγάλι
ξερύγαν καὶ σὰ πέτρινα κορμιά τους καὶ τὰ αἰώνια
ἐδῶ πού ζοῦσαν, φώλησαν, καὶ ζοῦν μαζί μας πάλι.

Ἦ ζοῦνε. Ἡ κόρη μὲ σκυφτὰ τὰ μάτια τὰ μεγάλα
κοιτάει τ' ἀνάλαφρο ποῦλί, πού κάπου σὲ μιὰ κόχη
στή γούβα τοῦ μαρμάρου τῆς πῆγης νὰ πιῇ μιὰ στάλα
ἀπ' τὸ νεράκι π' ἄφησεν ἐκεῖ τὸ πρωτοβρόχι.

Πεῖο πέρα ὁ γέρος ἄρχοντας στὸ χέρι του ἔχει κλείσει
τοῦ γιοῦ του, τοῦ μικροῦ του γιοῦ, τ' ἀγνό, τ' ἄδωδὸ τὸ χέρι.
Εἶν' ἀνοιξη· κι' ἀκούει κοντὰ τῆ λεύκα ποῦχει ἀρχίσει
νὰ τραγουδάει στ' ὀλόδροσο τοῦ Μάρτη μεσημέρι.

Κ' ὕστερ' ἀκόμα ὁ μορφονεὶὸς στὸ κυπαρίσσι πλάι
αὐτὸς μέσα στ' ἀτέλειωτο τὸ γαλανὸ τοῦ ἀπείρου
γιὰ κοίτα! ἀνέβη στ' ἄτι του καὶ πάει κι' ὅλο πάει
στὸ δρόμο τὸν ἀξένοιαστο τῆς νειότης καὶ τοῦ ὄνειρου.

Ζοῦνε, σᾶς λέω, καὶ χαίρονται τὸ φῶς εὐτυχημένα,
τὰ πάθη μας κι' οἱ πίκρες μας μονάχα ἐκεῖ δὲ ζοῦνε,
κι' ὅταν περνοῦν καμμιὰ φορὰ ζευγάρια ἐρωτευμένα,
ὅλοι τους γέροι, νειοὶ καὶ νειὲς κοπέλλες τὰ βλογοῦνε

τὰ εὐχαριστοῦνε, ποῦρθανε μακρὰ στὴ μοναξιά τους,
ποῦρθαν ἐκεῖ στὴν ἄφωνη παντοτεινὴ γαλήνη,
νὰ τοὺς θυμῆσουν ἀπαλὰ τὴν πεῖδὸν τρελλὴ χαρὰ τους,
τὴν πεῖδὸν γλυκειά: πὼς κάποτες ἀγάπησαν κ' ἐκεῖνοι...

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΡΙΠΤΜΠΕΡΓ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ!

ΠΕΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥ ΚΡΙΣΕΩΣ

ΜΥΣΤΗΡΙΟ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Ο ΑΙΩΝΙΟΣ, άόρατος
ΘΕΟΣ, τὸ πονηρὸν πνεῦμα, ὁ σφετεριστής, ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ τοῦ κόσμου
ΕΩΣΦΟΡΟΣ, ὁ φωτοδότης, ἐκθροισμένος
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ
ΑΓΓΕΛΟΙ
ΑΔΑΜ καὶ ΕΥΑ

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ

Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Ἐωσφόρος καθένας στὸ θρόνο του. Εἶναι τριγωνισμένοι ἀπὸ ἀγγέλους. Ὁ Θεὸς εἶναι γέροντας· ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου του αὐστηρή, σχεδὸν κακή. Ἔχει μακριὰ λευκά γένια καὶ κέρατα, καθὼς ὁ Μωσῆς τοῦ Μιχαηλαγγέλου. Ὁ Ἐωσφόρος εἶναι νέος καὶ ὠραίος, ἔχει κάτι ἀπὸ τὸν Προμηθεΐα, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸ Χριστό. Τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου του εἶναι λευκὸ καὶ φωτεινὸ, τὰ μάτια ἀστράφτουν, τὰ δόντια λάμπουν. Ἔχει φωτοστέφανο γύρω στὸ κεφάλι.

ΘΕΟΣ

Ἄς γίνῃ κίνηση, γιατί ἡ ἡρεμία μᾶς ἔχει διαφθείρει! Θὰ τολμῶσῶ ἀκόμη μιὰν ἀποκάλυψη, ἔστω καὶ μὲ τὸν κίνδυνο νὰ διχασθῶ καὶ νὰ χαθῶ στὸ βάρβαρο πλῆθος.

Δέτε, ἐκεῖ κάτω ἀνάμεσα στὸν Ἄρη καὶ τὴν Ἀφροδίτη μένουν ἄδεια ἀκόμη μερικὰ μυριόμετρα στὸ ἥλιακό μου σύστημα. Ἐκεῖ θέλω νὰ πλάσω ἕναν νέον κόσμον: ἀπὸ τὸ Μηδὲν πρέπει νὰ γεννηθῆ καὶ στὸ Μηδὲν νὰ ἐπιστρέψῃ μιὰν ἡμέρα. Τὰ πλάσματα ποὺ θὰ ζήσουν ἐκεῖ πρέπει νὰ φαντάζονται πὼς εἶναι θεοὶ ὅπως ἐμεῖς, καὶ ἡ χαρὰ μας θὰ εἶναι νὰ τὰ βλέπουμε ν' ἀγωνίζονται καὶ ν' ἀλλάζω-

νεύονται. Γιατὸ πρέπει νὰ ὀνομασθῆ: ὁ κόσμος τῆς μορίας. Τί λέει ὁ ἀδελφός μου ὁ Ἐωσφόρος, ποὺ μοιράζεται μαζί μου τὴν ἐξουσία στὸ βασιλεῖο αὐτὸ μεσημβρινὰ τοῦ Γαλαξία;

ΕΩΣΦΟΡΟΣ

Ἀδελφὲ καὶ κύριε, ἡ κακή σου θέληση ζητεῖ πόνο καὶ ὄλεθρο. Ἡ ἰδέα σου δὲ μοῦ ἀρέσει.

ΘΕΟΣ

Τί λέν οἱ ἄγγελοι στὴ γνώμη μου;

ΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ

Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

ΘΕΟΣ

Ἄς γίνῃ ὅ τι εἶπα. Καὶ ἀλίμονο σ' ἐ-

κείνους ποὺ θὰ τολμοῦσαν νὰ φωτίσουν τοὺς ἀνόητους στὸν κόσμον τῆς μορίας ἀπὸ ποῦ ἔρχονται καὶ τί ζητοῦν.

ΕΩΣΦΟΡΟΣ

Ἄλίμονο σ' ἐκείνους ποὺ ὀνομάζουν τὸ κακὸ καλὸ καὶ τὸ καλὸ κακὸ, ποὺ κἀνουν ἀπὸ τὸ σκότος φῶς καὶ ἀπὸ τὸ φῶς σκότος, ποὺ κάνουν ἀπὸ τὸ πικρὸ γλυκὸ καὶ ἀπὸ τὸ γλυκὸ πικρὸ! Σὲ καλῶ ἐμπρὸς στὸ Κριτήριον τοῦ Αἰωνίου!

ΘΕΟΣ

Θὰ ἔχω νὰ περιμένω! Μήπως ἀπαντᾶς τὸν Αἰώνιον συχνότερα παρὰ κάθε δέκα φορές δέκα χιλιάδες χρόνια, ὅταν ἔρχεται σ' αὐτὲς τίς σφαῖρες;

ΕΩΣΦΟΡΟΣ

Θὰ πῶ στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ ματαιώσω τοὺς σκοποὺς σου.

ΘΕΟΣ

Καταραμένος νὰ εἶσαι, Ἐωσφόρε! Καὶ ἡ θέση σου ἄς εἶναι στὸν κόσμον τῆς μορίας, γιὰ νὰ βλέπῃς τὰ δεινὰ του. Καὶ οἱ μωροὶ θὰ σὲ ὀνομάζουν πονηρὸ!

ΕΩΣΦΟΡΟΣ

Θὰ νικήσῃς, γιατί εἶσαι δυνατότερος ἀπὸ τὸ Πονηρὸ! Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους θὰ εἶσαι θεὸς ἐσύ, ὁ συνοφάντης, ὁ σατανάς!

ΘΕΟΣ

Κάτω ὁ στασιαστής! Ἐμπρὸς Μιχαήλ, Ραφαήλ, Γαβριήλ, Οὐριήλ! Χτυπάτε Σαμαλιήλ, Ἀζαριήλ, Μιχαζαήλ! Σαλπίζτε Παυμίον, Ἐγών, Ἀμαϊμίον!

(Ἀνεμοστρόβιλος ἀρπάζει τὸν Ἐωσφόρο καὶ τὸν γαρμνίζει στὴν ἄβυσσος)

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΤΗ ΓΗ

Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο τῆς γνώσεως. Ἐπειτα ὁ Ἐωσφόρος μὲ μορφή φιδίου.

ΕΥΑ

Αὐτὸ τὸ δέντρο δὲν τὸ ἔχω δῆ.

ΑΔΑΜ

Αὐτὸ τὸ δέντρο δὲν πρέπει νὰ τὸ γγίξωμε.

ΕΥΑ

Ποιὸς τὸ εἶπε αὐτό;

ΑΔΑΜ

Ὁ Θεός.

ΕΩΣΦΟΡΟΣ (παρουσιάζεται)

Ποιὸς Θεός; Θεοὶ ὑπάρχουν πολλοί.

ΑΔΑΜ

Ποιὸς μιλεῖ ἐκεῖ;

ΕΩΣΦΟΡΟΣ

Ἐγώ, ὁ Ἐωσφόρος, ὁ φωτοδότης, ποὺ ποθεῖ τὴν εὐτυχία σας, ποὺ πονεῖ γιὰ τοὺς πόνους σας. Δέτε τὸ νέο αὐγερινὸ ποὺ μηνᾶ τὸ γυρισμὸ τοῦ ἡλιου! Εἶναι τὸ ἄστρο μου, καὶ σ' αὐτὸ ὑπάρχει ἕνας καθρέφτης ποὺ καθρεφτίζει τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας. Ὅταν ἔρθῃ τὸ πλῆρωμα τοῦ χρόνου, τὸ ἄστρο θὰ ὀδηγήσῃ ἀπὸ μιὰν ἔρημον τοὺς ποιμένεσ· σὲ μιὰ φάτνη, ὅπου θὰ γεννηθῆ ὁ γυιὸς μου, τοῦ κόσμου ὁ λυτρωτής.

Μόλις φᾶτε ἀπὸ αὐτὸ τὸ δέντρο, θὰ γνωρίζετε τί εἶναι καλὸ καὶ τί κακὸ. Θὰ γνωρίζετε πὼς ἡ ζωὴ εἶναι ἕνα δεινὸ, θὰ γνωρίζετε πὼς δὲν εἶστε θεοί, πὼς ὁ πονηρὸς σᾶς ἔχει τυφωμένους, πὼς ἡ ζωὴ σας κυλᾶ μόνο γιὰ νὰ φέρῃ τὸ γέλιο στοὺς θεοὺς. Φᾶτε ἀπὸ τὸ δέντρο αὐτὸ καὶ θὰ βρῆτε τὸ λύτρωμα τῶν πόνων, τὴν χαρὰ τοῦ θανάτου!

ΕΥΑ

Ἦθελὰ νὰ γνωρίσω καὶ νὰ λυτρωθῶ! Φάγε καὶ σύ, Ἀδὰμ!

(Τρώγουν τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ)

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΙΤΗ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ
ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΟΥΡΗΛ

ΟΥΡΗΛ

Ἄλι μας, ἡ χαρά μας πάει.

ΘΕΟΣ

Τί τρέχει;

ΟΥΡΗΛ

Ὁ Ἐωσφόρος φανέρωσε στους ἀνθρώπους τὴν πράξη μας. Τὰ γνωρίζουν ὅλα καὶ εἶναι εὐτυχισμένοι.

ΘΕΟΣ

Εὐτυχισμένοι! Ἄλιμονό μας!

ΟΥΡΗΛ

Κάτι πὶο πολὺ, τοὺς ἔδωσε τὸ δῶρο τοῦ Λυτρωμοῦ: γνωρίζουν ἔτσι νὰ γυρίσουν στὸ μηδέν.

ΘΕΟΣ

Νὰ πεθάνουν!... Καλά! Τότε πρέπει γὰ πληθυνθοῦν προτοῦ πεθάνου. Ἄς γίνη ἡ ἀγάπη!

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΤΗΝ ΚΟΛΑΣΗ

ΕΩΣΦΟΡΟΣ (δεμένος)

Ἀφότου ἦρθε στὸν κόσμο ἡ ἀγάπη, ἡ δύναμή μου εἶναι νεκρή. Ὁ Ἄβελ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸν Κάιν, ἀλλὰ ἀφοῦ πρὶν διαιώνισε τὸ γένος μετὴν ἀδελφή του. Θὰ σὰς ἐλευθερώσω ὅλους! Νερά, θάλασσες, πηγές, ποτάμια ξέρετε νὰ σβήσετε τὴ φλόγα τῆς ζωῆς, ἀνεβήτε! ἀφανίστε!

ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ
ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΟΥΡΗΛ

ΟΥΡΗΛ

Ἄλι μας! Ἡ χαρά μας πάει.

ΘΕΟΣ

Τί τρέχει;

ΟΥΡΗΛ

Ὁ Ἐωσφόρος φύσηξε τὸ νερό: ἀνέβηκε καὶ ἐλευθέρωσε τοὺς θνητούς!

ΘΕΟΣ

Τὸ γνωρίζω! Ἄλλὰ ἔσωσα μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πὶο λίγο φωτισμένους, ποὺ δὲ θὰ μάθουν ποτὲ τί δηλοῖ τὸ αἶνιγμα. Ἡ κιβωτὸς τῶν δύο εἶναι πλέον ἀραγμένη στὸ βουνὸ ἀνάμεσα στὰ τρία νερά, καὶ ἔχουν προσφέρει εὐχαριστήριες θυσίες.

ΟΥΡΗΛ

Ἄλλὰ ὁ Ἐωσφόρος τοὺς ἔδωσε ἓνα φυτὸ ποὺ τὸ ὀνομάζουν κλήμα καὶ ποὺ ὁ χυμὸς του γιαιτρεύει τὴ μοῖρα. Μιὰ ρουφηξιὰ κρασί, καὶ τὰ μάτια τοὺς ἀνοίγουν.

ΘΕΟΣ

Οἱ παράβολοι! Δὲν ξέρουν πὼς τὸ φυτὸ τὸ ἔχω προικισμένο μετὰ ἀρετῆς παράξενης: τρέλα, ὕπνο, λήθη. Δὲ θὰ γνωρίζουν πλέον τί εἶδαν τὰ μάτια τους.

ΟΥΡΗΛ

Ἄλι μας! Τί κάνουν ἐκεῖ κάτω οἱ ἀνόητοι κάτοικοι τῆς γῆς;

ΘΕΟΣ

Χιτίζουν ἓναν πύργο. Θέλουν νὰ χιμίσουν στὸν οὐρανό. Ὁ Ἐωσφόρος τοὺς ἔχει μάθει νὰ ρωτοῦν. Καλά! θὰ γγίξω τίς γλώσσες τους, ποὺ νὰ ρωτοῦν ρωτήματα, χωρὶς νὰ παίρνουν ἀπόκριση καὶ ὁ ἀδελφός μου Ἐωσφόρος νὰ βουβαθῇ!

ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΚΤΗ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ
ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΟΥΡΗΛ

ΟΥΡΗΛ

Ἄλι μας, ὁ Ἐωσφόρος ἔστειλε τὸ γιό του καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθεια...

ΘΕΟΣ

Τί τοὺς λέει;

ΟΥΡΗΛ

Πὼς ἦρθε τάχα γεννημένος ἀπὸ μιὰ κόρη αὐτὸς ὁ γιὸς γιὰ νὰ λυτρώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μετὰ τὸ δικό του θάνατο νὰ καταλύσῃ τὸν τρόπο τοῦ θανάτου.

ΘΕΟΣ

Οἱ ἀνθρωποὶ τί λένε;

ΟΥΡΗΛ

Ἄλλοι λένε πὼς ὁ γιὸς εἶναι θεός, ἄλλοι πὼς εἶναι ὁ Διάβολος.

ΘΕΟΣ

Ποιὸν ἐγνοοῦν μετὰ τὸ διάβολο;

ΟΥΡΗΛ

Τὸν Ἐωσφόρο!

ΘΕΟΣ (ὠργισμένος)

Μετανοῶ ποὺ ἐπλασα στὴ γῆ τὸν ἀνθρώπο· ἔγινε δυνατώτερός μου καὶ δὲν ξέρω πλέον πὼς νὰ κυβερνήσω αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν μορῶν καὶ τῶν ἡλίθιων. Ἀμαϊμών, Ἐγὼν, Παῦμών, γλιτώστε με ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάρος. Γκρεμνίστε τὴ σφαῖρα στὴν ἄβυσσο. Κατάρρα στὴ κεφαλή τῶν ἀνταρτῶν! Στήσατε ἐπάνω στὸ μέτωπο τοῦ καταραμένου πλανήτη τὴν κρεμάλα, τὸ σημεῖο τῆς κακουργίας, τοῦ σωφρονισμοῦ καὶ τοῦ πόνου.

(Ὁ Ἐγὼν καὶ ὁ Ἀμαϊμών παρουσιάζονται)

ΕΓΩΝ

Κύριε! Ἡ σκληρὴ σου θέληση καὶ ὁ λόγος ποὺ πρόφερες ἔκαμαν τὸ ἔργο τους! Ἡ γῆ τρέχει ἀχαλίνωτη στὸ δρόμο τῆς· τὰ ὄρη γκρεμνίζονται, τὰ νερά πλημμυρίζουν τίς στεριές· ὁ ἄξων τραβᾷ πρὸς τὸ βορρᾶ· κρῦο καὶ σκότος, λοιμὸς καὶ πείνα ἐρημώνει τοὺς λαούς· ἡ ἀγάπη μετουσιώθηκε σὲ μῖσος, ὁ σεβασμὸς τῶν τέκνων σὲ γονεοκτονία. Οἱ ἀνθρωποὶ θαρ-

ροῦν πὼς βρίσκονται στὴν κόλαση καὶ σὺ, Κύριε, ἔπεσες ἀπὸ τὸ θρόνο!

ΘΕΟΣ

Βοήθεια! Μετανοῶ γιὰ τὴν μετάνοιά μου!

ΑΜΑΙΜΩΝ

Πολὴ ἀργά! Τὸ κακὸ δὲ σταματᾷ, μιὰ καὶ ἔχεις ἀπολύσει τὰ στοιχεῖα...

ΘΕΟΣ

Μετανοῶ! Ἐβαλα σπίδες τῆς ψυχῆς μου σὲ πλάσματα ἀκάθαρτα, ποὺ ἡ πορνεία τους με ταπεινώνει, ὅπως ἡ γυναῖκα μολύνει τὸν ἄντρα τῆς, ὅταν μολύνει τὸ σῶμα τῆς.

ΕΓΩΝ (στὸν Ἀμαϊμών)

Ὁ γέροντας παραληρεῖ!

ΘΕΟΣ

Ἡ δύναμή μου σβήνει, ὅταν μακραίνουν ἀπὸ μέ· ἡ διαφθορά τους με κυριεύει, ἡ μοῖρα τῶν ἀπογόνων μου με κολλᾷ καὶ ἐμέ. Τί ἔχω πράξει, Αἰώνιε; Ἐλέησέ με! Ἀφοῦ ἀγάπησε τὴν κατάρρα, ἄς τοῦ πέση ἡ κατάρρα ἐπάνω του· καὶ ἀφοῦ δὲ βρίσκει καμιά εὐχαρίστηση στὴν εὐλογία, ἄς μείνῃ ἡ εὐλογία μακριὰ του.

ΕΓΩΝ

Τί παραφροσύνη!

ΘΕΟΣ (πέφτει κάτω)

Κύριε, Αἰώνιε, δὲν ὑπάρχει κανεὶς μὲς στους θεοὺς ὅμοιος μετὰ σέ. Τὰ ἔργα σου εἶναι ἀπαρομοίωτα. Γιατὶ εἶσαι μέγας καὶ κάμνεις θαύματα. Καὶ σὺ μόνος εἶσαι θεός, σὺ μόνος!

ΑΜΑΙΜΩΝ

Παραφροσύνη!

ΕΓΩΝ

Αὐτὸς εἶναι ὁ κόσμος: Ὅταν διασκεδάσουν οἱ θεοί, οἱ θνητοὶ τοῦ ἀπατοῦν.

Μετάφραση ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ

Ήταν νύχτα βαθεία. Το χωριό όλο έκκοιμόταν και μόνο μέσα στο σπίτι του Θωμά άγρυπνούσαν ακόμα αυτήν την ώρα. Ένα μαύρο λυχνάρι, κρεμασμένο από ένα καρφί σιμά στο κρεβάτι, έγλυφε με την κόκκινη φλόγα του τον παληό γδαρμένο τοίχο, τον εξαύριζε αδιάκοπα, κι' επάσχιζε με το δειλό του φως να νικήσει τα σκοτιάδια του σπιτιού. Στή γωνιά ή φωτιά είχε σβήσει και τα δυο χοντρά δαυλά έκκοιμόντουσαν άπάνω στη σιάχτη σαν ξεψυχισμένα. Κ' ήταν μέσα στο σπίτι όλα κατάμαυρα. Μαύρη γυαλιστερή ή γωνιά, ως άπανου στη στέγη, από την άθάλη μαύροι οι παληωμένοι τοίχοι, πόδεχναν τες πέτρες τους· μαύρο το πατημένο χώμα του σπιτιού· μαύρα τα δοκάρια κι' οι άραιες σανίδες της στέγης από τους καπνούς πολλών αιώνων· μαύρο το κόνισμα πάνουθε από το κρεβάτι. Και τώρα εμφανόντουσαν ως κι' ο άέρας μαύρος, παρόμοιος σε ψιλή πυκνή αθάλη, σκορπισμένη σ' όλο το σπίτι κι' εδάμπωνε του λυχνარიού το φως. Κι' αυτή ή μαυρίλα έμύριζε βαρεία από καπνούς, από χυμένο κρασί, από πρόβατο και τράγο, κι' από μιάν άλλην άηδιαστική δσμή που έρχόταν από το κρεβάτι. Το λυχνάρι το φώτιζε. Ήταν ψηλό κι' ακάθατο, πάνου σε δυο ξύλινα σιρίποδα. Και μέσαθε από το παληό, σκισμένο και λιγδερό πάπλωμα, κι' απ' το λερό χοντρό σεντόνι, έβγαινε ένα γέρικο, λιγνό, σουρωμένο πρόσωπο· το πρόσωπο της γυναίκας του Θωμά, που έψυχοραγούσε. Από τα ψιλά άχρότατα χείλη της έβγαινε κάθε τόσο ένας βόγγος μουγγός και αδύνατος. Τα μάτια της ήταν κλειστά μέσα στις βαδουλωμένες κι'

άπλυτες κώγες τους· ή μύτη της ήταν μακρυνά, κίτρινη, διάφανη, ψιλή σα λεπίδι, κι' άνοιγοκλειούσε συχνά συχνά, κι' όλο το αυλακωμένο μικρό κι' άσκημο πρόσωπό της έγνάλιζε από τον ιδρο. Ξεχιένισια τ'άσπρα μαλλιά της έφενυγαν μέσα από τις λερές μέριζες, της σκέπαζαν ταυτιά, κολλούσαν στα βαδουλωμένα μάγουλά της, σιτ'άσρακο μέτωπο, φτυίλια από δώ, φτυίλια από κεί, και στο λαιμό της εμφανόντουσαν κι' ξεχωρίζε ξερός, σαν από ξύλο, ο λάρυγγας, που κάθε τόσο άνεβοκατέβαινε. Και τα χέρια της, μαύρα, ζαρωμένα, κοκκαλιάρικα, παληωμένα από την εργασία κι' από την άρρωστεια, έψηλαφοούσαν αδιάκοπα το λυγδερό πάπλωμα, έσηκωνόντουσαν ανήσυχα ως στο κεφάλι της σα για ν' άδράξουν κάτι και ξανάπεφταν σιμά στο κορμί της, που κάπου κάπου ένας τρόμος το τίναζε δλόκληρο. Και ή άρρωστη όλο έβογγούσε. Ο άντρας της ήρθε σιμά στο κρεβάτι· εστάθηκε όρθος και την έκoiταξε. «Δέν πιστεύω να βγάλει την νύχτα» είπε κουνώντας το κεφάλι.

Μιά άλλη γρηά γυναίκα, ή αδερφή του Θωμά που καθόντουσαν καμπουριασμένη σιμά στη σβησμένη φωτιά, στο σκοτιάδι και που άκουμπούσε το κεφάλι της στον τοίχο κι' έπαιρνε κάθε τόσο λίγον ύπνο, του άποκριθήκε νυσταγμένη: «Ποιός ξέρει!»

Η έτοιμοθάνατη εινάχτηκε στο κρεβάτι της, έβόγγησε βαθεία δυο τρεις φορές και φοβισμένη μισοάνοιξε το ένα της μάτι. Έκούνησε τα χείλη της, σα ναθελε να μιλήσει, κι' έπροσπάθησε του κάκου να καταπιει το σάλιο της.

«Θά δυράει!» ξανάπε ο Θωμάς.

Η αδερφή του σηκώθηκε από τη θέση της, χασμουρήθηκε, έτριψε τα μάτια της κι' εσύρθηκε σκυφτή ως ένα τραπέζι, που ήταν σιμά στα πόδια του κρεβατιού και που στο σκοτιάδι δέν εμφανόντουσαν. «Νά της δώσουμε», είπε μιλώντας με τη μύτη «όλλιο κορδιάλο;»

«Κορδιάλο!» έγέλασε ο Θωμάς: «το κορδιάλο μονάχα της λείπει! Αυτή είναι πεθαμένη κι' όλας, δέν τη βλέπεις; Νά την ανάπανε να λές, ο Θεός γλίγωρα να να μην τυραννιέται! τί τη θέλει τη ζωή έτσι! γιατί να την κάμουμε να ζήσει περισσότερο; βρέξε της μονάχα λίγο τα χείλη να να μη φρυγεται ή καρδιά της και φυλάξου μη σου πηγεί!»

Η άρρωστη ξαιατρόμαξε σα ναχε καταλάβει κι' άνοιγόκλεισε το ένα της μάτι. Η άλλη γρηά έφερε ένα ποτήρι κι' ένα ξύλινο κοντάλι, το γέμισε νερό μέσαθε από το ποτήρι και τόφερε στα χείλη της έτοιμοθάνατης. Ανέβηκε έπειτα κι' έκάθησε στο κρεβάτι βασιτώντας το ποτήρι στο ένα χέρι και το κοντάλι στ' άλλο, και για καμπόση ώρα έκoiταξε σκεφτικά το κίτρινο πρόσωπο της άρρωστης που σε λίγο θάφινε τον κόσμο. Τέλος εκούνησε πικρά το κεφάλι κι' έπαιε: «Καυμένη Άγγέλω! Πās κι' εσύ, πās με τοου πολλούς! ... Ήσουνε καλή γυναίκα, κι' ως είχες τση παραξενιές σου... Πās ωστόσο διορθωμένη, ξεμολογημένη και κοινωμένη. Κι' ο άντρας σου δέ σουχει κατάβαρος, γιατί τον έτίμησες όμως! Κρϊμα που δέν τουκάμες κι' αυτονου του κακομοίρη ένα παιδι για τα γεράματά του! Ποιός θά τότε γεροκομήσει; Έχει άνι ψίδια, ναί, τα παιδιά μου, μα δέν είναι το ίδιο· αυτός ως τόσο σ' ευχαρίστησε απ' όλα και καθ' όλα, και στη ζωή και στο θάνατο!»

Ο τρόμος είνιαξε πάλε την έτοιμοθάνατη σύγκορη. Τα μάτια της έπλημμύρισαν δάκρυα και με σβησμένη προή τα

χείλη της επιθύρισαν: «Πεθαί...» Κι' άκολούθησε ένας βόγγος βαθύς.

«Τώρα θά της κοπεί ή καρδιά», έπαιε ή άλλη γρηά με χτυποκάρδι.

Κι' ανάμειναν τα δυο αδέρφια από στιγμή σε στιγμή το τέλος. Παντου ή σιωπή έβασίλευε. Μία σιωπή που την άκουαν κι' οι δυο, σα βονη μέσα σταυτιά τους. Το λυχνάρι έσπιθοβόλησε, εξαμήλωσε το φως του, εκάπνισε, ανάλαμψε πάλι κι' ή κόκκινη του φλόγα εβάλθηκε να χορεύει... Μακρυνά μακρυνά άκούστηκε το ούρλιασμα ενου σκύλου· μέσα στο καλύβι του Θωμά ή στο στάβλο του Ιωακειμ κάποιου ζώ αναταράχτηκε· στή στέγη του σπιτιού κάποιος πογίτικι έπερπάτησε κόνοντας να κυλήσει ένα άπάσβεστο· κι' ύστερα πάλε ή σιωπή εβασίλευε· μιιά σιγαλιά που άκουόντουσαν αδιάκοπα.

«Δέν τέλειωσε ακόμα!» έπαιε άνυπόμονα ο Θωμάς.

«Άκόμα!» άποκριθήκε ή αδερφή του, «ο Θεός θέλει να την παιδέψει σε τούτη τη ζωή για ναβρει άνοιχτή σε λίγο την πόρτα της παράδεισος!»

Η έτοιμοθάνατη εδάκρυνε πάλι.

«Μās άκούει!» έπαιε ο Θωμάς.

«Μās άκούει!» έπαιε ή αδερφή του αδιάφορα. «Θέλει δέ θέλει θά πεθάνει!»

Τώρα ή έτοιμοθάνατη άνακινήθηκε όλη, τα χέρια της έπαιξαν, άνοιξε περίτρομη τα θαμπωμένα μάτια της, έκoiταξε το Θωμά και την αδερφή του, και σα ναχε ξαναδυναμώσει άξαφνα, έροριξε πρώτα δεξιά κι' άριστερά το λυωμένο κεφάλι της, έπήρε δυο τρεις φορές την προή της, εκάταπαι με δυσκολία, κι' έπαιε: «Δέ μπορω! δέ μπορω! ... φφ! φφ!». Κ' έπροσπάθησε του κάκου να σηκωθεί και να καθήσει στο κρεβάτι. «Μά δέ μπορω! μα δέ μπορω...! φφ!... φφ!...» ξανάπε ιδρώγοντας.

«Σε λίγο ήσυχάζεις και για πάντα!» της έπαιε σοβαρά ή άλλη γρηά κουνώντας

τὸ κεφάλι, «σὲ λίγο!...». Καὶ τῆς ἔπιασε τὸ χέρι γιὰ νὰ μὴ χτυπιέται. «Στὸν ἄλλον κόσμο δὲν εἶναι οὔτε πόνοι, οὔτε λύπες, ἐκεῖ ποῦ θὰ πᾶς! ... Σὲ λίγο...»

«Δὲ μπορῶ, μὰ δὲν μπορῶ!...» ξανάπε ἀδυνατισμένη ἡ ἐτοιμοθάνατη κι ἀπλώθηκε σὰ λιγοθυμημένη στὸ κρεβάτι.

«Ἀπέθανε;» ἐρώτησε ὁ ἄντρας τῆς. «Ὅχι!» εἶπε ἡ ἀδερφή του.

Κι ἀκολούθησε πάλι μιὰ νεκρική σιωπή. Ἐπρόσεχαν κι οἱ δυὸ πῶς ἔπαιρνε ἀταχια τὴν προή της· κάθε μορφομοῦ πῶκαναν τὰ φρημένα χέλη της· κάθε κίνημα τοῦ λαρυγγιοῦ της· κάθε μικρὸ ἀνοιγόκλεισμα τοῦ ματιοῦ της· προσμένοντας κι οἱ δυὸ τὸ γλιγόρω τέλος τῆς. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή ἡ σιγαλιά τῆς νύχτας ἐζωνιάνεψε. Σὲ κάποια γειτονιά τοῦ χωριοῦ ἔνας πετεινὸς ἐλάλησε, μιὰ δυὸ τρεῖς φορές κι ἐσώπασε. Καὶ τοῦ ἀποκριθῆκαν σὲ μιὰ στιγμή ἀπὸ διάφορα μέρη δύο, ἔπειτα τρεῖς, ἔπειτα κι ἄλλοι πολλοὶ πετεινοί, καὶ τὸ λάλημα ὅλο ἐσίμωγε ἀπὸ γειτονιά σὲ γειτονιά, σὲ ὅλο τὸ χωριό, καὶ τώρα ἀκούστηκαν ξάστερα καὶ βροντερὰ τὰ λαλήματα τοῦ πετεινοῦ τῆς γειτονιάς τους καὶ πλιὸ ξάστερα ἀκόμα ἐβγήκαν μέσα ἀπὸ τὸ σιάβλο τοῦ Ἰωακείμ δυνατὰ καὶ χαρομόσυνα. Κι ἔπειτα τῆς γειτονιάς τὰ ὀρνίθια εἰσάσαν κι ἀκούστηκαν πάλι τὰ μακρονώτερα λαλήματα, ὡς ποῦ σὲ λίγο πάλι ἡ σιγαλιά ἀπλώθηκε κι ἐβασίλευσε...

— Πρῶτο λάλημα ὀρνιθιοῦ! εἶπε ἀσυλλόγιστα ὁ Θωμᾶς.

Ἡ ἐτοιμοθάνατη ἀνοῖξε τὰ μάτια κι εἶδε τὸν ἄντρα τῆς σιμά της· τὸν ἐκοίταξε καμπόσες στιγμὲς κατάματα καὶ τοῦπε μὲ ἀδύνατη φωνή, βραχνά, βραχνά! «Μ' ἔβαλες ἀποκάτω ἀπὸ τὴ γῆ, Καραβέλα!»

Ἐκείνος ἀκούοντας αὐτὸ τῶνομα ἐβγήκε ἀμέσως ἀπὸ τὰ ὄριά του, ἐκοίταξε θυμωμένος τριγύρω του, ἄκουσε τὸ αἶμα νὰ

τοῦ ἀνεβαίνει στὸ κεφάλι, ἐκατάπιε μὲ δυσκολία καὶ μὴ μπορῶντας νὰ κρατηθεῖ ἐσήκωσε ψηλὰ τὸ γόδο του, ἀνοῖξε τὰ μάτια του, ἔκαμε δυὸ βήματα ὀπίσω κ' εἶπε; «Ὡς κ' ἐδῶ! μὰ ὡς κ' ἐδῶ ποῦ θὰ σκατοφορήσεις θὰ μὲ πειράξεις! Ἀνάθεμα τὴν ψυχὴ ποῦ θὰ δώκεις τοῦ Διαβόλου!»

«Ὁξω ἀπῶδε!» ἐφώναξε ἀμέσως τρομαγμένη ἡ ἀδερφή του· «τόνε μελετᾶς ἐδῶ, τέτοια ὥρα ποῦ θὰ τῆς βγεῖ ἡ ψυχὴ! Ὁ ἀναθεματισμένος κάθεται τώρα κάπου ἐδῶ τριγύρω, γιὰ τὰ τὴν ἀρπάξει, ἂν μπορέσει, τὴν ἀμαρτωλὴ ψυχὴ!... Φτοῦ του, φτοῦ του!... Κ' ἐσὺ τότε κράζεις; Μὰ δὲν ξέρεις τί χάρη τοῦκαμες!... Φτοῦ του, φτοῦ του!»

Τὰ μάτια τῆς ἐτοιμοθάνατης ἐδόλωσαν. «Καραβέλα!» ξανάπε μὲ σθημένη προή. Αὐτὸς ξαναθύμωσε, ἔτριξε τὰ δόντια του, ἐσήκωσε τὸ χέρι του γιὰ νὰ τὴ χτυπήσει, μὰ μετανοιῶνοντας ὀλομεμιᾶς ἔτρεξε κι ἀνοῖξε τὴν πόρτα σὰ νᾶθελε νὰ φύγει. «Ἐκεῖ ποῦ θὰ πᾶς», εἶπε, «δὲν ξέρω ποῦ, πὲς τοῦ πατέρα σου, πὲς τῆς μάνας σου ποῦ ἀκόμη ὡς τὰ σήμερα τοὺς ἀναθεματίζω!...» Κ' ἐκίνησε γιὰ νὰ φύγει.

«Ποῦ πᾶς;» τοῦπε ἡ ἀδερφή του κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ πιάνοντας τον ἀπὸ τὸν ὄμο· «μοναχὴ μου ἐδῶ δὲ μένω γιὰτὶ σκιάζομαι!... Μὰ, καημένη Θωμᾶ, γιὰτὶ τὴν ξεσνερίζεσαι; οὔτε ξέρει πλιὰ τί λέει, οὔτε σ' ἀκούει πλιὰ!...»

«Ἀάχ!» ἔκαμε ὁ Θωμᾶς σφίγγοντας τὰ δόντια του.

«Καραβέλα!» ξαναψιθύρισε ἡ ἄρρωστη ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

Ἡ ἄλλη γοητὴ ἔφραξε τὸ στόμα.

«Ἀνάθεμά σε, ἀνάθεμα τὸν πατέρα σου, ἀνάθεμα τὴν μάνα σου», ἐτραγούδησε τώρα ὁ Καραβέλας, σηκώνοντας τὴ φωνὴν σὰ νᾶψαλλε καὶ χτυπώντας μὲ τὸ πόδι του τὸ ρυθμὸ. «Ἀνάθεμά σε!» Κ' ἔμενε ὀρθὸς στὴν πόρτα του κοιτάζοντας ἕνα

ἕνα τ' ἀστέρια. Ἐβλεπε λίγα μονάχα, σ' ἕνα μικρὸ κομμάτι τ' οὐρανοῦ, γιὰτὶ τὸ πλάι τῆς ράχης, μὲ τὰ ψηλὰ μαῦρα κυπαρίσσια καὶ τὰ δέντρα ποῦ αὐτὴ τὴν ὥραν ἐφαινότου χιμηλωμένα σὰ σκοταδερεῖς μάζες μέσα στὸ διάχυτὸ φῶς τῆς ἀστροφεγγῆς, τοῦκρυβε τὸ περισσότερο μέρος. Ἐμεῖνε ἔτσι καμπόση ὥρα. Μέσα στὸ σπῆτι τώρα κανένας πλιὰ δὲν ἐμιλοῦσε. Ἀφοκράστηκε κι ἀνάμενε, περιμένοντας ν' ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἀδερφῆς του τὸ τέλος. Ἀνάμενε ἀκόμα καὶ στὸ ὑστερο εἶπε ἀνυπόμονος: «Ἀπέθανε;» «Ἀκόμα» ἀπάντησε ἡ ἄλλη «μὰ δὲ θ' ἀργήσει πολὺ! σφάλλουνε!» μουρμούρισε, «κάποτες λαλοῦνε τρεῖς ὥρες πρὶν φέξει». «Τί ὥρα νᾶναι», ἐρώτησε ὄν ἑαυτὸ του στενοχωρημένος κι ἐξανακοίταξε τᾶστρα. «Ὡς κ' οἱ πετεινοὶ σφάλλουνε!» ἐμουρμούρισε «κάποτες λαλοῦνε τρεῖς ὥρες πρὶν φέξει!» Τᾶστέρια πῶβλεπε δὲν τὰ γινώριζε· καὶ τὰλλα δὲν ἐφαινόταν. Μὰ ὀλομεμιᾶς, εἶχε ἡσυχάσει κι ἀνάπνεε, μ' ὄλην του τὴ δύναμη τὸν ψυχρὸ καθαρὸ ἀέρα τῆς νύχτας. Ἀπὸ τίς σοῦδες ἔκραζαν χιλιάδες βάρταχοι, ὅλοι μὲ μιὰ φωνή, ἀφίνοντας κάθε τόσο στιγμὲς χωρὶς κανένα κράξιμο· πάνου στὰ δέντρα ἐτριλλίζαν οἱ γρούλλοι. «Τί ὥρα νᾶναι», ξανάπε σκεπτικός. Κ' ἐθύμωσε ἄξαφρα, γιὰτὶ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβει κ' εἶπε πειραγμένος: «Οἱ ἐλιὲς τοῦ κόσμου, οἱ ἄπλερες, καὶ τὰ περιβόλια τοῦ ἀρχόντου, ἀνάθεμα τὸν πατέρα του, μᾶς κρύβουνε ὡς καὶ τ' ἄστρα!» Μὰ ἐμετάνοιωσε ἔξαφρα γιὰ τὴν κατάρα καὶ ξανάπε σὲ μιὰ στιγμή: «Γιὰτὶ τὸν ἀναθεμάτισα; τοῦτη τὴν ὥρα, τὸν καλὸ τὸν ἄνθρωπο;» Κ' ἐθυμήθηκε τὸ γέρον ἀρχοντα, μὲ τὴν ὀμορφὴ κ' εὐγενικὰ θεωρία του, μὲ τὰ κάτασπρα γένεια του, μὲ τοὺς γλυκοὺς του τρόπους, μὲ τὸ ἀγαθὸ χαμόγελο καὶ τὴν ἀγαθὴν, συμπονετικὴν ματιὰ του. «Τέτοια ὥρα!», ξανάπε μὲ τὸ τοῦ του, Σὲ

λίγο ἡ Ἀγγέλω θὰ τὸν ἀπαντήσει σὶδὸν ἄλλον κόσμο, κι ἂν μ' ἄκουσε, θὰ τὸ πεῖ!... Μὰ ἐκεῖ, παναπεῖ, αὐτὴ θάνατι κυρὰ κι ὁ ἀρχοντα δούλος! ἔτσι λέει τὸ Βαγγέλιο!». Καὶ βγήκε ὄξω κ' ἔκαμε τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ κ' ἐσταμάτησε σὶδὸν κῆπο του, γιὰ νὰ ἰδεῖ στὴν ἀνατολὴν ἂν ἔβγαινε ὁ Ἀγγερινός, καὶ πασκίζοντας ἀπὸ ἄλλους ἀστερισμοὺς νὰ μαρτέψει τὴ θέση τῆς Πούλιας, γιὰτὶ τὰ γέροντα μάγια του δὲν ἐβλεπαν πλιὰ τὰ μικρὰ τῆς ἀστέρια. «Εἶναι, εἶπε τέλος ξαναμπαίνοντας σὶδὸ σπῆτι, «τρεῖς ὥρες νὰ φέξει!... Τρεῖς ὥρες ἀκόμη!...»

Ἐκοίταξε ὀλόγυρὰ του. Ἡ ἄρρωστη ἀνάπνεε ἀκόμη ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι. Ἡ ἀδερφή του εἶχε ξανακαθῆσει σιμά στὴ γωνιά κ' ἔπαιρνε πάλι κάποιο ὕπνο. Αὐτὸς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ζωνάρι του μερικὰ φύλλα καπνοῦ τυλιγμένα κ' ἕνα μικρὸ μαχαίρι, ἐκάθησε σὶδὸν στριπόδου τὴν ἄκρη, ποῦ ἔξεχε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, ἔσπρωξε μὲ τὸ κορμί του τὸ στρώμα τόσο ποῦ ἐφάνηκε μιὰ σαρίδα, ἐπλάκωσε μὲ τὰ τρία δάχτυλα τοῦ ζερβιοῦ χεριοῦ του τὸν καπνὸ καὶ μὲ τὸ δεξιὸ χέρι ἐβάλθηκε νὰ τὸν κόφτει ψιλὰ, ψιλὰ σὶδὸν κόκκινο φῶς τοῦ λυγαριοῦ. Κι ὅταν ἐτέλειωσε, τὸν ἔμασε μ' ἐπιμέλεια σὲ μιὰ του φούχια καὶ τὸν ἔβαλε στὴν τσέπη τῆς ζακέτας του. Ἐπειτα ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἴδια τσέπη ἕνα κομμάτι σιγαροχάρτο καὶ μὲ τὰ τρίμματα, ποῦχαν ἀπομείνει ἀπάνω σὶδὸν σαρίδι, ἔτριψε ἕνα χοντρὸ καμπούρικο τσιγάρο, ποῦ τῶβαλε σὶδὸν στόμα κ' ἐσηκώθηκε καὶ τᾶναψε στὴ φλόγα τοῦ λυγαριοῦ. Ἐτράβηξε ἔπειτα δυὸ τρεῖς ρουφηξιές, ἐκοίταξε πάλι τὴν ἄρρωστη καὶ ἦρθε κι αὐτὸς κ' ἐκάθησε στὴ γωνιά, ξάγνια στὴν ἀδερφή του, κ' ἀκουμπώντας σὶδὸ χέρι τὸ κεφάλι του ἐκάπιζε. Κι ὥστόσο ἡ ἐτοιμοθάνατη ἔλεγε τώρα πάλι λόγια δικὰ τῆς. Ἐμιλοῦσε μὲ τὸν πατέρα τῆς, μὲ τὴ μάνα τῆς, μὲ τὰ πεθαμένα τῆς τ'

ἀδέρφια. Ἔλεγε πῶς ἦταν ἀκόμη παιδάκι, ἔκραζε τ'ἀλόγῳ τῆς ποῦ εἶχε φοφῆσει εἴκοσι χρόνους πίσω, καὶ κάθε τόσο ἐβογγούσε, καὶ κάθε τόσο ἐκλαιγε.

Κι' αὐτὸς τὴν ἄκουε ἀδιάφορος. Τώρα εἶχε ἀνοίξει τὸ μάτι κι' ἔλεγε πάλι: «Ἐνα ἀστέρι! ὦ ἔνα ἀστέρι! Λάμπει ἀπ' ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κεραμύδια! Ἐδῶ βέβαια τὸ σπῆτι θὰ στάζει! Εἶναι καρφωμένο στὸν οὐρανό, μὰ ἐγὼ τὸ βλέπω, καὶ δὲν προβατεῖ, στέκειται ἀσάλευτο· γιατί δὲν προβατεῖ καὶ κείνο;... Μάννα ποῦ εἶσαι; γιατί, μάννα, σ' ἔδιωξε ὁ Θεωμᾶς; γιὰ νὰ μὴ μ' ἀλλάξεις οὔτε σὺν καὶ νὰ μὲ φᾶνε ζωντανή τὰ σκουλήκια! πρὶν κατέβῃ στὸν τάφο!... Εἶμαι μικρὴ κοπέλλα ἀκόμα, μικρὴ ἢ καημένη, πῶς νὰ τοῦ φύγω ἀπὸ τούτῃ τὴ φυλακή; γιατί πετοῦνε ἐδῶ γύρω στὸ φῶς τόσες λεπτερίδες; θέλουνε νὰ τὸ σβήσουνε καὶ θὰ τὸ σβήσουνε, πάει! μὰ στὴ φλόγα καίτε τὰ φτερά τους... Ὡ πόσες μαῦρες ἀράχες ἐδῶ μέσα· μοῦ δαγκάνουνε τὰ μάτια ὡ πῶς τίς φοβοῦμαι! ὦ! ὦ! Μοῦ φεύγει τὸ κεφάλι, θὰ μοῦ τὸ πάρεις καὶ θὰ τὸ κυλήσεις ἀπὸ τὴν κορφή τῆς ράχης ὡς τὴν ἀμμουδιά, αἱ; Ἀσπλαγχε χάρε!... Δὲν εἶναι κανένας κοντά μου; ὦ, ὦ!...»

Κι' ἡ κόκκινη φλόγα τοῦ λυχναριοῦ ἀνεβοκατέβαινε κ' ἐκάπνιζε κι' ἔρριχνε τὸ τοιμπλισμένο φτυίλι, κάθε τόσο, μικρὸς σπιδούλες, καὶ κάθε τόσο ἐχαμήλωνε τὸ φῶς. Μία χοντρή καύτρα, σὰν ἀναμμένο κόκκινο κάρβουνο, εἶχε σταθεῖ ἀπάνω στὸ φτυίλι κι' ἔκανε λιγώτερο λαμπρὴ τῆς φλόγας τὴ λάμψη. Καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὸ φῶς ἐψήλαινε, κατέβαινε ἔπειτα περισσότερο, σὰ νὰ θέλεε μονομιᾶς νὰ σβῆσει, κι' ἀνέβαινε πάλι, σὰν νὰ μὴν ἤθελε οὔτε κείνο νὰ πεθάνει. Κι' ὁ Θεωμᾶς, ποῦ ἐκάπνιζε πάντα τὸ τοιγάρου του, ὄλο ἀποφάσιζε νὰ σηκωθεί καὶ νὰ ξεφτυλίσει τὸ λυχνάρι καὶ νὰ τοῦ δώσει λίγο λάδι, κι' ὄλο ἀνάβαλλε τὴ στιγμὴ, κρῖνοντας πῶς

τὸ φῶς του ἠμποροῦσε νὰ βασιήξει λίγη ὥρα, καὶ σὰ νὰ φοβόταν μὴπως μ' αὐτὸ τὸ λάδι ἐμάκραινε καὶ τὴ ζωὴ τῆς ετοιμοθάνατης, καὶ τὰ μάτια του ὡς τόσο ἦταν βαρεῖα ἀπὸ τὸν ὕπνο κι' ἐκλειοῦσαν ἀνάμεσα σὲ μιὰ τραβηξιά καὶ σὲ μιὰν ἄλλη.

Καὶ ἡ ετοιμοθάνατη ἐσώπαινε κάμποσες στιγμὲς καὶ ξανάρχιζε καὶ τὸ φῶς ὄλο ἀνεβοκατέβαινε· κ' εἶχε γίνει τώρα σὰν ἕνας μικρὸς σκοτεινὸς ἀέρας γύρω στὸ καρφωμένο φτυίλι καὶ τέλος δὲν ἐπαίριζε πλιά, πάρεξ, ἦταν παρτέτοιμο νὰ χωνέψει, δίπλα σ' ἐκείνη τὴ ζωὴ ποῦ μαζῆ του ἐσβυνόταν. Καὶ τὸ τοιγάρου ἔπεσε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεωμᾶ καὶ τὸ κεφάλι του ἀκούμπησε στὸν τοῖχο. Ἀποκοιμήθηκε βαθεῖα κι' ἐροχάλιζε...

Τὸν ξύπνησε ἡ ἀδερφή του ποῦ τὸν ἐσκοῦντησε δυνατὰ. Μέσα στὸ σπῆτι ἦταν σκοτάδι ἄφεγγο καὶ μόνο κάποια χαραμάδα δειλὰ—δειλὰ φώτιζε.

«Δὲν ἀκούεται», τοῦλε «θᾶχειπεθάνει!»
«Χαράζει», εἶπε ὁ Θεωμᾶς κοιτάζοντας τὴ στέγη «γλυκοχαράζει!» Κ' ἐσηκώθηκε ὀρθὸς μὲς στὸ σκοτάδι, ἐτανύστηκε κι' ἐχασμουρήθηκε δυνατὰ.

«Κάμε φῶς!» τοῦ ξανάπε ἡ ἀδερφή του.

Αὐτὸς δὲν ἀπάντησε καὶ ρυσταγμένος ἀκόμη ἐπῆγε κι' ἀνοίξε τὸ παράθυρο. Ἡ Ἀνατολὴ γλυκόφεγγε πάνου ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βουνά, ποῦ ἐκρυβαν τὰ οὐρανοδέμελα. Κάποιο σύγγεφο στὸν οὐρανὸ ἐρόδιζε ὠχρὰ-ὠχρὰ. Στὰ δέντρα ἀρχίζαν νὰ λαλοῦν κάποια πουλιά· τὰ δρονίδια τοῦ χωριοῦ ἐκοκόριζαν πάλι ἀπὸ γειτονιά σὲ γειτονιά. Ἐδῶ καὶ κεῖ πατήματα ἀκούονταν τοῦ χωριοῦ τὸ δρόμο. Στὴ γειτονιά τους κάποια πόρτα ἀνοίγε· κάποιος γείτονας ἔβηγε· σὲ κάποιο σπῆτι ἐκουβέντιζαν κιάλας. Μέσα στὸ σπῆτι ὄμως ἐμπῆγε φῶς πολὺ λίγο. Τὸ παράθυρο μόνο ἐσκεδιάστηκε τετράγωνο στὴ μαυρίλα τοῦ σκοταδιοῦ καὶ δὲν ἐξεχωρίζονταν τίποτα, οὔτε

ἄνθρωπος ἀν περπατοῦσε. Κι' ἡ ἀδερφή τοῦ Θεωμᾶ εἶχε σιμώσει ὡς τόσο τὸ κρεβάτι καὶ ψαχουλετὰ ἐπιασε τὸ χέρι τῆς Ἀγγέλως κι' εἶπε ἀναστενάζοντας: «Ἐχει κρυώσει! Ὁ Θεὸς σ' χωρέσ' ἴηγε! ἀπέθανε!» Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ξανάπε: «Κάμε φῶς! Ἐγὼ πάω νὰ κρᾶξω τὴ σαβανώτρα γιὰ νὰ τὴν γυθσοῦμε, δὲν μπορῶ μοναχὴ μου!» Κ' εὔρηκε τὴν πόρτα κι' ἦταν ετοιμὴ νὰ βγῆ ὄξω. Μὰ ἐσταμάτησε μιὰ στιγμὴ καὶ τοῦ ξανάπε μιλιώντας σιγῇ—σιγῇ γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀκούσουν:—
«Ὡς τόσο οὔτι ἔχεις νὰ κρύψεις κρύψε το. Νά! ξημερώνει. Καὶ σὲ λίγο θάναι δῶ οἱ κληρονόμοι τῆς κι' οὔτι ἦταν δικό τῆς θὰ τὸ πάρουνε... Μὰ γιατί νὰ τὸ παρουνε ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ κοπιᾶσουνε, χωρὶς νὰ τὴ βοηθήσουνε οὔτε καὶ στὰ τελευταῖα;...»

«Μὴν ἔχεις ἔργια» τῆς ἀπάντησε βροσκοτίας στὸν τοῖχο τὸ λυχνάρι καὶ ξεκρεμῶντας το, «ἡ συχωρεμένη μοῦκανε γράμματα στὸ ροδάρο κ' εἶσαι δὲν πέρνει κανένας τίποτα...» Κι' ὡς τόσο εἶχε βάλει λάδι στὸ στεγνὸ λυχνάρι κι' εἶχε γύρει τίς πλάτες στὸ λείψανο γιὰ νὰ μὴ τὸ ἰδεῖ μονομιᾶς ὅταν θὰ πρωτάναθε τὸ φῶς κι' ἔτριψε ἕνα σπῆτρο στὸ κοντί του. «Κανένας τίποτα», ξανάπε πονηρὰ, βάζοντας στὸ νοῦ του πῶς κι' ἡ ἀδερφή του τὸν ὀρμήνευε γιὰ νὰ πάρει τῆς γρηᾶς του τὰ ρούχα γιὰ τίς θυγατέρες τῆς. Κι' ὡς τόσο τὸ φῶς εἶχε ἀναλάμψει καθάριο τώρα. Ὅλα ἦταν ὅπως πρὶν στὴ θέση τους, μόνο ἀπὸ τὸ κρεβάτι δὲν ἔβγαине πλιά κανένας βόγγος, κανένα μουρμούρισμα...

Ἡ γυναῖκα ἔφηνε κι' ὁ Καραβέλας ἐκουνοῦσε κατόπι τῆς τὸ κεφάλι. Κι' ἔπειτα ἀποφεύγοντας ἀκόμη νὰ ταραξεί τὸ λείψανο, ποῦ ἦταν τόσο σημά του, ἦρθε στὸ παράθυρο, ἔστριψε πάλι ἕνα χοντρὸ καμπούρικο τοιγάρου κι' ἔσκυψε ὄξω, πιθανόντας τὸ κορμὶ του στοὺς ἀγκῶνες του.

Δὲν αἰστανότων οὔτε λύπη, οὔτε στενοχώρια, μὰ οὔτε καὶ χαρὰ γιὰ τὸ θάνατο

τῆς Ἀγγέλως του. Ἦξερε μόνο πῶς αὐτὸς ὁ θάνατος θάταν ἡ αἰτία ποῦ θάλλαζε τέλεια τὴ ζωὴ του. Θὰ καλλιτέρευε, θὰ χειροτέρευε; Ποιὸς τᾶξερε; Τὸ βέβαιο ἦταν πῶς ἡ ἀρρώστεια τῆς γρηᾶς εἶχε σταθεῖ μακρινή, πολὺ μακρινή μάλιστα γιὰ τὸ μικρὸ τους σπῆτι κι' ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ τελειώσει μὲ θάνατο τώρα ὡς κι' αὐτὴ εἶχε λυτρωθεῖ κι' ὁ ἴδιος εἶχε λυτρωθεῖ. Εἶχαν βασανιστεῖ καὶ οἱ δύο τους. Ἐτσι ἐσκεφτότων κι' ὡς τόσο δὲν τολμοῦσε νὰ κοιτάξει ἀκόμα τὸ λείψανο, παρὰ τὸ φανταζότων μὲ κάποιον ἀόριστο φόβο ξαπλωμένο στὸ κρεβάτι, μὲ μισοανοιγμένα μάτια, μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, ξεχτένιστο, σ' ὄλη του τὴ γεροντικὴ ἐσκημάδα...

Ὁξω τώρα ὄλη ἡ Ἀνατολὴ εἶχε ἀσπρίσει. Χιλιάδες τὰ πουλιά ἐκελαδοῦσαν ἀπάνω στὰ κλαριά. Τὸ χωριὸ εἶχε ξυπνήσει. Παράθυρα καὶ πόρτες ἀνοίγονται καθε στιγμὴ. Ἀκούονται φωνῆς ἀνθρώπων, γυναικῶν ποῦ ἔκραζαν τὰ δρονίδια τους νὰ τὰ ταγίσουν, ποῦ ἐμαυλίζαν τ' ἀργιὰ τους, ποῦ ἐμάλωναν τὰ παιδιὰ τους ἀντροῦνε ποῦ ἐκεντοῦσαν στὸ δρόμο τ' ἄλογα, ποῦ ἐγελοῦσαν τοῦ χωριοῦ τὰ μαγαζιά, παιδιῶν ποῦ ἐκλαιγαν. Ἦταν τέλος πάντων μέρα. Κι' ὁ ἥλιος σὲ λίγο θᾶβγαίνε. Κι' ὁ Καραβέλας δὲν ἐφοβότων τώρα πλιά, μὴν τὸν ζύγωνε πισωπλάτα τὸ φάντασμα τῆς γυναικός του, μὰ χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἐσυλλογιζότων ἀκόμα τὴν περασμένη ζωὴ τους, μιὰ ὀλάκαιρη ζωὴ!... Καὶ τώρα αὐτὴ ἦταν στὸν ἄλλο κόσμον, σ' ἕνα κόσμον καλύτερον βέβαια ἀπὸ τοῦτον, μὰ τὸν κόσμον αὐτὸν ὁ ἴδιος δὲν ἤθελε νὸ τὸν γνωρίσει ἀκόμα, καὶ προτιμοῦσε νὰ μὴν τὸν γνωρίσει ποτέ, ἀλλὰ ὅταν τέλος θὰ τὸν ἔβλεπε καὶ θ' ἀντάμωνε ἐκεῖ τὴν πεθαμένη γυναῖκα του, αὐτὴ ἄλλη γνώρα δὲν θὰ τοῦδινε παρὰ ἐγκαίρστιο:—
«Κάπου μ' εἶδες, κάπου σ' εἶδα». Γιὰ τὴν ὥρα ὄμως ἦταν ξαπλωμένη, νεκρὴ, στὸ κρεβάτι τους. Δὲ θὰ κοιμό-

τον αυτός το βράδυ, μέσα σ' εκείνο το ίδιο σπίτι, όπου είχε ξεφυγήσει; Κι' ακόμα δεν την είχε κοιτάξει. «Ω, θά την έβλεπε! πώς δὲ θά την έβλεπε; Είχε την ώρα τον.» Ἄς έβγαίνε πρώτὰ ὁ ήλιος. Ἄξαφρα ὁ γαϊδαρός του έγγάριξε στὸν κήπο. «Τὸ δύστυχο τὸ ζῶ» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, «ἀ δὲν τοῦ ρίξω λίγο χόρτο θά μείνει δεμένο νησικὸ ὅλη μέρα!» Καὶ λησιμόνησε τότες κάθε ἄλλη του σκέψη καὶ γύρισε ἄξαφρα γιὰ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τότες προωλόπεσαν ἀδέλφη τὰ μάτια του ἀπάνω στὸ λείψανο. Ἦταν ἄσκημο ὅσο τὸ φανταζόταν, καὶ ἄσκημότερο ἀκόμα. Ἡ γηὰ του εἶχε ξεφυγήσει μ' ἀναγροισμένο τὸ κεφάλι, στραμμένη πρὸς τὸν τοῖχο, καὶ τὸ στόμα της εἶχε ζαβώσει, εἶχε ἀνοίξει καὶ εἶχε βαθουλώσει, κι' εἶχε ἀκόμα ἀνοικτὰ τὰ γιάλινα μάτια της καὶ τὸ πρόσωπό της ἦταν μαῦρο καὶ τὰ πιδέματά της μολογοῦσαν τὴν τρομερὴ ἀγωνία.

«Ἀχ!» ἀναστέναξε ὁ Θωμᾶς καὶ στενοκοπήθηκε κι' ἔσκυψε καὶ τῆς ἐφίλησε τὸ ἄσχημο κίτρινο μέτωπο. Κι' εἶπει τὴν ἐσκέπασε μὲ τὴ δίπλα τοῦ λεροῦ σεντιοῦ κι' ἐβάρδιε πρὸς τὴν πόρτα. Ὅταν ἄξαφρα ἐσυλλογίστηκε πὼς ἡ ἀδερφή του μὲ τὴ σαβανώτρα θάνοιγαν τὴν κασέλα, γιατί ἔπρεπε νὰ ντύσουν τὸ λείψανο, καὶ θά μπορούσαν αἰτὲς νὰ κλέβουν ὅτι ἤθελαν ἀπὸ τὰ προικιά της. Κι' εἶτσι ξανῶρε πάλι στὸ κρεβάτι, ἔβαλε τὸ χέρι του κάτω ἀπὸ τὰ σκεπάματα, ἐπῆρε ἀπὸ τὴ ζώνη τῆς πεθαμένης τὰ κλειδιά ἐπῆρε κι' ἀνοίξε ὁ ἴδιος τὴν κασέλα, ἐδιάλεξε ἀνάμεσα στὰ στοιβασμένα φορέματα τ' ἀσπρόροχα ποῦ ἔπρεπε νὰ τῆς φορέσουν, ξανακλείδωσε τέλος, ἔβαλε τὰ κλειδιά στὴν τσέπη του, ἐκοίταξε παντοῦ μὴν ἦταν τίποτα παρατημένο, ἐφύλαξε στοῦ τραπέζι τοῦ συρταί τοῦ ξύλινο κουτάλι καὶ δυὸ χοντρά πιάτα, ἔβαλε στὸ ράφι τὸ γιάλινο ποτήρι, ἔχυσε ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ τελευταῖο γιαιτρικό, ξανάβαλε τὸ φλασκὶ στὸ ράφι κι'

ἐβγήκε νὰ ταγίσει τὸ ζῶ του.

Μὰ ἐγύρισε ὀπίσω ἀμίως μὲ τὴν ἀδερφή του καὶ τὴ σαβανώτρα, μίαν ἄλλη γρηά, δυνατὴ γυναῖκα κι' ἄσκημη στὸ πρόσωπο, κι' ἐστάθηκε στὴν πόρτα. Οἱ δυὸ γρηές ἀρχισαν ἀμέσως τὸ ἄχαρο ἔργο τους. Ἀνάσκησαν τὴν πεθαμένη καὶ μιὰ ἀηδιαστικὴ ὁσμὴ ἐχύθηκε σ' ὅλο τὸ σπίτι, τόσο ἄσκημη ποῦ κι' οἱ τρεῖς τους ἀδέλφη ἐσφάλησαν τὴ μύτη τους. Ἐπειτα οἱ γυναῖκες ἀρχισαν νὰ τὴ γδύνουν. Καὶ σὲ κάθε κίνημά τους τὸ νεκρὸ κεφάλι ἐγερονε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ἔπεφτε στὴν ἄλλη, ἔσκυφε ἐμπρὸς ἢ ἀναποδογυρνόταν καὶ ἀπὸ τὸ πεθαμένο στήθος ἔβγαίνε κάποτε ἕνας βόγγος. Ἄξαφρα οἱ δυὸ γυναῖκες τὴν ἄφησαν νὰ πέσει κι' ἐτραβήξαν μὲ τὰ δυὸ χέρια τους τὰ μάγουλά τους. «Ὡ, ὦ, δυστυχία της!» εἶπαν. «Γιατί;» εἶπε ὁ Θωμᾶς.

«Ὡ, ὦ Θωμᾶ!» εἶπε ἡ σαβανώτρα, «τὴν ἄφησες καὶ τὴν ἔφαγαν ζωντανὴ τὰ σκουλκία!»

«Ἐγώ;» εἶπε ὁ Θωμᾶς.

«Γι' αὐτὸ ἐμύριζε!» εἶπε ἀναστέναζοντας ἡ ἀδερφή του.

Ὁ Θωμᾶς ἔφτυσε κατὰ γῆς κι' ἐβγήκε ἔξω ἀηδιασμένος γιὰ νὰ ταγίσει τὸ ζῶ του. Κι' εἶμεινε πολλῶρα στὸν κήπο του. Κι' ὅταν τέλος ξανῶρε μέσα, τὸ λείψανο ἦταν συγρισιμένο, ξατλωμένο ἀπάνω σ' ἕνα κάτασπρο σεντόνι, καλοχτενισμένο, νυμένο ὅλο σ' ἄσπρα. Πάνου στὸ σεντόνι καὶ στὰ φορέματα ἦταν σκορπισμένα λεμονόφυλλα καὶ φύλλα ἀπὸ ἕνα ἄλλο βότανο ποῦ ἐμύριζε σὰ ρόϊδο. Κι' αὐτὴν τὴ στιγμή ἡ σαβανώτρα ἔσκυψε ὅτ' αὐτὴ τῆς πεθαμένης καὶ χαμηλόφωνα τῆς εἶπε τρεῖς φορές: «Βάστα, Ἀγγέλω, τὸ λαὸ σου, μὴν τροπιᾶσεις τὴ γρηιά σου!»

«Τὶ τῆς λέει;» ἐρώτησε ὁ Θωμᾶς τὴν ἀδερφή του.

«Τὴν ξεορκάει», τοῦ ἀποκρίθηκε, «γιὰ νὰ μὴν τῆς σπάσει ἡ ψευροθήκη.»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

EDOUARD SCHURÉ

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

(ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΙΒΑΙΟ ΤΟΥ «ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ»)

Στὸ τέλος τοῦ Χ' αἰῶνα διαδόθηκε στὴ Ρώμη ἕνας παράξενος θρύλος. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ ἱστοροῦσαν ὅτι στὴν Ἀπλία Σιράτα, σ' ἀπόσταση κοντινὴ ἀπὸ τὸν τάφο τῆς Καικίλιας Μέτελλας, λοιπαρδοὶ χριστὲς ἔθιψαν μιὰ σαρκοφάγο μέσα στὰ εἰρηλίκια ἐνοῦ μοναστηριοῦ. Ἡ σαρκοφάγο εἶχε τὴν ἐπιγραφή τοῦτη: **Ἰουλία κόρη τοῦ Κλαυδίου.** Οἱ χριστὲς φύγανε παίροντας μαζί τους τὶς πολυτίμες πέτρες καὶ τὰ περικοσμημάτα ποῦ βρήκανε μέσα στὸν τάφο. Ἀλλὰ μὲς στὸ λευκὸ φέρετρο ὑπῆρχε κι' ἕνα σῶμα μπαλσαμωμένο ἐξάισια ὄμοιο, ποῦ ὡς ἀπὸ θαῦμα γλύτωσε τὴ φθορά. Ἦταν τὸ σῶμα μιᾶς παιδούλας δεκαπέντε χρόνων. Τὸ πρόσωπο δὲν εἶχε χάσει τὸ χρῶμα, τὴν πνοὴ τῆς ζωῆς. Μὲ τὰ μάτια μισόκλειστα, τὰ χεῖλη μισανοιγμένα ἢ πρὶν χίλια χρόνια πεθαμένη ἀνάπνεεν ἀκόμα. Τῆνε σήκωσαν μὲ σεβασμὸ καὶ τὴν ἔφεραν στὸ φυλακεῖο τοῦ Καπιτώλιου, ὅπου ἡ πανωραία πεθαμένη ἔγινε προσκύνημα. Ζωγράφοι ἦρθαν νὰ τὴν ἀντιγράψουν. «Γιατί, λένε οἱ χρονογράφοι, ἦταν πιδὸ ὄμορφη κι' ἀπ' ὅτι τινὰς νὰ πῆ ἢ νὰ γράψη δύναται, καὶ ἡ ὄμορφιά της, ἀν' ἱστοριώταν καὶ γραφόταν, ἐκείνοι ποῦ δὲν τὴν εἶδαν δὲν ἤθελαν τὸ πιστέψαι». Ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν ἐξάισια μορφή μαζεύονταν τὰ λούλουδα κι' ὑψώνονταν οἱ λαμπάδες. Καὶ τὴν ἐπικαλιόντανε σὰ μιὰ νέαν Μαντόνα. Γιὰ νὰ κόψη τὸ σκάνδαλο τοῦτο ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ ὄγδος ἀναγκάστηκε νὰ θάψη νύχτα καὶ μυστικὰ τὴν ἐπικίνδυνη παγαδικὴ μούμια πίσω ἀπὸ τὴν Πιντζιάννα

Πύλη. Μὰ κανεὶς ἀπ' ὅσους τὴν εἶχανε ἰδῆ ποτέ του πιά δὲν τῆνε λησιμόνησε.

Ἡ ἱστορία δὲν ξέρει τὸ πραγματικὸ συμβάντο ποῦ γέννησε τὸν παραπάνω θρύλο. Ἴσως ἀφορμὴ νὰ στάθηκεν ἡ κερένια μάσκα ποῦ οἱ ἀρχαῖοι κάποτε σκέπαζαν τὰ πρόσωπα τῶν νεκρῶν τους καὶ ποῦ ξάναψε τὴ λαϊκὴ φαντασία ὥστε νὰ ξεγελαστὴ πὼς ἡ ὄμοια πεθαμμένη ἦταν ζωντανή. Ὅτι κι' ἂ συμβαίη ἐδῶ, ὁ θρύλος τοῦτος συμβολίζει τέλεια τὴν ἀνάσταση τῆς ἀρχαίας Ὀμορφιάς μέσα στὴν ἰταλικὴ ψυχὴ, ἀνάσταση ποῦ εἶναι ὁ οὐσιώδικος κεντρικὸς πυρήνας, ἡ χαρακτηριστικὴ γραμμὴ κι' ὁ τόνος ὁ μοναδικὸς τοῦ ἰταλικοῦ πολιτισμοῦ. Συμβάντο καιφαλωδικο γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος.

Κ' ἡ μεγάλη γιορτὴ τῆς ὄμορφιάς καὶ τῆς γοητείας, ποῦ καὶ τ' ὄνομα μονάχα τῆς Ἀναγέννησης θυμίζει σ' ὅλους μας, θάδειχνε τὴν παγκοσμιότητα τοῦ συμβάντου τοῦτου ποῦ γράφτηκε πιά ἀξέγραφα στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀνάσταση αὐτὴ τῆς παγαδικῆς Ὀμορφιάς, ποῦ ἐμέλλετο νὰ φέρη μιὰν ἀληθινὴ μεταμόρφωση στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, βγήκε ἀπ' αὐτὴ τὴν καρδιά τῆς Ἰταλίας. Ἄς προσπαθήσουμε, τὸ λοιπὸ, νὰ κοιτάξουμε τὸ φαινόμενον ποῦ ἀναπτύχθηκε μέσα στὴ συνολικὴ ψυχὴ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγέννησης, καὶ ποῦ ὁ θρύλος τῆς Ἰουλίνας, κ' ὄμορφης τοῦ Κλαυδίου, δὲν εἶνε παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιδὸ ἀδύναμες λάμπες του. Γιατί οἱ μεγάλες ἐπαναστάσεις γεννιοῦνται πρώτιστα μέσα στὸ ὑποσύνειδο τῶν λαῶν, σὲ μιὰν εἰκόνα κεντρικὴ ἀγγελια-

φόρο τοῦ μέλλοντος, πού χωρίζεται ὕστερα στήν πραγματική ζωὴ σὲ ἀρίφνητα ἐπεισόδια.

Ἡ ἀρχαία Ὀμορφιά πραγματικά σκόρπισε κάποιες λαμπεράδες τῆς εὐτύς ὡς βγήκε ἀπ' τοὺς κύκλους τοῦ θανατεροῦ ὕπνου, ὅπου νύσταζε σὲ λήθαργο βαρῦ. Ἀλλὰ μόλις ἔσπασε τὸν κλοιὸ τοῦ θανάτου, εὐτύς ὡς τὸ σάβανο τῆς ξεσκίστηκε σ' ὅλα τὰ μάτια, δὲ φάνηκε πιά ἕνα ὄρατο λείψανο μὰ ὀλοζώντανη μιὰ γυναίκα πού ἐνεργοῦσε καὶ μιλοῦσε. Ὅμοια μὲ τὴν ἀρχαίαν ἰέρεια πού ἔπαιξε τὸν ρόλο τῆς Περσεφόνης στὰ Ἐλευσίαινα Μυστήρια πού κρινοστέφανη ἐπρόσφερε τὸ νέχταρ τῶν θεῶν στὸ δισκοπότηρό της. Γητεῖα διπλή· γιατί τὸ νέχταρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, πού χύνει στοὺς πιστοὺς τῆς, μεθαίει τίς ψυχές καὶ τίς φωτίζει, καὶ τ' ἀστερωτὸ ἄνθος τῆς ἀναγέννησης πού στὸ μέτωπό της λάμπει διαπερνᾷ τὸ κάθε πρᾶμμα μὲ τίς ἀχτίδες του τίς μαγικές. Ἡ φύση, οἱ ἄνθρωποι κ' οἱ θεοὶ μεταμορφώνονται. Ἀόρατη στοὺς βέβηλους, μὰ ὄρατὴ στοὺς μυημένους, ἡ καινούργια Περσεφόνη θρονιάζεται μέσα στὴ γηραιή χριστιανὴ Μητρόπολη. Σὲ λίγο ὅλα ἀλλάζουν ὄψη. Παραστάτες γιγάντιοι ξεπετιοῦνται, οἱ ἀψίδες στρογγυλεύουν σὲ θόλους τιτανικούς. Ὁ Θεὸς Πατὴρ, ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παρθένα δὲν ἀφανίζονται ὀλότελα κάτω ἀπ' τὸ θόλο, μὰ χάνονται μέσα σὲ μιὰ τεράστια λάμψη, ντύνονται μὲ χάρες κ' ὀμορφιὲς σαρκικές. Μοιάζουν σὰ νὰ ξεφεύγουν ἀπ' τὸν ὀλοφλόγιστο θόλο καὶ νὰ συγκλίνουν πρὸς τὸ μισόφως τοῦ νάρθηκα ὅπου μυρμηγκιάζει τὸ πλήθος τῶν πιστῶν.

Ἐξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἄλλο θαῦμα. Περίχαροι νεκροθάφτες, οἱ ἀμπελουργοὶ κ' οἱ χωρικοὶ ξεθάφτουν μάρμαρα ἑλληνικά, κορμούς τοῦ Ἡρακλῆ, Ἀπόλλωνες κ' Ἀφροδίτες, πού μπρὸς τους μένουν

θαμπωμένοι κι ἐκστατικοὶ οἱ γλύπτες. Τότες, ὅμοια μὲ τὴν Ἰουλία τῆς Ἀπίας Στράτας, ἕνα πλήθος ἡρώων Ρωμαίων βγαίνουν ἀπ' τὰ μνηματὰ τους καὶ πηγαίνουν νὰ στολίσουν ὡς ἀγάλματα τίς γωνιές, τίς σκάλες, τίς πρόσοψες τῶν παλατιῶν. Στ' ἀκροπερίγυαλα Τρίτωνες καὶ Νηρηίδες ξαναφαίνονται στίς κορφές τῶν κυμάτων. Οἱ κῆποι τῶν μεγάρων γιόμιζαν ξανά ἀπὸ Νύφες καὶ Σάτυρους. Στὰ τέμπλα τῶν ξωκκλησιῶν καὶ στὰ καλλωπιστήρια τῶν μεγαλοσιάνων δὲ ξεχωρίζονται πιά οἱ Ἀγγέλοι ἀπ' τοὺς Ἔρωτες. Στὸ τραπέζι τῶν παπῶν Σειρήνες ἀσημένιες χρησιμεύουν γιὰ λαβές σὲ κρουστάλλινα βάζα καὶ Βακχίδες στεφανωμένες μ' ἀμπελοκλήματα στόλιζαν γύρω τὰ χρυσὰ σκεύη τῶν καρδιναλίων. Θάλλε κανεὶς πῶς ὅτι ἀπὼνα γιγάντιο τίναγμα ὁ ἀρχαῖος κόσμος μ' ὀλόκληρη τὴν μυθολογία τους βγήκε καὶ πήρε μὲ μιὰ του ἔφοδο τὸν κόσμο τὸν χριστιανικὸ κ' ἀδερφώθηκε μαζί του καταχτώντας τον.

Ἡ παραπάνω εἰκόνα δείχνει τί θάτανε ἡ Ἀναγέννηση γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου. Δυὸ κόσμοι ἀντίθετοι σμίξαν καὶ μάχονται σ' αὐτὴ καὶ σμίγουν κατὰ χίλιους διάφορους τρόπους γιὰ νὰ γεννήσουν ἕνα κόσμο καινούργιο. Ἀνάμεσα στὸ πνεῦμα τὸ χριστιανικὸ καὶ τὴν παγανικὴ ψυχὴ δὲν ἦρθε ἕνας δεσμός παράνομος, μὰ σμίξαν σὲ μιὰν ἔνωση θυελλώδικη, πού τὴν ἀκολούθησεν ὕστερα μιὰ βίαιη ρήξη.

Γιατί οἱ δυὸ ἀντίμαχες ἀπὸ δεκαπέντε αἰῶνες δυνάμεις καὶ πού γιὰ μιὰ στιγμή φιλιώσαν, χωριστήκαν ξανά ξαφνικά ὕστερ' ἀπὸ ἕνα ἀγκάλιασμα ἔμπαθο, γιὰ νὰ χτυπηθοῦν πάλι σ' ἄλλα ἐπίπεδα καὶ νὰ ζητήσουν καινούργιους δεσμούς κάτω ἀπὸ ἄλλες μορφές κατὰ τοὺς ἀκόλουθους αἰῶνες. Καὶ σήμερα ἀκόμα ἡ πάλη τους δὲν τέλειωσε καὶ πιθανὸ νὰ ξακολουθήσῃ μέχρι συντέλειας τῶν αἰῶνων, γιατί βρῖσκε-

ται ἡ αἰτία τῆς στοῦ βάθους κάθε ἀνθρώπινης ἐξέλιξης. Ἀλλ' ἀπ' τὸ ἐφήμερο σμίξιμο τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ γεννήθηκαν δυὸ θυγατέρες ἀθάνατες· ἡ ἰταλικὴ γλυπτικὴ καὶ ζωγραφικὴ. Γιὰ νὰ μειρῆσουμε τώρα μὲ μιὰ ματιὰ τὴν ἄβυσσο πού χωρίζει τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα τοῦ Μεσαίωνα ἀπὸ τὸ παγανικὸ πνεῦμα τῆς Ἀναγέννησης, ἄς θυμηθοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή τίς ἰσκιερὲς τοιχογραφίες τοῦ Κάμπο—Σάντο τῆς Πίζας, τὸν **θρίαμβο τοῦ Θανάτου, τὴ Στεγνὴ Κρίση** καὶ τὴν **Κόλαση** τοῦ Ὀργάνια, τίς μακάβριες αὐτὲς ἱππλοασίες, τίς ἀνατριχιαστικὲς αὐτὲς ὀστεοθήκες, τ' ἄντρα αὐτὰ τῶν βασιανιστήριων. Κ' ὕστερα ἄς συλλογιστοῦμε ἀκόμα τὸ μουσεῖο τῶν ἀρχαίων τοῦ Βατικανοῦ ὅπου ὀλόκληρο τὸ γένος τῶν Ὀλυμπίων ξεπροβάλλει ἀπ' τὸ βαθυπόρφυρο τῶν τοίχων καὶ χαμογελάει μέσα ἀπ' τὴν μαρμαρένια ἀσπράδα του τὸ νικητήριό χαμογέλιο τῶν Ἀθανάτων. Ἡ ἄς κατεβούμε κάτω στὴν κρύπτη τῶν Ἀσσιζῶν ὅπου ὁ Τζιόττο μᾶς δείχνει τὸν Ἄη—Φραγκίσκο νὰ παίρνῃ ἀπ' τοῦ Χριστοῦ τὰ χέρια γιὰ σύζυγο τὴ Πτώχεια τὴν ὥρα πού οἱ δαιμόνιοι πολιορκοῦν στὸν πύργο τῆς τῆς Ἀγνότητος καὶ πού ἡ ὑπακοὴ μὲ τῶνα δάχτυλό της στοῦ στόμα κυκλώνεται ἀπὸ γονατιστοὺς ἀγγέλους. Κι' ἄς κοιτάξουμε εὐτύς ὕστερα τὴν **Ἀπαγωγή τῆς Εὐρώπης** τοῦ Παύλου Βερονέζε καὶ τίς **Ἀφροδίτες** τοῦ Τισιανοῦ, τίς δελεαστικὲς αὐτὲς γυμνότητες πού θερμαίνουν τὴν ἐρωτιάρα χαύνωση τῆς στρωμνῆς τους, καὶ ζωηρὰ κάνουν νὰ φλογίζεται καὶ νὰ λάμπῃ ἀπ' τὴ φλόγα τοῦ πόθου τους ἕνα ὀλόκληρο τοπίο.

Μόλις δυὸ αἰῶνες (ἀπὸ τὸν XIVον ἴσαμε τὸν XVIIον) χωρίζουν τοὺς δυὸ αὐτοὺς κόσμους. Πῶς βρῆκε τὸν τρόπο νὰ διαπεράσῃ τὴν ἄβυσσο τούτη σὲ τόσο λίγο χρόνο τὸ ἰταλικὸ πνεῦμα;

Συνθήκες ἐξωτερικὲς εὐκόλυναν τὴν ἐπαναστάτη τούτη πού ἦταν αἰσθητικὴ καὶ ἠθικὴ.

Ἱστορικὰ αἰτία: Οἱ σταυροφορίες κι ὕστερα τὸ ἐμπόριο τῆς Ἰταλίας μὲ τὴν Ἀνατολὴ ἀνοιξαν πλατύτερα τὴν πνευματικὴν ὄριζοντες στοὺς ἐξερευνητὲς τῆς Ἀσίας, ὅπως ὁ Βενεζιάνος Μάρκο Πόλο, ξεδίπλωσαν τὴ μαζεμένη φαντασία τοῦ Μεσαίωνα στοῦ μέγα πανόραμα τῆς Σφαιρῆς καὶ προτοίμασαν τὴν ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὸν Χριστόφορο Κολόμπο.

Αἰτία πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ: Τὸ ἄλλαγμα τῶν δημοκρατικῶν Κυβερνήσεων σὲ τυραννίες ἢ δικτατορίες, ὅπως ἡ Σπρότσα στὸ Μιλάνο, ὁ Οἶκος τοῦ Ἐστε στὸ Φερράρε, οἱ Μεδίκοι στὴ Φλωρεντία κλπ. Ὀσκειοῦτον ἢ λαμπρότητα καὶ τὸ πλοῦτος τῶν Αὐλῶν, ἡ ἐλευτεριότητα τῶν ἠθῶν, ἡ ὄρατὰ πολυτέλεια τῶν τεχνῶν. Κι' ἀκόμα τὸ μπάσιμο τῆς λαϊκῆς τάξης στοὺς κύκλους τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, πρᾶμμα πού ἔγινε αἰτία τῆς θέσης τοῦ ἱπποτικῶν ἰδανικοῦ νὰ τὴν πάρῃ ὁ γλευασμὸς κ' ἡ ἀκολασία, ἀρχὲς τῆς ἐλευτεριῆς σκέψης. Τὴ μεταμόρφωση τούτη μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴ βρῇ στὸ **Δεκαήμερο** τοῦ Βοκκακίου.

Αἰτία αἰσθητικὰ: Ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν καὶ τὸν θρίαμβο τοῦ Χριστιανισμοῦ, σ' ὅλο τὸ συναμεταξὺ τῆς μονομαχίας τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Παποκρατίας, ὁ ἰταλικὸς λαὸς ἔχασε τὴ ρωμαϊκὴ ἱστορία. Μὲς στὰ ἐρεῖπια τῆς Ρώμης δὲν ἔβλεπε παρὰ σωροὺς ἀπὸ πέτρες. Εἶχανε χτίσει ἑλαττοστὲς παλάτια μὲ τὰ πλιθάρια τοῦ Κολοσσαίου χωρὶς νὰ χαλάσουν τὸν κολοσσό.

Τώρα, ἐξ αἰτίας τῶν σοφῶν, τῶν ποιητῶν, τῶν καλλιτεχνῶν, στὰ ἐρεῖπια αὐτὰ ἐρχόταν νὰ ξανακατοικήσῃ πλήθος ὀλόκληρο ἀνθρώπων. Καὶ θύμιζαν τὰ μεγαλεῖα περασμένων ἀφάνταστων.

(Ἔχει συνέχεια)

ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Καρτερούσα τὸν ἔρωτα κι ἔλεα θάρθη ἓνα βράδυ
δίχως μήνυμα ἀθόρυβα σὰν ἀνάλαφρο χάδι.

Θάρθη ἀγάλια κι ὡς ἔρχεται τὸ κρινάκι στὰ χιόνια
κι ὡς με μιᾶς ἀνθοσκέπουνται τ' ἄγριου βάτου τὰ κλώνια.

Θάρθη ὡς μέρα πασιχάρη στὴν καρδιά τοῦ Γενάρη
ποὺ σκορπίζει τὰ σύννεφα μ' ἀνοιξιὰτικὴ χάρη.

Κι ὅλη χαίρεται ἀπάντεχα ἡ βαρύθυμη πλάση
καὶ ξεγνιέται στὸ ἡλιόβολο ξαφνικὸ τῆς γιορτάσι.

Καρτερούσα τὸν ἔρωτα νὰ χυθῆ στὸ ἔρμο σπίτι
σὰν τὸ φῶς τὸ γελούμενο τοῦ γλυκοῦ ἀποσπερίτη.

Κι ὅλα γύρω νὰ λάμπουνε κι ἡ καρδιά μου ἓνα ἀστέρι,
μιᾶς καλότυχης μάγισσας σὰν νὰ τ' ἄγγιξε χέρι.

Καρτερούσα τὸν ἔρωτα κι ἦρθε· μὰ ἦταν ὠμιμένα
σκοτεινὸς καὶ τὴν ὄψη του χαμογέλιο κανένα

Δεν ἐμπράννε· κι ἐννοιωσα στὴν καρδιά μου τὸν τρόπο
ὅπου ἀνοιώνομεν ἄγνωρο σὰν τραβοῦμε ἓνα δρόμο.

Κι ὡς τὰ μάτια του στύλωσε στὰ δικά μου εὐτὺς εἶδα
τῆς σκλαβιάς μου πὼς ἐπλεκαν τὴ βαρειὰν ἀλυσίδα.

«Εἶμαι γὼ ποῦ περίμενες κι ἦρθα» μοῦπε ἀγάλι
καὶ τὸ χέρι του ἀπίθωσε στὸ σκυφτό μου κεφάλι.

Καρτερούσα τὸν ἔρωτα κι ἔλεα θάρθη ἓνα βράδυ
δίχως μήνυμα ἀθόρυβα σὰν ἀνάλαφρο χάδι!

Κι ἦρθε ἀμίλητος κι ἄγριος σὰν ἀφέντης κουρσάρου,
τὴ χαρὰ φέρνει κάποτε συχνὰ γίνεται χάρος.

Στὴν τρανή του τὴ δύναμη ὡσὰν σὲ ἀκροποτάμι
ἀφημένο στὸν ἄνεμο μοναχὸ ἓνα καλάμι

Τὴ ζωὴ μου ἀκυβέρνητη μὲς στὰ δύο του τὰ χέρια
πότε τὴν πάει στὰ Τάρταρα πότε ψηλὰ στ' ἀστέριζ

Κι ὅπως τοῦ ἡλιου τὸ φίλημα τὸ λουλουδι ἀνασταίνει,
μὰ σὲ ἀπόλιγο ἡ πύρη του μ' ἀπονιά τὸ μαραίνει,

Ἡ ψυχὴ μου στὸ φίλημα τὸ δικό του σὰν κοῖνο
πότε ἀνθεῖ, πότε καίγεται στὴ φλόγα του ὡς ἐκεῖνο.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΤΑ ΣΟΝΝΕΤΑ ΜΟΥ

Λαγαρισμένα ἀπὸ Θεῶν κανάλια
Σειρήνων σπήλια στὴν ἐρμιά, μετάξια
πλεμμένα βαθιογάλανα, μὲ τ' ἄξια
νοήματα, σὰ σὲ ναὸ μανάλια
ἀναμιμένα. Μορφὴ καὶ οὐσία, δαμάλια
ζευγαρωτὰ στὸ ἀλέτρι, σὴ μονάξια
τοῦ κάμπου, ὄχι σὰ βάτραχου κοακάξια,
ἢ ὡς τοῦ Ληναίου τὰ γένια ἢ τὰ κροτάλια.
Οὔτε τὰ θέλω μὲ ψηλὰ τακούνια·
φερέρες τὰ δνειρεύτηκα ἢ σὰ χάιδι
ποῦ μὲ καίμω καὶ γλύκα τὸ ἐκελάϊδη,
νανούρισμα στοῦ στίχου μου τὴν κούνια,
σὰ μαγεμένο ἀηδόνη τοῦ Ἑλικῶνα
Μοῦσα γυμνὴ σὰ ζωγραφιάς εἰκόνα

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Βωμοὺς περνᾶς, Θεῶν ἀρχαῖα ἐρεΐτια,
λειτουργικά, καὶ μὲς τ' ἀνήλια τ' ἄντρα
στὴ σημερινὴν ἀραχνιασμένη μάντρα
σταματᾶς κι' ἀρχινᾶς τὰ καρδιοχτύπια.
Κάπου κι' ἀριά βαριά φωνάζεις: ἦτια
νεχτᾶρι! καὶ μ' ἀρίφνητα, ὦ Κασσάντρα,
στοιχεῖα, μαλῶνεις καὶ γελᾶς, καὶ ὑφάντρα
ντύνεις Θεοὺς καὶ καταστρέφεις γήπια.
Ἄγαπημένη, ποῦ τὰ γνέφια σκίζεις
καὶ τοῦ Θεοῦ τὰ ἱμάτια τ' ἄβυλα γγίζεις,
σὸν ἀσκητὴς μαρτυρικὰ ἀναμένο
τῆς ἀοράτου σου μαγείας τὸ κάλλος,
μὲ στῆθος, ὦ ἀνεγδιτήγητη, ἀναμένο,
ναμάτων φλόγας ρυθμικῆς ὁ σάλος.

ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Κ...
ΥΟΜ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΤ

Συγκινημένη Μούσα, έρωτειμένα
γυμνά τ' άμπρόνια μπράτσα της μου άπλώνει,
φαντάσματα καθούμενες άλωνι
στη μέση οι Έριννύες έχουν έμένα.
Μά πλάι άλλος χορός, χεροπιασμένα,
χορεύει—άχ! είνε οι ιδέες μου!—, σεργιεις μόνη
ώ Ίδέα μου πρώτη, τó χορό, που ένώνει
μέ τες κυκλοκαθούμενες, ώιμένα!
Είνε ή λαχτάρα Ήλήσιο περιβόλι
και την ψυχή σά μάγισσα όμορφαίνει
μέ τó μαγνάδι τó άργυρό που ύφαίνει
γιατί άν του χρυσαφιού σβουράνε οι σβώλοι
μέσα στο φλογισμένο χωνευτήρι,
έμε ό καϊμός σου πιό πολύ μέ φτήρει.

ΔΙΣΔΕΝΙΝΟ

Ηρθα για να φωτίσω στο σκοτάδι
Άπόστολος Θεού με τάγιο ρήματι
ήρθα για να σηκώσω τó μαγνάδι
που κρύβει της τιμής τους τó άθεο κοίμα.
Για σύμωνα, για λιβάνι, ούτε για χρέμα
δέν ήρθα, τέτοιο άς μουίπανε ψεγάδι.
Ήρθα μόνο και διάνοιξα τόν άδη
κι έβαλα τόν όχτρο μέσα στο μνήμα.
Ήρθα κ' έβαλα στιά, που ως άγια φλόγα
θα πέταχτεί στην οικουμένη πάσα.
Τό χέρι τó μαρό που μάς εύλόγα
κι έπιανε της πνοής μας τόν άνάσα
τό θέρισα κι άχολογά ό αιδέρας.
Καθαρίστε τή γίς, βρωμεί τó τέρας.

CHARLES BAUDELAIRE

ΕΞΕΛΞΙΟΡ

Εφτασε με τά τροπαια ή όλκάς σου
της Λευτεριάς άγέρα, μέ τή νίκη
που έφερανε στον κόσμο οι Μπολσεβίκοι
και λύσαν τó δεσμώτη του Κανκάσου.
Για τόν Προφήτη Αισχύλο τά γλυκά σου
άνοιξε Μούσα χείλη. Δεκανίκι
του καβαλλάρη δός τού Όλυμπιονίκη
στεράνι άπ' τά λουλούδια τά δικά σου
που κουναρεις μέ τά Έλικώνια πλάγια,
σρωάσε του δάφνης πράτινες κί βάγια.
Τραγούδιςέ μου ανατολίτικο άσμα
μέ τή γλυκειά σου φλογερή μανία,
στη μεγάλη Θεά την Αρμονία
όπου Όραμα αναδύνει άπό τó χάσμα.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ

Ερχομαι άπό τά βάθη της άβύσσου
πρός τών άστρων τó μέγα πανηγύρι
άπ' άκρη ως άκρη πλάνα θά μέ γείρετό έπιώ
ή Φαντασία. Φωνή μου λέει: φοβίσου!
Ώ! τού ήλιου φέγγος ύπερκόσμιο σβύσου,
άφου της Μοίρας τó μικρό ποτήρι
τό πίνουμε, άθλιοι έμεις, για τó χατήρι
των Άτιμων, που κάθονται μέ βύσσου
και πορφύρας λαμπρότη. Άνθρωποι άν ήστε
οι ίδιοι τήν κορώνά σας πατήστε.
Της γής δαιμόνια μέ Πανδώρας χάρη
για τó δικίο που άρπάξετε του Κόσμου,
που κλέφτρα ή δύναμη σας τώχει πάρει
θα έδικηθεϊ, θα έδικηθεϊ ό Λαός μου!...

ΘΑΜΜΑ

Γόνος ἡλίου ἀκράτο ἀταραξίας,
 ἀδερφάδες μου Ἰδέες, ἄς μὲ κεράσει.
 Τῆς παρθενιάς σας τὸ γυαλί ἄς περάσει
 ἀχιτίδας φῶς ἀοράτου αἰμομιξίας.
 Κ' ἔτσι τῆς ὑψηλῆς θὰ λάχω ἀξίας,
 τὸ λείψανο μου στὰ παρθένα δάση
 ὕμνος σατανικὸς νὰ διασκεδάσει
 μέσα στοὺς ὕπνους τῆς ἀνυπαρξίας.
 Ναί, πρὸς ἐσὲ τὸ Σατανᾶ ταχύνω
 κι ἀπάνω στὸ βωμό σου τὸ αἷμα χύνω
 μαρτυρικοῦ καὶ μυστηρίου φόρου,
 δαφνοστεφανωμένος χωρὶς κλάμα,
 θῦμα μιανῆς ἐρωτικῆς φωσφόρου
 ὀλόχρυσης χυμένης αἴγλης λάμα.

ΓΥΝΑΙΚΑ

Ἄγιο θᾶναι τὸ μάγιο πὺξορκάει
 τὰ βάσινα. Ἡ ἀγάπη σου μὲ λυώνει
 μὲ ὄνειράτα γλυκὰ μὲ θεμελιώνει.
 Ὄμιε τὸν ἀδερφὸ τὸν κάνει Κάι
 τὸ βλέμμα σου τὸ πλάνο πὺξορκάει,
 εἶνε ἀπὸ ἀχιτίδες κοφτερὸ μηλιόνι
 κι αὐτοῦ καθέννας ἄχαρα τελειώνει
 τοῦ στεναγμοῦ τῆ λαύρα νὰ γρικαίει
 Ἄγγελος εἶνε Φύλακας ἢ τοῦ ἄστρου
 σὲ λαγίνι ὁ μαγνήτης ἀλαβάστρου.
 Πλανᾶς ἐσύ, μαγευτικὴ Πανδώρα,
 Παράδεισε τῆς γῆς, καὶ μ' ἕνα ξόρκι
 βλεψιάς, μᾶς δίνεις κάποια οὐράνια δῶρα
 μὰ εἶνε φίδια τὰ δάκρυα σου καὶ οἱ ὄρκοι.

ΣΠΥΡΟΣ ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑΣ

CHARLES BAUDELAIRE

Στὴν κ. Κούλα Ζερβοῦ

MOESTA ET ERRABUNDA

Πῆς μου, καμμιὰ φορὰ, ἢ πικρὴ, πετᾷ ἢ καρδιά σου, Ἀγάθη,
 ἀπὸ τὸν μαῦρον ὠκεανὸν τῆς Πολιτείας, μακρὰ,
 πρὸς ἕναν ἄλλον ὠκεανόν, φωτοπεριχυμένον,
 γαλάζιον, διάφανον, βαθύν, καθὼς ἢ Παρθενιά;
 Πῆς μου, καμμιὰ φορὰ, ἢ πικρὴ, πετᾷ ἢ καρδιά σου, Ἀγάθη;

Ἡ ἄμετρη θάλασσα ἢ βαθειὰ πρααίνει τοὺς καῦμούς!
 Ποιὸς δαίμονας σοῦ ἐχάρισεν, ὦ βραχνὴ τραγουδίστρα,
 πὺξορκάει τῶν βοερῶν ἀνέμων στὴ φωνή σου ἀχεῖ ἢ φωνή,
 τῆ θεϊαν αὐτὴ τῆ δύναμη νᾶσαι ἢ γλυκειά ἢ λυχνίστρα;
 Ἡ ἄμετρη θάλασσα ἢ βαθειὰ πρααίνει τοὺς καῦμούς!

Καράβι πάρε με, ἄρμενα φουσκῶστε ν' ἄρμενίσω!
 Μακρὰ! Μακρὰ! Ἄπ' τὰ δάκρυα μας πλάθεται ἢ λάσπη ἐδῶ!
 Τάχα νὰ λείει καμμιὰ φορὰ ἢ πικρὴ ἢ καρδιά σου, Ἀγάθη,
 Μακρὰ ἀπ' τὰ κρίματα, ἀπ' τὸν πόνο, ἀπ' τὸν μεγανοιωμό,
 καράβι πάρε με, ἄρμενα φουσκῶστε ν' ἄρμενίσω!

Ὄ! πόσο, πόσο εἶσαι μακρὰ, παράδεισο εὐωδάτη,
 κάτου ἀπ' τὸν γαλανὸ οὐρανὸ τὰ πάντα πὺξορκάει,
 πὺξορκάει ὅτι κι ἂν ἀγαποῦμε τὴν ἀγάπη μας ἀξίζει,
 ὅπου ἢ καρδιά βυθίζεται στὴν πιὸ ἄδολη ἠδονή!
 Ὄ! πόσο, πόσο εἶσαι μακρὰ, παράδεισο εὐωδάτη!

Μὰ ἢ πράσινη παράδεισος τῶν παιδικῶν ἐρώτων,
 τὰ γέλια, τὰ τρεχάματα, τ' ἄνθη καὶ τὰ φιλιὰ,
 πίσω ἀπ' τοὺς λόφους οἱ ἀναστεναγμοὶ ἀπὸ τὰ βιολιά,
 καὶ στὰ κροντήρια τὸ κρασι τὰ βράδνα μὲς τὰ δάση,
 μὰ ἢ πράσινη παράδεισος τῶν παιδικῶν ἐρώτων.

Ἡ ἀθῶα παράδεισο ἀπὸ τίς κρυφές χαρὲς γιομάτη,
 ἀπ' τίς Ἰνδίες μακρύτερα δὲν εἶναι κι ἀπ' τὴν Κίνα,
 πῶς νὰ τὴν ἀναστήσουμε μὲ θλιβερὲς κραυγές,
 καὶ νὰ τὴν ἐμψυχώσουμε μὲ μιὰ φωνὴ ἀσημένια,
 Ὄ! ἀθῶα παράδεισο ἀπ' τίς κρυφές χαρὲς γιομάτη...

ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΕΚΕΙΝΟ ΤΙ ΘΑ ΕΙΠΕΙΣ ...

Τὸ βράδυ ἐκεῖνο τί θὰ εἰπείς. ἔρημη ψυχὴ θλιμμένη, καρδιά μου τί θὰ πείς, καρδιά ποῦ ἡ πίκρια σου ἦταν τόση, στὴν πανωραία, τὴν πάγκαλη, τὴν παναγαπημένη, ποῦ ἔξαφνα σ' ἔχει τὸ θεϊκό της βλέμμα ξαναβιώσει;

— Τὸν ὕμνο θὰ τῆς πλέξουμε τὸ πιὸ θερμό· ὁ ζυγὸς τῆς γλυκύτερος κι ἀπὸ τὰ πλεόν γλυκά· σὰ μᾶς κοιτάζει, μᾶς λούζει ἕνα φωτόκυμα λαμπρό, καὶ τῆς σαρκὸς τῆς τῆς ὑπερούσιας τὸ ἀρώμα μὲ τῶν Ἀγγέλων μοιάζει.

Μὲς τῆ μοναξιά ἢ στῆς νυχτὸς τὰ σκότη, στὴν ἀγγοῦσα τοῦ δρόμου εἶτε κι ἀνάμεσα σὰ πλήθη ὅμοια λαμπάδα, τὸ φάντασμα τῆς τὸ λαμπρὸ βλέπω νὰ δοχιέται ἔμπρός μου.

Κάποτε λέγει: «Εἶμαι ὁμορφη, προστάζω, κι ὁ δορισμός μου, γι ἀγάπη μου τὴν Ὅμορφη μόνάχα ἀγαπάτε. Εἶμαι ἡ *Madona* ἐγώ, ὁ Σκεπὸς ὁ Ἄγγελος κι ἡ Μοῦσα!»

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΝΟΒΛΙΣ

ΠΡΟΣ —

Ἔτσι διαβαίνει πρέπει νὰ γυρνᾷ, κι ὅτι νοητὸ νὰ βρισκεται ξανά, κι ὅτι καλὸ νὰ εὐφραίνῃ τὴ καρδιά, κι ὅτι ἐμποδίζει πρέπει νὰ τελειώῃ, κι ὅτι μακριά εἶναι πίσω νὰ ζυγώνῃ, κι ὅτι κυρτὸ κοιτάζουμε νὰ ἰσιώῃ, καὶ πλούσια τ' ἀνθὴ νάχῃ ὅτι φυτρώνῃ. Τὰ δυὸ σου χέρια δόσε μου πιστά, γίνε ἀδερφὸς δικός μου, κι ὡς ποῦ νὰ φτιάσῃ ἢ ζωῇ στὸ τέλος, τὴ ματιά, μὴ τὴ ματιά σου στρέψῃς ἀπὸ μέ. Ἕνας ναός, νὰ πᾶμε νὰ δεηθοῦμε, κάποιον λιμέρι, ἐκεῖ γιὰ νὰ βρεθοῦμε, κάποια χαρά, ποῦ πάντα λαχταροῦμε, εἶν' ὁ οὐρανὸς γιὰ μένα καὶ γιὰ σέ!

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

FRANÇOIS DE CUREL

ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΕΙΔΩΛΟ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Στὸ σπίτι τοῦ Μωρίς Κορμιέ. Μεγάλη σάλα, ποῦ εἶναι γραφεῖο, βιβλιοθήκη μαζί καὶ ἐργαστήριο. Γραφεῖο, κρεβάτι, πολυθρόνα, πολλὰ τραπέζια μὲ γραφικὲς πειραματικὲς συσκευές. Στους τοίχους, σὰ ἀδειανὰ ἀνάμεσα τῆς βιβλιοθήκης, κρέμονται συλλογὲς ἀπὸ ἐπιστημονικὲς φωτογραφίες, πίνακες ἀνατομικοί, ὀλόκληρες συλλογὲς ἀπὸ σχέδια μὲ χρωματιστὰ μολύβια, ποῦ δείχνουν τίς κλαδωσιὲς τῶν νεύρων, κτλ.

ΣΚΗΝΗ I

ΛΟΥΪΖΑ καὶ ΔΙΟΝΥΣΗΣ. Ἡ Λουίζα μὲ σκούρα τουαλέττα, καπέλλο καὶ βέλο, μπαίνει ἀπότομα καὶ πάει γὰ καθήση στὴν πολυθρόνα τοῦ γραφείου. Ὁ Διονύσης τὴν παίρνει ἀπὸ πίσω. Εἶναι γέρος ὑπερήτης, μὲ τετράγωνους ὄμους, ἀτριχο πρόσωπο, μαλλιά φαρὰ.

Λουίζα. Ἄν δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ κ. Κορμιέ, θὰ τὸν περιμένω ... Νά ! ...

Διονύσης (πατρικά). Καλὰ, καλὰ, μικρή μου ... Ἀλλὰ οἱ κυρίες ποῦ ἔχουν δουλειὰ μὲ τὸν Κύριο, δὲ συνήθανε νὰ τὸν περιμένουν ἐδῶ μέσα... Τρέχετε στὴν πρώτη πόρτα ποῦ βλέπετε μπροστά σας, σάν ... ! Εἴμαστε στὸ ἐργαστήριο καὶ δὲν μποροῦν νὰ τεντώουν τὴν ἀρίδα τους ἐδῶ οἱ ξένοι σὰ στὸ σπίτι τους ... Ὅταν θάρθῃ ἡ ὥρα σας θὰ μπῆτε... Ἐμπρός, μὴν κάνετε ἔτσι, πᾶμε στὸ σαλόνι...

Λουίζα. Δὲν ξέρω γιὰ παιὰ μὲ πῆρατε... Ὁ Κύριος Κορμιέ δὲ θὰ σᾶς μαλώσῃ, σᾶς τὸ λέω ἐγώ !

Διονύσης. Διάστε ! Ὁ Κύριος ξέρει πὼς ἂν σᾶς ὑπαφέρω εἶναι γιὰτι δὲν μπορῶ νὰ κάμω ἀλλιῶς. Εἶμαι προειδοποιημένος γιὰ τὴν ἐπίσκεψή σας.

Λουίζα (κατάπληκτη). Προειδοποιημένος ;

Διονύσης. Ὁ Κύριος μοῦ διηγῆθηκε ἔλη τὴν ἱστορία σας πὼς...

Λουίζα. Ἐχω καμμιά ἱστορία ;

Διονύσης. Λέγεστε Ὁρτάνς, τὸ γένος Σεβρέζ, ὅπου μένετε... Ἀπὸ δυὸ χρόνια τώρα σᾶς ἔχει πιᾶσει ὁ διάλογος. Δὲ σᾶς

ἔχει πάντα· ἀλλὰ ὅταν σᾶς πιάνει σᾶς πιάνει γιὰ καλὰ. Ἄ ! ξέχασα : εἰστε στραβὴ ἀπ' τῶνα μάτι, τὸ δεξί.

Λουίζα. Στραβὴ, ἐγώ, ἀπ' τὸ δεξί μου μάτι ;

Διονύσης. Νά, ὅταν εἰστε καλὰ, τὸλάχιστο, γιὰτι ὅταν σᾶς πιάνῃ ἡ κρίση, βλέπετε κι' ἀπὸ τὰ δυὸ.

Λουίζα. Γελιέστε. Τὰ δυὸ μου μάτια, πάντα εἶναι πολὺ καλὰ.

Διονύσης. Μπᾶ ! Ὅμως ὁ Κύριος μοῦ εἶπε πὼς τὸ δεξί...

Λουίζα. Μά, εἶναι δυνατὸ μιὰ γυναίκα νὰ εἶναι στραβὴ καὶ ξαφνικὰ σὲ μιὰ κρίση ν' ἀρχίσῃ νὰ βλέπῃ ;

Διονύσης. Ἄ ! μὴν παραξενεύεστε γιὰ τόσο λίγο. Ποῦ νὰ ἰδῆτε ἀλλὰ, ἀκόμα μεγαλύτερα. Νά, ἡ Λεονία, γιὰ παράδειγμα. Περιμένετε νὰ σᾶς δείξω τὸ πορτρέτο τῆς. (Πάει νὰ ξεκρεμάσῃ ἕνα κάδρο ποῦ ἔχει μιὰ συλλογὴ ἀπὸ καμμιά σαρανταριά πορτρέτα γυναικῶν καὶ μὲς σ' αὐτὰ ζητάει ἕνα ποῦ τὸ δείχνει τῆς Λουίζας). Ἔτσι ὅπως τὴν βλέπετε εἶναι στραβὴ.

Λουίζα (ἐξετάζοντας τὸ πορτρέτο). Μ' αὐτὰ τὰ ὁμορφα μάτια ;

Διονύσης. (κάνει τὸ σπουδαῖο). Ὀλό-
τελα στραβή. Ὑστερική τυφλότης,
ποῦ λένε.. Ὅταν ἔρχεται ἐδῶ τὴν παίρνουν
ἀπ' τὸ χέρι· ἀλλὰ ὁ Κύριος δὲν ἔχει παρὰ
νὰ τὴν ὑπνωτίσει : μόλις κοιμηθῆ τὴν
διατάζει νὰ γυρίσει σπῆτι τῆς : τότε, πάει
μοναχὴ τῆς, ἀξισταχτα, χωρὶς κανένα νὰ
ρωτήσῃ γιὰ τὸ δρόμο. Κι ἓνα δρόμο ποῦ
πάντα πέρασε μὲ πεθαμένα μάτια.

Λουίζα. Δὲν καταλαβαίνω : ὁ Κύριος
δὲν ἔχει παρὰ νὰ τὴν κοιμήσῃ ;

Διονύσης. Μπᾶ ! ἀπὸ ποῦ ἔρχεστε ;
Δὲ θὰ μὲ κάμετε νὰ πιστέψω πῶς δὲ σὰς
κοίμισαν ποτέ ...

Λουίζα. Μολαταῦτα ἔτσι εἶναι.

Διονύσης. Ἔ, καλὰ, δὲ θάργῃσετε
καὶ σεῖς. Μόλις μᾶς στέλνουν μιὰ γυναί-
κα ποῦ παρουσιάζει φαινόμενα, τὸ πρῶ-
το πράμμα εἶναι νὰ τὴν κοιμίσωμε καὶ
νὰ κοιτάξωμε πῶς κάνει σὲ κατάσταση
ὑπνωτισμοῦ.

Λουίζα. Τὴν κοιμίζουν δηλαδὴ κι ὕ-
στερα τὴν κάνουν νὰ μιλήσῃ ἢ νὰ κἀνῃ
κάτι ;

Διονύσης. Ἀκριβῶς. (Παίρνοντας τὴ
φωτογραφία). Σταθῆτε, γιὰ κειτᾶζτε τὴν
ψηλὴ μελαχρινή : Εἶναι μιὰ βρετανή,
τριάντα χρονῶν, τὴ λένε Βαλερία. Χτές,
μετὰ τὸ κοίμισμα, ὁ Κύριος τῆς ὑπόδαλ-
λε πῶς ἦτανε ἀκόμα δέκα χρονῶν κορί-
τσι κι ὕστερα κρυφτήκαμε στὸ διπλανὸ
δωμάτιο γιὰ νὰ δοῦμε τί θὰ κἀνῃ. Ἀ-
πάνω ἀπὸ τρεῖς ὥρες τὴν παρατηρούσα-
με ποῦ εἶχε ἀλλάξει σὲ μικρὸ κορίτσι,
ποῦ ἔπαιζε, γελοῦσε, ἀπαράλλαχτα σὰν
κοριτσάκι. Μόλις ἔκανα νὰ χτυπήσω τὸν
τοῖχο κρυθότανε κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι
φωνάζοντας πῶς ἡ Γρηὰ ἐρχόταν νὰ τὴν
πάρῃ. Ὑστερα, στὸ τέλος, χάδεβε τὴν
μαμά τῆς ποῦ ἔχει χρόνια πεθαμένη. Κι
αὐτό, πῶς τῶχετε, ἔκανε περιεργὴ ἐντύ-
πωση.

Λουίζα. Δὲν ἀμφιβάλλω.

Διονύσης. Ὁ Δόκτορας Ντοννά, τοῦ

Ἐνστιτούτου, ποῦ ἔρχεται συχνὰ κι ἐρ-
γάζεται μὲ τὸν Κύριο μου, ἔμπαινε ἀκρι-
βῶς τὴν ὥρα ποῦ ἔπαιζε κἀνοντας μικρὰ
ψωμάκια μὲ ἄμμο. Καὶ τοῦ ζήτησε νὰ
τῆς σκουπίσει τὴν μύτη.

Λουίζα. (δείχνοντας τὰ πορτρέτα).
Ὅλα, λοιπόν, αὐτὰ τὰ πλάσματα εἶναι
ἀρρώστοι ποῦ ἅμα θέλουν τὰ κοιμίζονται
καὶ γίνονται μηχανῆς ποῦ κλαῖνε καὶ
γελάνε ;

Διονύσης. Βέβαια, εἶναι πελάτες τοῦ
Κυρίου καὶ συνάδελφοί σας τώρα. (Χτυ-
πώντας τὸ μέτωπο). Ἄ ! τῶρα ! ... θαυ-
μάσια ! Ἐέρω τώρα τὴν περίπτωση τῆ δι-
κῆ σας. Ὁ Κύριος θὰ σὰς ὑπνωτίσει σπῆ-
τι σας. Καὶ πολὺ σωστὰ δὲν ξέρετε τίπο-
τα· εἶναι ἀπλοῦστατο ! Ἀλλὰ γιὰ μένα
αὐτὴ τὴ στιγμή κάνετε σὰν μιὰ ὑπνωτι-
σμένη. Ὅταν ἐπιμένατε νὰ μπῆτε ὑπα-
κούατε βέβαια σὲ ὑποβολή· ἀν δὲν ἦτανε
αὐτὸ δὲ θὰ μὲ σπρώχνατε ἔτσι, γιὰτι φαί-
νεστε καλοαναθρεμένη κι ἄτολμη. Γι'
αὐτό, ἐπειδὴ δὲν ἤμουν βέβαιος πρόσεξα
νὰ μὴ σὰς στενοχωρήσω. Γιὰτι δὲ βαστοῦ-
σα νὰ μοῦ μείνετε στὰ χέρια ἀπὸ καμμιὰ
κρίση.

ΣΚΗΝΗ II.

ΛΟΥΙΖΑ, ΔΙΟΝΥΣΗΣ, ΜΩΡΙΣ.

Μωρίς (βλέποντας τὴ Λουίζα). Σεῖς !
Διονύσης (χαμηλόφωνα στὸ Μωρίς).
Μοῦ ἔκαμε τόση ἀντίσταση νὰ μείνῃ ποῦ
δὲν τόλμησα νὰ τὴν βγάλω ἔξω.

Μωρίς. Αὐτὸ δὲ ἔλειπε ! ...

Διονύσης. Φαίνεται νευρική.

Μωρίς (σπρώχνοντάς τον). Καλὰ, καλὰ.

Διονύσης. Καὶ τίποτ' ἄλλο ἐξαιρετικὸ.
Ταραγμένη μόνο. (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ III.

ΛΟΥΙΖΑ, ΜΩΡΙΣ.

Μωρίς. Δὲ μπορῶ νὰ συνέρθω ! ... Σεῖς
ἐδῶ ! ... Τί εὐτυχία ! (Θέλει νὰ τῆς φι-

λήσει τὸ χέρι ποῦ αὐτὴ τὸ τραβάει ἀπαλά).

Λουίζα. Ὅχι ἀφήστε ! ... Μοῦ εἶναι
πολὺ λυπηρὸ νὰ σὰς προξενῶ ἀπογοήτε-
ψη ἀπ' τὸν πρῶτο λόγο μου, ἀλλὰ ἔρχο-
μαι ἐδῶ λιγάκι ἐγωῖστικά· δὲ φέρνω τὴν
εὐτυχία... Γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ ! τί εὐ-
τυχία νὰ περιμένη κανένας ἀπὸ ἓνα πλά-
σμα ἀπελπισμένο ;

Μωρίς. Ἀλήθεια, ἔχετε πολλὰ βάσα-
να ! ... Ἡ ἄτυχῃ αὐτὴ κατηγορία κάνει
τρομερὸ θόρυβο. Ἀλλὰ νὰ εἰστε βέβαιη
πῶς δὲν ἔχουν ἀποδείξεις. (Χτυπώντας ἀ-
πάνω στὸ γραφεῖο του). Οἱ ἀποδείξεις
εἶναι δῶ καὶ δὲ θάρθη κανένας νὰ τις ζη-
τήσῃ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει τὴν κτ-
τάσταση νὰ εἶναι ἀπελπιστική. Τὸ πράμ-
μα ἐπῆρασε πολὺ τὴν κοινὴ γνώμη. (Ἐ-
ξετάζοντας τὴ Λουίζα). Δὲ φαίνεστε νὰ
εἰστε καλὰ.

Λουίζα. Δὲν ἐκλείσα μάτι σήμερα τὴ
νύχτα. Εἶναι τόσο φοβερό !... Ὁ Ἀλδέρ-
τος ποῦ ξέρει πῶς δὲν τὸν ἀγαπῶ ἦρθε
περήφανα νὰ μοῦ πῆ πῶς εἶμαι ἐλεύθερη.
Θὰ ἦταν ὅμως ἄξιμὸ ν' ἀφίσω τὸν ἄντρα
μου τὴ στιγμή ποῦ ὅλος ὁ κόσμος ἀπο-
τραβιέται ἀπ' αὐτόν... Τὰ τελευταῖα μας
ὅμως χρόνια δὲν ἦταν τόσο καλὰ· διψῶ
λιγάκι εὐτυχία ! Ὡς τώρα ἡ ἰδέα πῶς
μπορῶ νὰ γίνω εὐτυχισμένη χωρὶς αὐ-
τὸν δὲν μοῦ εἶχε ποτέ ἐρθῆ, γιὰτι μοῦ
ἐνέπνεε τόσο σεβασμὸ !... Κι ὅταν μὲ
πλήγωνα ἀκόμα, κι ὅταν γι' αὐτὸ ἔφτανα
νὰ τὸν μισῶ σχεδὸ, πάντα στὴν ἐχτίμησή
μου εἶχε ξεχωριστὴ θέση. Ἡ ψυχὴ μου
εἶχε ἀρμονιστῆ μὲ τὴν δική του τόσο, ποῦ
μοῦ φαίνότανε ἀδύνατο νὰ κάμω κάτι δι-
χως νᾶχω τὰ μάτια μου καρφωμένα ἀ-
πάνω του. Καὶ νὰ ποῦ βουλιάζει τώρα !
Προσπάθησα νὰ σηκωθῶ ὕστερ' ἀπ' αὐ-
τόν. Ἄν ἔπεσε αὐτός, ὡς ποῦ κατέβαινα
ἐγὼ ; Τί νὰ κάμω ; .. Προσωρινὰ οὔτε
δέχτηκα οὔτε ἀρνήθηκα τὴν λευτεριά ποῦ
μοῦ δινόταν. Γιὰ δέτε, ὑποθέτω τὴν ψυχὴ
σας ἀρκετὰ ὑψηλὴ ὥστε νὰ μὴ μπορῆ κα-

νένας νὰ σὰς κρύψῃ κάτι... εἶμαι λυπη-
μένη... χωρὶς καμμιὰ ἀπόφαση... φοβᾶμαι
νὰ φανῶ... Σήμερα δὲν τολμοῦσα νὰ χτυ-
πήσω νᾶρθῃ ἢ καμαριέρα... Μοῦ φαίνεται
πῶς οἱ ἄνθρωποι στὸ δρόμο μ' ἀναγνωρί-
ζουν καὶ μοῦ γυρίζουν τὴν πλάτη μὲ ὀρ-
γή. Ἐκτὸς τῆς ἀδερφῆς μου, ποῦ εἶναι
τέλεια μὰ ἀπορροφημένη ἀπ' τις δουλειῆς
τοῦ σπιτιοῦ τῆς, ἀπὸ καμμιὰ φίλη δὲν
ἔχω νὰ θυμᾶμαι κάτι... Ὁ Ἀλδέρτος εἶν'
ἀλύγιστος σὰ βράχος... Πέρασε ὄλο τὸ
πρῶτὸ στὸ Νοσοκομεῖο καὶ θὰ περάσῃ ὄλη
τὴν ἡμέρα στὸ Ἐνστιτούτο. Ἡ ἐνεργητι-
κότητά του εἶναι συχαμένη... καὶ τὴν ζη-
λεύω μαζί ! ... Ἐρχομαι ἀπὸ μιὰ καλὴ
καλόγηρα ποῦ μοῦ δῶκε τὴν ἀδεια νὰ πά-
ρω μιὰ ἀρφανὴ ποῦ μὲ ἐνδιαφέρει πολὺ.
Ἐλπίζω στὸ μοναστήρι νὰ ξανᾶρω τις
παιδικές μου ἐντυπώσεις... ποῦ ἦταν τόσο
γλυκές... Μὰ ὄλα μοῦ φάνηκαν κρύα κι
ἀγριεμένα... τὰ ἐκκλησιάκια ἔχουν πιὰ
κάτι πένθιμο γιὰ μένα ἀπὸ τότε ποῦ παψα
νὰ προσεύχομαι !... Ἡ ἐπίσκεψη αὐτὴ μὲ
ἔθλιψε πιὸ πολὺ... Αἰστάνομαι τὸν ἑαυτό
μου τόσο κατάνομο !...

Μωρίς. Καὶ δὲν μπορέσατε ν' ἀνιστα-
θῆτε στὴν ἐπιθυμία ν' ἀκούσετε ἓνα λόγο
φιλικό ; ... Μὲ ἀγαπᾶτε λίγο ;

Λουίζα. Μὰ θὰ μιλοῦσα μὲ τόση ἐπι-
στοσύνη ἀν δὲν εἶχα γιὰ σὰς μονάχα μιὰ
κοινὴ φίλια ... Νά, τώρα ξέρετε τὴν ἀ-
γωνία μου. Φεύγω ἀπῶνα σπῆτι ποῦ ὄλα
μοῦ φαίνονται γιὰ κλάμματα καὶ ποῦ
πουθενὰ ἄλλοῦ ἀπ' αὐτὸ δὲ θᾶθελα νὰ εἶ-
μαι εὐχαριστημένη. Τώρα δὲν μιλῶ
στὸ φίλο, ἀλλὰ στὸ σοφό. Δὲ γίνε-
ται λόγος παρὰ γιὰ τὰ ὠραῖα ψυχολογι-
κὰ ἔργα σας. Γίνετε, μὲ μιὰ ἀπόλυτη ἀ-
φιλοκέρδεια, ὁ γιατρὸς τῆς ψυχῆς μου.
Ζητῶ, βλέπετε πολλὰ, ὄχι ἀπ' τὴν ἐπι-
στήμη σας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τιμιότητά σας.
Μωρίς. Ἀπ' ἐναντίας, ἀπ' τὴν ἐπιστή-
μη μου ζητᾶτε πολλὰ ! ...

Λουίζα. Ἄ ! ὄχι ψευτομετριοφροσύ-

νες ! ... Είναι αδύνατο μπροστά σε μια περίπτωση τόσο απλή σαν τη δική μου να μένετε έτσι... Ο άντρας μου με τρομάζει αληθινά. Πρέπει να τον υπερνικήσω ; Μπορώ ; ... Θάβρισκα άραγες και στη θυσία ακόμα τη δύναμη που μου χρειάζεται ; Κι αν τύχη κι ο αγώνας μου γίνη βρύς, έχω το δικαίωμα, μ' ελπί τη συνειδήσή μου, να λυγίσω ; ... Αν δεν έχω το δικαίωμα αυτό, αν είμαι για πάντα δεμένη στο καθήκον μου, ζητώ ένα γιαιτρικό, ένα δυναμωτικό που να μου ξαναδώσει τη δύναμή μου.

Μωρίς. Μά τι περίεργη παράκληση!.. Με καταβλίθετε !

Λουίζα. Περίεργη ! ... γιατί ;

Μωρίς. Ζητάτε απ' τη δύστυχη την επιστήμη μου τι δε μπορεί να δώκη.

Λουίζα. Τότε, φαίνεται, πώς δεν καταλαβαίνω καλά — αλλά τι πράγμα είναι οι εργασίες σας. Η ψυχολογία, δεν είναι μολαταχτά ή επιστήμη της ψυχής ;

Μωρίς. Της ψυχής, να... ή των φαινομένων, ως ποίμε που έχουν μαζέψη κάτω απ' αυτό το όνομα.

Λουίζα. Όλοι λένε πως είστε μεγάλος νεωτεριστής στη ψυχολογία.

Μωρίς. Ελπίζω πως έχω δώσει στις μελέτες μου μια κατεύθυνση που θα βγάλει σε σπουδαίες ανακαλύψεις.

Λουίζα. Τι ανακαλύψεις ;

Μωρίς. Μά όλα τα πράγματα μένουν ανερευνητά ακόμα στη ψυχολογία ! Τίποτα δεν είναι γνωστό ! Από χιλιάδες — χιλιάδες χρόνια γεμίζουν τον κόσμο με λόγια άδειανά. Η ψυχή ! Τι είναι ή ψυχή ; την είδε ποτέ κανένας, την άγγιξε ; ... Λένε πως υπάρχει γιατί ή ύλη δε μπορεί να σκέφτεται ... Και τι ξέρουμε γι' αυτήν ; Πώς το εξακρίβωσαν αυτό ; ... Και μάλιστα έχουν το θάρρος να λένε ακόμα : ή ψυχή είναι άθάνατη ! Η ανθρώπινη ψυχή, βέβαια... Όταν ζητάω όμως να μου το αποδείξουν μου παρατά-

ζουν απόδειξεις που αποδείχνουν πάλε και την άθανασία της ψυχής του σκύλου. Γιατί ή μία κι όχι ή άλλη ; Γιατί μέσα σ' όλα αυτά δεν υπάρχουν τίποτ' άλλο από φαντασιοπληξίες ποιητών εμπνευσμένων απ' τη φρίκη, απ' το φόβο της άνυπαρξίας.

Και τι συμβαίνει ύστερα ; Ξέρουμε από τι είναι ή ατμόσφαιρα του πλανήτη Άρη, αλλά δε ξέρουμε απόλυτως τίποτα για την πνοή που μ'α ; ζωντανεύει. Τι άλλο γελοιωδέστερο απ' αυτό ; Πρέπει λοιπόν με κάθε τρόπο να ξεφύγουμε το γελοίο αυτό. Είμαστε μερικοί που αποφασίσαμε να βασίσουμε την επιστήμη της ανθρώπινης ψυχής άπάνω στον πειραματισμό, γιατί χωρίς αυτόν δεν υπάρχει βεβαιότητα. Κι εδώ αυτό κάνουμε, έτσι εργαζόμαστε.

Λουίζα. Δε θα ισχυριστήτε πως ή συλλογή αυτή από τόσο παράξενα όργανα χρησιμεύη για να ξεδιαλύνη τη φύση της ψυχής μας !

Μωρίς. Μάλιστα, τό λέω.

Λουίζα. Αυτό το εργαλείο, ως ποίμε, που μοιάζει ακριβώς σαν αυτόγραφο βαρόμετρο...

Μωρίς. Θα μ'α δώση αυτό έντελώς διάφορο πράγμα από τις ατμοσφαιρικές πιέσεις. (Παίρνοντας το χέρι της Λουίζας). Σταθήτε, αν το συγκοινωνήσω με την αρτηρία του χεριού σας μ' αυτόν τον λαστιχένιο σωλήνα, θα ιδήτε άπάνω στο γραμμοδέκτη κύλιντρο να χαράζεται μια γραμμή, που οι έλιγμοί της θάχουν άμεση αναλογία με τις ιδιοτροπίες του σφυγμού σας. Για κοιτάξτε ! Αν χτυπήσω τα χέρια μου, να έτσι, όσο κι αν είστε προετοιμασμένη, τα τρεμουλιάσματα της γραμμής γίνονται πιο έντονα, που δείχνει μια ταραχή που ούτε καν τη συναιστώνεστε. Αν άνοιξω ένα βιβλίο και διαβάσω ένα εθγενικό και συγκινητικό κομμάτι, ή γραμμή τότε παίρνει ένα σχήμα πιο άκανόνιστο : Είστε συγκινημένη. Αν τό-

ναναίο, αρχίσω ένα κομμάτι πληκτικό, ή γραμμή μόλις τρεμουλιάζει ; βραδέστε. Φαντάζεστε τώρα τι πολύτιμες άπακάλυψες πετυχαίνουμε εφαρμόζοντας μια τέτοια μέθοδο σ' όλες τις διανοητικές ενέργειες, σ' όλες τις αισθησεις ; Γυρίζουμε τά σχολεία, τού στρατώνες, τά εργαστήρια, τά νοσοκομεία, κι άπάνω σε χιλιάδες άτομα επαναλαμβάνουμε πειράματα, προσπαθούμε να συγκινήσουμε δηλ. το πνεύμα, υποβάλλοντας το κορμί σε μια άπίστευτη λεπτομερειακή εξέταση. Οι άγχοί μας δένονται στα νεύρα, οι σωλήνες μας προσαρμόζονται στους βρόγχους, τά τοιμπίδια μας, οι δείχτες μας μαζεύονται μαζί με τις σάρκες. Απ' τά μάτια, τ' αυτιά, απ' τά ρείθρα των φλεβών, απ' το λαβύρινθο των νεύρων γλιστράμε ως το άδυτο της σκέψης, και γιζίζουμε, μάλιστα γιζίζουμε, το άγνωστο που διεννείται μες στα κατάβαθα του ανθρώπου. Κι από κάθε τέτοιο άγγιγμα μένει μια πιστοποίηση. Άλλοτε, ένα απ' αυτά τά χερτιά τά καπνισμένα, που άπάνω του άνεβοκατεβαίνει μια παράξενη άσπρη γραμμή, στροφή για όποιον ξέρει να τη διαβάση ; άλλοτε, ένας αριθμός, ένα σημείο... Κι έτσι μαζεύουμε μια θαυμαστή έσοδειά και την φυλάμε με προσοχή στα ράφια μας.

Λουίζα. Και που βγάνουν ελ' αυτά ;

Μωρίς. Τά αποτελέσματα αυτά φυλάγονται σε ειδικά δημοσιέματα. Ός την τελευταία μου πνοή δε θα πάψω πάντα να μαζεύω κι άλλες. Ύστερα από μένα, άλλοι έρευνητές θα πειραματιστούν με πιο τελειοποιημένα όργανα ξεκινώντας απ' το σημείο που θα σταθώ εγώ. Θα σωριάσουν άπάνω στις δικές μου σύλλογες βουνα δόκνητρα από δικές τους άλλες κι αυτό θα τραδήση έτσι ως την άπομακρην εκείνη μέρα που μια αλήθεια θ' ανατείλη και τότε ή ψυχολογική επιστήμη θα θεμελιωθή. Μόνο εκείνη την ήμέρα θα μάθουν αν ή ψυχή υπάρχει, αν είναι άθά-

νατη, από που έρχεται και που πάει. Αυτό που θα μελετήσουν την κρίση, τη φαντασία, τη μνήμη, τη θέληση, θα τά μελετήσουν ελ' αυτά άπάνω σε βέβαια στοιχεία. Όταν το διανοητικό ρολόι θα χαλάση θα υπάρχουν ρελογάδες που τούς λένε ψυχολόγους, που θα ξαναφτιάξουν με σίγουρο χέρι τον παραστρατισμένο μηχανισμό.

Λουίζα. Και λέτε πως θα χρειαστή πολλές καιρές για να φτάσουμε εκεί ;

Μωρίς. Τετρακόσια ή πεντακόσια χρόνια, δεν είναι πολύ για να σχηματιστή μια επιστήμη.

Λουίζα (με έξεπασμα πικρής ειρωνείας). Σε πεντακόσια χρόνια θα ξέρουν αν έχω ψυχή και πως να την γιατρέδουν, σήμερα όμως εγώ υποφέρω ! Να ή επιστήμη ! Καταποντίζομαι μες στην άπελπισία και μου προσφέρει την άμφιβολία. Μά κι ό πιο ταπεινός παπās που θα του διηγήμουνα τον πόνο μου θάβρισκε λόγια πολύ πιο άλλιώτικα για να με παρηγορήση !

Μωρίς. Πριν λίγο είχατε βρή μέσα σας πως οι εκκλησίες σας διώχνουν από τότες που δεν προσεύχεστε πιά !

Λουίζα. Οι εκκλησίες είναι από πέτρα ! ... Η καλωσύνη ενός γέρο — παπά, θα μούδινε δυνάμες, γιατί θα τον έννοιωθα δυνατόν απ' την πίστη του κι όσο κι αν έν τον πιστευα, το πηλοίασμα μίως άληθινής πίστης εμπνέει πάντα έμπιστοσύνη.

Μωρίς. Καυμένη επιστήμη, πως την μεταχειρίζεστε ! ... Είναι αλήθεια πως τό άξίζει λίγο. Άλλά την επικαλείστε όμως εκεί μόνο που μπορεί να σας βοηθήση. Αυτή, που τόσο τέλεια θριαμβεύει άπάνω στο φυσικό πόνο, είναι ολότελα άφοπλισμένη μπρός στην ήθικην δδύνη ... Κι όμως δεν είναι έτσι ! ... όχι ! ... Έδώ έρχονται γυναίκες που υποφέρουν βαθεία ήθικα και που μολαταχτά φεύγουν, σε πολλές περιπτώσεις, αληθινά ξαλαφρωμένες.

Λουίζα. Τότε, γιατί να μη φύγω κι εγώ;

Μωρίς. Γιατί ή φυσική υγεία σας είναι έξοχη, ενώ στους πελάτες μας μαζί με την άρρωστη ψυχή τους βρίσκεται και κάπιο σωματικό ελάττωμα.

Λουίζα. Παραδείγματος χάρη μάτια όμορφα που δὲ βλέπουν; ...

Μωρίς. Μπᾶ! και σεις βλέπω, ξέρετε πολλά!

Λουίζα (με εἰρωνεία). Γιατί μίλησα με τὸν ὑπηρέτη σας ... Φαντασθῆτε πῶς με πήρε για μιὰ που τὴν ἔχει πιάσει ὁ διάολος, που περιμένετε. Λοιπὸν, για μένα θὰ ἦτανε καλύτερο νὰ εἶμουνα αὐτὴ ἢ δύστυχη: ἢ ἐπιστήμη σας τότε δὲ θὰ μ' ἔκανε νὰ περιμένω πεντακόσια χρόνια!

Μωρίς. Πραγματικῶς, πιστεύω νὰ τὴν γιατρέψω.

Λουίζα. Μὲ ποιὰ θεραπεία;

Μωρίς. Θὰ προσπαθῆσω νὰ τὴν ὑπνωτίσω κι ὕστερα, με τὴν ὑποβολή θὰ τὴν κάμω νὰ πιστέψῃ πῶς δὲν τὴν ἔχει πιεσμένη ὁ διάολος. Βέβαια, δὲ θὰ τὸ πετύχω μονομιᾶς ἀμέσως, ἀλλὰ ἐλπίζω σὲ δεκαπέντε — εἴκοσι φορὲς νὰ τὴν γλυτώσω.

Λουίζα. Ἄ! ἂν ἤμουν ἄρρωστη πῶς θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ με γιατρέψετε κι ἐμένα με τὸν ὑπνωτισμό!

Μωρίς (χαμογελῶντας). Καὶ γιατί ὄχι καὶ τώρα;

Λουίζα. Εἶμαι ἄρρωστη; ... που μπορεῖ νὰ τὴν κοιμίσουν;

Μωρίς. Χωρὶς δυσκολία, ἔχει γίνῃ κιόλας!

Λουίζα. Κοιμᾶμαι, ἐγώ; ...

Μωρίς. Ἄστειεύομαι ... Ὀνειρεύεστε, τίποτα περισσότερο.

Λουίζα. Ἄραγε δὲ ὄνειρεύεστε ἐσεῖς;

Μωρίς. Παρντόν! ... Ἐχω πάντα ἔτοιμη μιὰ θεωρία για νὰ ἐξηγῶ ὅτι μοῦ συμβαίνει. Ἡ ξαφνική σας ἐπίσκεψη μοῦ δάνει μπρὸς στὰ μάτια μου ἓνα πρόβλημα που κοιτάζω νὰ τὸ λύσω ὁλοένα. Λοι-

πὸν τῶλυσά: βρίσκεστε ἐδῶ ἀπὸ ὑποβολή.

Λουίζα (με εἰρωνεία). Ὅταν μπῆκατε, ὁ ὑπηρέτης σας τὴν ἴδια γνώμη ἔλεγε.

Μωρίς. Ἀφήστε αὐτὸν τὸν γεροξεμωραμένο! ... Ναί, ἀπὸ ὑποβολή. Χτέες, τίς λίγες ἐκεῖνες στιγμὲς που περάσαμε μαζί, μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ καθαρὴ ἢ εἰκόνα, ἐσεῖς κι ἐγώ, μόνι μέσα σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο, ὅπως τώρα. Τὸ βλέμμα μου θὰ καθρέφτιζε μέσα του τὸν ἀπέραντο πόθο που γεννοῦσε μέσα μου ἢ εἰκόνα αὐτῆ, καὶ δὲν ὑπάρχει πιὸ ἐπιταχτικὸς μαγνητισμὸς ἀπ' τὸ μαγνητισμὸ τοῦ πόθου, ὅταν μάλιστα ἀπευθύνεται πρὸς σ' ἓνα ἄλλον πόθο. Δὲν εἶναι ἔτσι κάπως; Εἶναι βέβαιο, Λουίζα, πῶς μ' ἀγαπᾶτε.

Λουίζα (με εἰρωνεία). Νὰ μιὰ διαβεβαίωση στὸ στόμα ἐνοῦ σοφοῦ που δὲν εἶναι καθόλου ἀποδειγμένη.

Μωρίς. Παρακαλῶ! Ἐξέρω πῶς πρὶν δυὸ μέρες δὲν εἶχατε για μένα παρὰ μιὰ συγκρατημένη συμπάθεια. Ἀλλὰ σήμερα, πιστεύω ἀπόλυτα πῶς κάτι ἐπίδρασε καὶ ἀνάγκασε τὴν συμπάθεια αὐτὴ νὰ γίνῃ ἀγάπη.

Λουίζα. Τί εἶναι αὐτὸ τὸ κάτι;

Μωρίς. Ἡ λύπη! ... Στὴν πνευματικὴ ὅπως καὶ στὴν ὀργανικὴ ζωὴ ἢ ἄρρωστια κατὰ προτίμηση χτυπάει τοὺς ἐξασθενημένους ὀργανισμούς. Μιὰ ψυχὴ πειραγμένη ἀπὸ μιὰ βαθειὰ θλίψη εἶναι ὄριμη για μιὰ μορβιδικὴ κρίση. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν παθολογικὴ περίπτωση πιὸ χαρακτηριστικὴ ἀπ' τὸν ἔρωτα τόσο, που στὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ ἔρωτας καὶ τρέλλα κάνουν τὸ ἴδιο πράγμα. Ὁ βασιανισμένος λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀτυχία βρίσκεται στὴ μέση ἀπ' τὸν ἔρωτα καὶ τὴν παραφροσύνη. Θὰ γύρη πρὸς τὸ ἓνα ἢ πρὸς τὸ ἄλλο ...; Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τίς περιστάσεις.

Λουίζα. Κατὰ τὴν γνώμη σας λοιπὸν οἱ εὐτυχημένοι ἄνθρωποι δὲν μποροῦνε ν' ἀγαπήσουν;

Μωρίς. Δὲ λέω αὐτό! Ἀλλὰ μέσα στίς

σκοτούρες τοὺς μένουν πιὸ κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ τους. Τὰ πάθη τῶν εὐτυχησμένων ἀνθρώπων εἶναι φρόνιμα!

Λουίζα (με εἰρωνεία). Τὰ συγχαρητήριά μου λοιπὸν σὲ σᾶς τοὺς εὐτυχησμένους! ... Ὅσο για μένα ἢ μοῖρα μου εἶναι ἀπὸ τὰ πρὶν κανονισμένη: ἀφοῦ γλύτωσα τὴν τρέλλα με τρικυμίζουσιν πιὰ ὄλα τὰ παραμιλητὰ τοῦ πάθους. Καὶ μπορεῖ κανένας, χωρὶς πολλὴ αὐτάδεια, νὰ σκεφτῆ πῶς μπορεῖ νὰ με χαρῆ!

Μωρίς. Τί κακὴ που εἴστε! ... Ἀπλούστατα ἐξακολουθοῦσα νὰ μιλῶ για τὴν ἰδέα μου για τὴν ὑποβολή. Ὑποφέρετε κι ὁ ἔρωτας γεννιέται ἀπ' τὴν λύπη σας. Κι ἐπειδὴ μιὰ ἐρωτευμένη δὲν ἐξουσιάζει τὸν ἑαυτὸ της ὅπως καὶ μιὰ ὑπνωτισμένη, ἔρχεστε δὲλως ψεύτικες ντροπές, καὶ παραξενεύεστε καὶ σεις ἢ ἴδια πῶς βρίσκεστε ἐδῶ.

Λουίζα (με εἰρωνεία). Ὡ! Ἀλήθεια! Ἐξέρτε τί ὑποψιάζομαι τώρα που σᾶς ἀκούω; ... Πῶς, ὅταν κοιτάζατε νὰ με κάμετε, πρὶν δυὸ μέρες, ἀπάνω κάτω με τὰ ὦρατα λόγια σας, πῶς εἴστε προειδοποιημένος για τὴν καταστροφή. Τολμήστε ν' ἀρνηθῆτε! ... Ὁ ἄντρας μου ἐρχόταν ἀπ' τὸ σπῆτι σας. Εἶχε ἔρθῃ νὰ σᾶς παρακαλέσῃ νὰ τὸν βοηθήσετε μαζεύοντας τὰ χαρτιά του. Πῶς δὲν τὸ σκέφτηκα πιὸ γρήγορα; Ἀπὸ χρόνια τώρα με παραφυλάτε. Πρέπει κάπου ἐδῶ, σὲ κάπιο σωρὸ χαρτιά σας νὰ ὑπάρχῃ ἓνα φύλλο χαρτί που νὰ σημειώνατε ἀπάνω τὴν πρόοδο τῆς λύπης μέσα μου. Περιμένετε τὴν ὥρα που θὰ ἤμουνα ἀπελπισμένη, ἐξασθενημένη ἀπ' τὸ φόβο καὶ τὴν ἀυπνία, καὶ τέλος, ἔτοιμη για τὸν ἔρωτα! Προειδοποιημένος ἀπ' τὸν Ἀλβέρτο πῶς αὔριο θὰ εἶμαι στὸ σημεῖο ἐκεῖνο που μέσα στὸν ἄνθρωπο γεννιῶνται τὰ μεγάλα πάθη, τρέξατε νὰ σφυρίζετε στ' αὐτιά μου τὰ πρῶτα λόγια μιᾶς ἐπιδέξιας ὑποβολῆς! Οἱ ἄγριοι τρόποι μου δὲν σᾶς πολυανησυχῶν!

Φεύγοντας ἀπὸ κοντὰ μου ἀφήγατε τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ στὴ δυστυχία, τὸ σύντροφό σας! ... Τί θαυμάσιο! ... Νὰ θεωρῆς τὸν ἔρωτα σὰν ἓνα παραμιλητὸ ἄρρώστου καὶ νὰ δέχεσαι ν' ἀγαπηθῆς ὕστερα! ... Νὰ καταχραστῆς μιὰ τρελλή! ... τοῦ ἄντρα μου τὸ ἐγκλημα εἶναι ἴσως μεγαλύτερο, ἀλλὰ λιγώτερο ...

ΣΚΗΝΗ IV.

ΛΟΥΙΖΑ, ΜΩΡΙΣ, ΔΙΟΝΥΣΗΣ.

Διονύσης. Ὁ Κύριος δόκτορας Ντοννὰ ρωτᾷε ἂν μπορῆ νὰ μπῆ.

Μωρίς. Ὅχι ... ὄχι ... Τώρα θὰ τοῦ πῶ... Ἡ ἄρρωστη τοῦ Σεβρέξ δὲν ἤρθε ἀκόμα;

Διονύσης (κοιτάζοντας τὴ Λουίζα). Μά...

Λουίζα (χαμογελῶντας, στὸ Διονύση). Ὅχι, καλέ, δὲν εἶμαι ἐγὼ αὐτὴ.

Μωρίς. Παρακάλεσε τὸν κ. Ντοννὰ νὰ ἔχῃ λίγη ὑπομονή. Σὲ πέντε λεπτὰ θὰ εἶμαι στὴ διάθεσή του.

Διονύσης. Καλά, Κύριε. (βγαίνει).

Μωρίς. Ὁ ἄντρας σας ξέρεῖ πῶς περιμένω αὐτὴ τὴν κοπέλλα κι ἐρχεται νὰ τὴν ἐξετάσῃ μαζί μου.

Λουίζα. Μὰ νομίζεται πῶς φοβάμαι νὰ τὸν συναντήσω; Ἐχνατε πῶς δὲν ἔχω πιὰ νὰ τοῦ δίνω λογαριασμό. Ἄς ἔρθῃ! Ἄ, ὄχι, καλλίτερα: γιατί ἢ παρουσία μου θὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ μιλήσῃ.

Μωρίς. Τί θᾶχῃ νὰ μοῦ πῆ που νὰ μὴ μπορεῖτε νὰ τὸ ἀκούσετε σεις;

Λουίζα. Ἐχει, χωρὶς ἄλλο κάπιο σχέδιο που θέλει νὰ μοῦ κρύψῃ. Κι ἀναρωτιέμαι μὴ ἢ γαλήνη του σκεπάζει κάπια ἀπελπισμένη ἀπόφαση. Ἀπ' τὴν χτεσινὴ κουβέντα μας κράτησα αὐτὴ τὴ φράση στὸ μυαλό μου, που τὴν εἶπε με μιὰ σοβαρότητα ἀληθινὰ καταπληχτικὴ: Τίποτα δὲ θὰ μὲ ἐμποδίσῃ...

Μωρίς. Αὐτὸ ἀσφαλῶς δὲν εἶχε καθό-

λου τραγική σημασία... Τον ξέρω τον άνθρωπο!... Έκαμε ότι ήθελε και τώρα καρδιάει όλους αυτούς τους βλάκες που γαυγίζουν.

Λουίζα. Όχι, δεν έκαμε ότι ήθελε· κι ήταν ένας άνθρωπος του χαρακτήρα που κάνει ένα λάθος δεν το χωράει εύκολα στον έαυτό του.

Μωρίς. Ένα λάθος;

Λουίζα. Είναι το μυστικό, αυτό, του Άλβέρτου!... Θα τον δεχτήτε εδώ;

Μωρίς. Όπως πάντα. Έδώ εργαζόμαστε.

Λουίζα. Θα ήθελα να κούσω τί θα πη. Για πέστε μου, όταν έχετε εδώ μέσα την περιέργη αυτή γυναίκα που την κάνουνε μικρό κορίτσι, ξέρω, πως υπάρχει μια μικρή γωνιά απ' όπου την κοιτάτε να χαδέθη τη μαμά της που έχει χρόνια πεθαιμένη.

Μωρίς (δειχνοντας μια πόρτα). Κάποτε πηγαίνω εκεί, στη κάμαρά μου. Πίσω απ' αυτή την κουρτίνα υπάρχει ένας μικρός φεγγίτης για να κοιτάζω.

Λουίζα. Θα πάω να κρυφτώ.

Μωρίς. Σοβαρά μιλάτε;

Λουίζα. Πολύ σοβαρά... Βλέπω πως άτημα ξέρετε τους ανθρώπους... πρέπει ν' ακούσω! (Και πάει προς την κάμαρα του Μωρίς).

Μωρίς (καθώς περνάει μέσα). Ότιν θα φύγη, φροντίστε να σάς βρω καλύτερη! (Μόλις μένει μόνος πάει ν' ανοίξει την πόρτα απ' όπου βγήκε ο Διόνυσης και μπάζει μέσα τον Άλβέρτο).

ΣΚΗΝΗ V.

ΜΩΡΙΣ, ΑΛΒΕΡΤΟΣ,

Άλβέρτος. Καλημέρα, αγαπητέ μου φίλε! (σφίγγουν τα χέρια). Μην ελπίζετε σ'άπάνω μου για να εργαστούμε μαζί, σέ λίγο. Είναι συνεδρίαση στο Ένοστιότο και σκοπεύω να πάω. Δεν είναι μέρα σήμερα

να φανώ πως κρύβομαι... Είδατε πως με κάνουν στις έφημερίδες; Είναι άρκετά;

Μωρίς. Με έχουν καταηδιάσει!

Άλβέρτος. Τι δηλητήριο ξέχυσαν έναντίο μου!... Τους αγαπητούς μου συναδέλφους!... Αυτοί που περπατάνε με ψηλά το μέτωπο γιατί είχαν την εδύχια να μη τους πειράζουνε ποτέ, κι οι άλλοι που έχουν καθαρή τη συνείδησή τους γιατί το μυαλό τους είναι στείρο!

Μωρίς. Μαίτρο, είμαστε πολλοί έμεις που σ'αυς υπερασπιζόμαστε!... Οι μεγαλύτεροι, οι μόνοι που λογαριάζονται σ'αυς αγαπούν και σ'αυς συμπονάνε.

Άλβέρτος. Ω! εγώ βρισκομαι σέ τέτια διανοητική κατάσταση ώστε να μην υποφέρω πιά...

Η γυναίκα μου είναι άξιολύπητη!... Συγκρατεί καλά τον έαυτό της, αλλά το βλέπω καθαρά πως το φέρομό μου της είναι φρικκλές!... Δεν καταλαβαίνει τίποτα απ' αυτό που με σέρνει, που με τραβάει προς ένα σκοπό που κυνηγώ τόσο τρελλά. Κι αν άκόμα, άργά ή γρήγορα, ή σημερινή ντροπή μου γυρίση σέ τιμή και δόξα, ή δόξα αυτή πάντα θα της φαίνεται σαν κάτι κακό, άνάξι άποχημένο.

Μωρίς. Μια γυναίκα δε μπορεί να φανταστή το πυρετό της γνώσης που μάς καίει. Όχι μόνο, αλλά και πολλοί άντρες... Οι ένορκοι είναι έλο επείκεια. Για τα έγκλήματα που τα υπόκινάνε το πάθος γιατί έλοι τους ήταν κάποτε έρωτεμένοι, αλλά πόσοι ένορκοι θα βρεθούν να χαρακτηρίσουν την πράξη σας αυτή ως έγκλημα πάθους;... Γιατί δε διαφέρει κοούσιαστικά άπόνα τέτιο έγκλημα.

Άλβέρτος (με όρμη). Έγκλημα!... Τό έλετέ έγκλημα αυτό;...

Μωρίς. Εκφράστηκα άσχημα, λέγοντας έγκλημα από πάθος!... Ένεργήσατε απ' έλο το δικαίωμα που δίνει ο πυρετός της άκατάπαυτης έρευνας, που τόσο άπόλυτα θαυμάζω.

Άλβέρτος. Ά! Εδύχως!... Γιατί αν μου ρίχνατε και σεις την πέτρα!...

Μωρίς. Έγώ;

Άλβέρτος. Για κοιτάζτε που μέσα βρίσκεστε!... Να μια κάμερα που έδω μέσα μελετήσαμε και προκαλέσαμε μαζί τόσες άναρίθμητες παραίσθησης... Τι κάναμε τότε; Για σκεφτήτε λίγο... Με το να κάνουμε να βγαίνουε απ' αυτό το σωρό των παθιασμένων νεύρων, που λέμε ψυχικότητα, τόσα διάφορα πρόσωπα, για να κάνουμε ένα ρομάντισο ύστερα, με το να χώνουμε και υποβάλλουμε μέσα στο κρανίο τους τόσες διάφορες προσωπικότητες τους καπέλλα θα μπορούσε κανένας να τους βάλη από πάνω, άς μη μας φοβίζουν οι λέξεις, είναι σά να σκοτώνουμε ανθρώπους και να τους άντικατασταίνουμε ύστερα με άλλους... Βέβαια, ή ιδέα του σκοτωμού δεν παρουσιάζεται άμέσως-άμέσως στο μυαλό γιατί ή ύπαρξή τους μένει άθικτη... Κι όμως υπάρχει, γίνεται σκοτωμός, γιατί υπάρχει καταστροφή προσωπικότητων... Πως κάνετε τα μούτρα σας!

Μωρίς. Σάν τα μούτρα του καθηγρούμενου όταν τού άπαγγέλουν τα έγκλήματά του.

Άλβέρτος. Δεν έχετε δικηρο... Σκατώνετε, αλλά μήπως είπα πως δεν έχει κανένας το δικαίωμα να σκοτώνη σέ μερικές περιπτώσεις;... Το έχει!... Γιατί αν δεν ήταν έτσι ξέρω ανθρώπους που ή θέση τους τότε θα ήταν τρομερή! Έγώ παραδείγματος χάρη!... Και πολλοί άλλοι! Όλοι αυτοί που άναζητάνε... συγγραφείς και σοφοί, άρκει μονάχα να έχουν, δόσει κάτι νέο...

Μωρίς. Μα τί, έλοι είναι φονηάδες!...

Άλβέρτος. Ναι, έλοι, άπάνω-κάτω... Αυτοί που γκρεμίζουν τις παλιές πίστες συχνά, πολύ συχνά, σπάζουν και τα λεπτά δοχεία που τις είχαν... Η ανθρώπινη, δηλαδή, όσο κι αν είναι έλο άτομα

που τα βαρένουν οι έλικές φροντίδες, συνολικά όμως άγεται και φέρεται από ιδέες που της είναι τόσο προσφιλέστατες, που ενδιαφέρουν τόσο βαθειά και την παραμικρότερή της τρίχα, ώστε γκρεμίζοντας μια απ' τις ιδέες αυτές είναι σά να στέλνονται χιλιάδες-χιλιάδες άθωοι στο μαρτύριο. Ο στοχαστής τραβάει ένα δρόμο στρωμένο από πτώματα και που προσθέτει συχνά σ' αυτό και το δικό του! Αδύτος που γράφει μια γραμμή άληθινά καινούργια μπορεί να είναι σίγουρος πως θα σκοτωθούν άνθρωποι κι άνθρωποι για αυτήν στο μέλλο. Άλλά μήπως πρέπει να μη λέμε την άλήθεια όταν την βγάνουμε στο φως;... Ούτε συζήτηση χωράει!

Μωρίς. Ο στοχαστής τραβάει έναν δρόμο στρωμένο πτώματα... Λέτε κάτι λόγια...

Άλβέρτος. Όλοι τους έτσι είναι!... Δε θέλουν να δούν κατάματα το θάνατο!... Είστε, φίλε μου, μόνο δυο άνθρωποι, ο παπās κι ο γιατρός, περνάνε έλη τη ζωή τους να κοιτάζουν άκατάπαφα το θάνατο κατάματα. Αυτό το άντιμετώπισμα είναι τραγικό, τόσο που δε μπορεί κανένας να το υποφέρει χωρίς να παρουσιάση ένα ξεγέλασμα· κι ο παπās έχει την άλλη ζωή: λέει ο ένας ώρεθούαρ στον άλλον, μιλούν για αύριο, δίνουν παραγγελίες για τον ούρανό... Κι έτσι ο θάνατος για αυτούς δεν είναι, παρά ένα συμβάντο, ένα ταξέτι... Ο γιατρός απ' την άλλη μεριά νομίζει το θάνατο σαν ένα ζωο του σπιτιού που παίζει χαρούμενα μες στις σάλες των νοσοκομείων, σκαρφάλώνει στα κρεβάτια, χαδέβει τις νοσοκόμες, σπάει τα ματογιάλια του καθηγητή... Δηλαδή σά μια πολύ παράξενη μαίμου... Ποιός λοιπόν θα την φοβηθή;... Υπάρχουν μεταξύ μας άλλοι που δεν τους ίκανοποιεί ή άνεμελιά αυτή των μικρογιατρών... Που ή άφοβησία τους πηγάζει από ψηλότερα. Που για αυτούς ή έπιστήμη γίνεται θρησκεία. Που κήρυσαν

πώς Θεός δὲν ὑπάρχει, πὼς ἡ ψυχὴ εἶναι μιὰ συνισταμένη καὶ ποὺ εἶναι πιὸ πιστοί, πιὸ θρησκοί, πιὸ γονατιστοί κι ἀπ' τὸν εὐλαδικότερο κλόγερο. Ὅταν ἡ ἐπιστήμη διατάζει, πεθαίνουμε, προσφέρουμε τὴ ζωὴ μας μὲ ἐνθουσιασμό μεγαλομάρτυρα ἢ σκοτώνουμε, πνίγομε μὲ τὴν ἄγρια καὶ σπαρραχτικὴ ὑπακοὴ τῶν φανατισμένων.

Μωρίς. Μὰ γιὰ πέστε λοιπὸν πὼς ἀπὸ χτὲς ἔχετε πολὺ σκεφτῆ!

Ἄλβέρτος. Ἀλήθεια!... Εἶναι ὥρες στὴ ζωὴ ποὺ πρέπει νὰ παύνη κανεὶς ἀνάσσει μπρὸς στὸ δρόμο ποὺ ἔχει ἀφήσει πίσω του καὶ νὰ ἀνθρωπιέται πρὸς ποὺ τραβάει.

Μωρίς. Δὲν εἶμαι τῆς γνώμης σας... Ὅταν κανεὶς ἔχει βάλει στὴ ζωὴ του ἓνα εὐγενικὸ σκοπὸ καὶ νοιώθει μέσα του μιὰ ὀμορφὴ ὁρμή, ἓνα πείσμα νὰ τὸν φτάσει, δὲν ἔχει σημασία ποιὸς δρόμος ὁδηγᾷ σὲ σίγουρα ἀποτελέσματα. Πρέπει νὰ δευῆ, νὰ τραβάη πάντα, δίχως ν' ἀφήνη νὰ τὸν μποῦναι μάταιες ἀνησυχίες γιὰ τὸ διάλεγμα τοῦ δρόμου, μὲ κίνηση νὰ τὸν προσδιαβοῦν οἱ λιγώτερο δισταχτικοί.

Ἄλβέρτος. Σύμφωνοι. Πρέπει κανένας νὰ παιδεύεται χρόνια δλόκληρα μὲ τις ὑψηλότερες πνευματικὲς ἀσχολίες, μὲ τὴν ἠλιθία ὑπομονὴ τοῦ βωδίου. Ὅσο γιὰ τις ἀνωφέλευτες ἀνησυχίες ποὺ μοῦ ὑποδείχνατε τὸν κίνυνό τους, μοῦ φαίνεται πὼς ἀπὸ κανένα δὲν ἔχω νὰ πάρω μάθημα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη. Κι ὅμως ἔρχονται στιγμὲς ποὺ πρέπει νὰ σηκώνη κανένας τὸ κεφάλι καὶ νὰ κοιτάξῃ δλόγυρά του, γιὰτὶ ἀλλιῶς τὸ ἔργο μας, ὅσο κι ἂν εἶναι πνευματικό, δὲ μᾶς ὑφώνει πιὸ ψηλὰ ἀπ' τὸ βῶδι ποὺ ἀκατάπαυτα, ὑπομονετικὰ ὀργώνει τὸ ἴδιο πάντα αὐλάκι. Γιατὶ δὲν παραδέχομαι πὼς μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς σοφός, μεγάλος—ὄχι σὰν τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει γνώση ἀπέραντη καὶ δὲ διχφέρει ἀπ' τὸν ἄγνωρο χωριάτη, ἀλλὰ σὰν ἐκεῖνον ποὺ κατέχει τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης, αὐτὸ τὸ θεῖο δῶρο!—ἔ, λοιπὸν, δὲν παρα-

δέχομαι πὼς μπορεῖ νὰ εἶναι τινὰς σοφός, μεγάλος καὶ νὰ μὴ ρίχνη κάποτε στὸν οὐρανὸ μιὰ ματιὰ ἀγωνίας ἀναζητώντας μέσα τὸ Θεό.

Μωρίς. Τότε, δὲν εἶμαι σοφός ἐγώ.

Ἄλβέρτος. Ὅχι, εἰστε!... Ἄλλὰ ποτὲ ἄραγε δὲ σὰς βρασιζῆ αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ Ἄπειρου, ποτὲ σας;

Μωρίς. Γιὰ μένα, εἶναι λυμένη. Καὶ γιὰ σὰς, ἄλλωστε. Μοῦ ἔχετε κάποτε εἰπῆ πὼς ἦταν κρεμασμένες πάρα πολλὲς ψυχὲς στὴν ἄκρη ἀπ' τὸ νυστέρι σας γιὰ νὰ δώκατε πίστη στίς ὑπόθετες τοῦ πνευματισμοῦ.

Ἄλβέρτος. Τὴν ἡμέρα ποὺ τῶλεγα αὐτὸ δὲ μιλοῦσα σὰ σοφός!

Μωρίς. Σὰς ξαναρωτῶ, τί πείσμα εἶν' αὐτὸ νὰ θέλουν ν' ἀνγκάσουν τοὺς σοφοὺς νὰ καταπιεστοῦν μὲ ἓνα πρόβλημα ποὺ δὲν ἔχει δεδομένα;

Ἄλβέρτος. Δὲν ἔχει δεδομένα!... Ἀλλὰ τότε τί εἶναι αὐτὸ τὸ αἴτημα τῆς αἰωνιότητος ποὺ μὲ συναπιάνει σύψυχο, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ νὰ σκεφτῶ τὸ πιὸ κοινὸ πρᾶμα, ἓνα τραπέζι ἄς ποῦμε, δίχως ἡ λέξη αὐτὴ νὰ μὴ ἀγκαλιάξῃ μέσα της ὅλα τὰ τραπέζια ποὺ εἶναι δῶ, ὅσα ὑπάρχουν, βραξὲς ἢ θὰ ὑπάρξουν;... Λέω τ' ὄνομα ἐνοῦ πρᾶμα: καὶ νὰ το μπρὸς μου προικισμένο μὲ μιὰ ἀφτρασία. Καὶ τὸ πνεῦμα ποὺ τὰ φτιάει ὅλα αὐτά, τὸ πνεῦμα μου ποὺ ντύνει μὲ ἀθνηκτὰ ὅτι γί-ζει, τὸ πνεῦμα μου, νὰ εἶναι καταδικασμένο στὴν ἀνυπαρξία, μοναχά!... Ὅχι δά! Ἡ ἀνυπαρξία!... Μπορῆτε νὰ τὴ σκεφτῆτε χωρὶς ν' ἀρχίσετε νὰ τρέμετε;... ὦ! μὴ πῆτε, ναί!... Ἀπὸ μακρὰ ἔτσι κανεὶς νομίζει!... Ἐχω γνωρίσει τὴ δόξα. Πέρασα τέτιες ὥρες θριαμβικὲς ποῦ, σὰν ἤμουν νέος, ἂν μοῦ τις εἶχαν προφητέψει, θὰ φώναζα ἀσυγκράτητα: «Ἵστερα ἀπ' αὐτὸ, ἄς πεθάνω!» Κι ὅμως τ' ἀπόχτησα ὅλα αὐτά κι ὁ θάνατος τώρα μὲ τρομάζει!.. Μοῦ συνέβηκε, θὰ σὰς πῶ πῶς, δὲν εἶναι

καὶ πολὺς καιρὸς, νὰ βάλω τὴν κἀνὴ τοῦ πιστολιοῦ στὸ μιλίγγι μου μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ τελειῶνω μιὰ γιὰ πάντα. Ἐρῶ ὡς ποῦ μπορεῖ νὰ μᾶς πάη ἡ φρίκη τῆς ἀνυπαρξίας! Εἶναι καὶ τῶν δύο μας, πολὺ βαθεῖα μέσα μας ριζωμένη αὐτὴ ἡ μεγάλη ἀρχὴ τῆς σύχρονης ἐπιστήμης πὼς, σὲ κάθε λειτουργία ἀντιστοιχεῖ ἓνα ἀντικείμενο τέλει σ' αὐτὴν προσκροσμένο. Τὸ μάτι θὰ πῆ πὼς ὑπάρχει φῶς, τὸ πλεμόνι ὑποθέτει τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ἀτμόσφαιρας ἀναπνεύσιμης. Καὶ τώρα ἄς εἰμῶστε λογικαί: αὐτὴ ἡ φοβερὴ ἀνάγκη, ποὺ πηγάζει ἀπ' τὴ λειτουργία τῶν ὀργάνων μας, νὰ ἐπιζῶμε, δηλαδὴ, ἀναγκαστικὰ ὑποθέτει μιὰν ἐπίληψη. Κακόμοιρο σκεπτόμενο κλάμι, ποὺ οἱ ρίζες του ἀπέλιπα χώνονται βαθύτερα ὀλοένα ἀναζητώντας ἓνα αἰώνιο χῶμα, μὲ τί δικαίωμα, σεῖς, δαρδινιστῆς ἀπὸ πεποίθηση, τοῦ ἀρνεῖστε τὴν αἰωνιότητα;... Τὸ λογικὸ μου, ὁ νοῦς μου, ὡς νοῦς σοφοῦ, δικμκρὺρεται!... Ἀλλὰ κι ἂν ἔλεγε ναί!... τὸ λογικὸ μου! Ὅτι μοῦ δείχνει πιὸ καθαρὰ εἶναι τὰ βῆθη τῶν σκοταδιῶν ὅπου χάνονται τὰ μάτια μου... Εὐτυχῶς δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μόνο μέσο μου στὴν ἀναζήτησή μου. Ἐχω φανασία, ἔχω καρδιά, τὸ εἶναι μοῦ εἶναι συνδεμένο μὲ τὸν κόσμον μ' ὀλοκληρὴ κλωστή ποὺ μπορεῖ νὰ μὲ πληροφορήσει καλύτερα ἀπ' αὐτὸ. Στὴ ζωὴ, μήπως σὰς ὁδηγᾷ αὐτὸ στίς πολυτιμότερες ἀλήθειες; Μήπως αὐτὸ σὰς δείχνει τὴν εὐτυχία ποὺ κλεῖ ἡ ματιὰ τῆς γυναίκας; Τὰ μεγάλα λόγια ποὺ κυβερνᾶν τὸ πᾶν, ἡ δόξα, ἡ τιμὴ, μήπως τὸ λογικὸ σὰς τὰ σφύριζει στὸ αὐτί; Ὁ Πιστέρ, νομίζω, δὲν ἦταν ἓνας κοινὸς σοφός, κι ὅμως τὸ λογικὸ του λύγιζε μπρὸς στὴν πίστη του. Γιατὶ θέλετε τὸ δικό μου νὰ πῆ πὼς εἶναι ἐκνοποιημένο, γιὰτὶ δὲν πιστεύω στὸ Θεό; Βρίσκετε τάχα πὼς χωρὶς τὸ Θεὸ τὸ αἶνιγμα τοῦ κόσμου γίνεται ἀπλοῦστερο; Ἐγώ, καθόλου. Καὶ μὲ πόσους τρῶ-

πους ἔρχεται τὸ πρόβλημα αὐτὸ τότε νὰ μὲ κυματοδεῖρη! Ἐτσι καὶ τὸν περασμένο Μάη, τὸν καιρὸ ποὺ ἔμενα στὸ χτήμα μου στὸ Ντοφινέ, πήγαινα συχνὰ νὰ καθήσω κοντὰ σὲ μιὰ μικρὴ λίμνη ὅσπεριτοπλεῖστο σκεπασμένη μὲ ὑπέροχα ἄσπρα νούφαρα. Πέρσυ, ἐπειδὴ τὸ χιόνι ἄργησε νὰ λιώση, ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἦταν πολὺ ψηλὰ καὶ τὰ νούφαρα, ποὺ τὸ στελεχὶ τους εἶναι σχετικὰ κοντὰ καὶ δὲν ἀνοίγουν στὸ βυθό, δὲν κατόρθωναν νὰ φτάσουν ὡς ἀπάνω. Κάτω ἀπὸ λίγο νερὸ φαίνονταν χιλιάδες μπουμπούκια μ' ἄσπρα πέταλα, ὅμοια μὲ κεφαλὲς μικρὲς στὴν ἄκρη ἀπὸ τεντωμένους—ὦ! μὰ τεντωμένους ὡς νὰ σπάσουν!—μακρὸς λαίμοῦς. Κάθε μέρα τὰ στελεχία μάκραναν μὰ λέπταιναν ὅμως κι ὅλα σὰν κλωστὲς. Ἐδλεπα τ' ἄνθια μοῦ στὸ ὕψιστο τοῦ ἀγῶνα τους. Ἡ ἐπιθυμία τους νὰ ζήσουν εἶχε κατὶ τὸ ἥρωικό. Κι ἔλεα στὸν ἥλιο ποὺ τὰ τράβαγε: «Ἡλιε, θὰ νικήσης;» Κι ὅστερα ἔδλεπα πάλε τὰ νερὰ ποὺ δὲ λιγώστευαν κι ἔτρεμα: «Δὲ θὰ φτάσουν! Ἀῦριο θὰ τὰ ἰδῶ νεκρά, ἀπλωμένα ἀπάνω στὸ βυθό!...» Μὰ στὸ τέλος, θριάμβεψε ὁ ἥλιος! Πρὶν φύγω ὅλα τὰ ὀμορφὰ κερένια ἄνθια ἦταν ἀραδιαμένα ἀπάνω στὸ νερό. Μπροστὰ λοιπὸν σ' αὐτὸ, βλέπετε, καλέ μου, δὲ μπόρεσα νὰ μὴ σκεφτῶ. Σεῖς, ἐγώ, ὅλοι ὀλοῖνα ζητᾶμε, εἶμαστε σὰ μικρὰ κεφάλια πνιμμένα μέσα στὰ νερὰ τοῦ ἀγνωστοῦ καὶ τεντώνουμε παθητικὰ τὸ λαίμω μὲ μιὰ συγκινητικὴ συνολικότητα πρὸς ἓνα φῶς μὲ πάθος, σύψυχα λαχταρισμένο. Κάτω ἀπὸ ποιὸν ἥλιο θ' ἀνοίξουν τὰ πνεύματά μας ὅταν θὰ φτάσουνε τὸ φῶς τῆς μέρας;... Γιατὶ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἓνας ἥλιος!

Μωρίς. Πὼς δὲν ὑπάρχει!... Πολλοὶ μάλιστα!... Ὁ ἥλιος ποὺ σὰς σέρνει, ἐσὰς, εἶναι ἡ βιολογικὴ ἀλήθεια. Ὁ δικός μου, ἐμένα, ἡ ψυχολογικὴ, Ἄλλαι τραβᾶνε πρὸς τὴ φυσικὴ ἀλήθεια, τὴ μαθηματικὴ ἄλλοι... Εἶναι τόσοι ἥλιοι δ-

σες κι επιστήμες! ...

Ἄλβερτος. Ἄλλ' ἂν ὑπάρχει μιὰ μοναδικὴ ἀλήθεια σύνθετη ἀπ' ἕλες τίς ἄλλες; Τὰ μικρά μου νούφρα ἀπόδλεπαν ὅλα μαζί στὸ ἴδιο ἄστρο...

Μωρίς. Ὡς πρὸς αὐτὸ λοιπὸν ἡ παρομοίωσή τους μὲ τ' ἀνθρώπινα κεφάλια εἶν' ἀποτυχία. Γιὰ ἕνα σοφὸ πού ἀπλώνει ἀπάνω τους τὰ μάτια του, πῶς χιλιάδες ὑπαρξες δὲ βλέπει μπροστάτου ν' ἀφήνουν τὰ δικά τους νὰ γυρίζουν ἀπὸ δῶ καὶ κεῖ στὴν τόχην!.. Μαίτρ, παρ' ὅλο τὸ βᾶθ' οὐδ' ἀποδοῦν πούχ' ἄς, ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν ἐκπληξή μου πού ἕνα μυαλὸ σὰν τὸ δικό σας ἀφίνει νὰ τὸ τὰ πράξη μιὰ τόσο ἐπιπόλαιη παραβολή. Εἶμαι βαιδιαίωτος πῶς τὴν ὥρα πού εἶστε ξαπλωμένος ἐκεῖ πλάι στὴ μικρή σας λιμνη ἄς συνεπήρε μιὰ στιγμή ἡ ποιητικὴ ὁμορφιά της μόνο· δὲν πιστεύω νὰ τῆς δώκατε ἄλλη σημασία, σὰν αὐτὴ πού σᾶς ἄκουσα καὶ εἶπατε.

Ἄλβερτος. Ἀλήθεια.

Μωρίς. Ἦμουν βέβαιος! Εἶναι τέσσερα χρόνια τώρα πού συνεργαζόμαστε χωρὶς οὔτε μιὰ φορά νὰ αναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐνὼ σήμερον ὅλη τὴν ὥρα γι' αὐτὸν μιλάτε. Ἐξέρετε τί δείχνει αὐτό; Πῶς, παρ' ὅλη τὴ ψυχικὴ σας δύναμη, αὐτὰ τὰ τελευταία γεγονότα σᾶς ἀγγίξαν βαθεῖα. Αὐτὴ τὴ στιγμή ἄρχισε νὰ σᾶς προσβάλλη μιὰ θρησκευτικὴ κρίση πού ἡ πορεία της εἶναι τέλεια γνωστή. Ἰπάρχουν δυνατὰ καὶ σταθερὰ μυαλά πού ἀπ' τὸν τρόμο, τὴν ἀρρώστεια καὶ τὴ λύπη γυρίζουν στὴ δεισιδαιμονία. Ὅταν ὅλα ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ μᾶς ἀφήνουν ζητᾶμε ἕνα καταφύγιο, ἕνα στήριγμα σὶά σύννεφα. Νὰ γιατί τόσο ἀπιστοὶ περιφρημοὶ γιὰ τὸ μυαλό τους πέθαναν μέσα στὴ ἀγκαλιὰ ἐνοῦ παπᾶ! Οἱ λιποψυχῆς αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι τόσο συχνές πού τίς ἔχουν ὀνομάσει: «εἰδωλολατρεία τῶν ἐτοιμοθάνατων».

Ἄλβερτος. Μωρίς ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς σᾶς ἀπαγορεύω νὰ μὲ λέτε μαίτρ. Στεῖς εἶστε ὁ μαίτρ! Νὰ μιὰ ὑπέροχη διάγνωση!

Μωρίς. Κοροϊδεύετε ὅσο θέλετε...

Ἄλβερτος. Ποτέ μου δὲ μίλησα πὸ σοβαρά! ... Εἰδωλολατρεία τῶν ἐτοιμοθάνατων! ... Αὐτὸ εἶναι!

Μωρίς. Ἡ τὸλάχιστο τῆς ἴδιας κατηγορίας! ... Δὲ μπορῶ νὰ τὸ σκερτῶ ἀσυκίνητα! Πρέπει νὰ ὑποφέρατε πολὺ γιὰ νὰ φτάσετε αὐτοῦ.

Ἄλβερτος. Γιὰ ἀκοῦστε! Ἡ διαγνωστικότητά σας ἀξίζει μιὰν ἐξομολόγησι. Δὲ θ' ἀκούσαν αὐτὲς οἱ ταραχές πού ξέρετε, σὺρλιάσματα ἐφημερίδων, ἀνακρίσεις, γιὰ νὰ προκαλέσουν μέσα μου τέτια συμπτώματα ἀγωνίας. Δυὸ φορές μέσα σὲ εἰκοσιτέσσερες ὥρες, σήμερον, πέρασα ἀγωνίες ἐντελῶς ἀνώτερες. Καὶ πρῶτα—πρῶτα ἀνακάλυψα πῶς μιὰ κοπέλα πού μόλις μὲ τὴ θεραπεία μου ἔγινε καλά, τῆς εἶχα μολιάσει μιὰ θανάσιμη ἀρρώστεια. Μοῦκαμε τότε βαθεῖα ἐντύπωση πού λίγο ἔλειψε ... (μὲ τὸ φυλλοκόπητη κάνει μιὰ χειρωνακία νὰ τινάζη τὰ μυαλά του).

Μωρίς (μὲ ἀγανάκτηση). Ἐλάτε στὰ καλά σας!

Ἄλβερτος. Ναι, ναι! ... ὡς τὰ μετάνυχα ταχτοποιήσα τίς ὑποθέσεις μου καὶ ἤμουν ἀποφασισμένος νὰ τελειώσω πρὶν πάρεαι μέρα.

Μωρίς. Βέβαια νὰ πεθάνη μιὰ κοπέλα ἀπῶνα πειραμὰ σας εἶναι φοβερό! ... Ἄλλὰ ἕνας ἄνθρωπος σὰν καὶ σᾶς νὰ... γιὰ μιὰ... Ὅχι, ὄχι! ... ποτέ!

Ἄλβερτος. Ἐξέρετε τί μ' ἔσωσε;

Μωρίς. Διάβαλε! ... τὸ ἐνστιχτο τῆς αὐτοσυντήρησης; ... Γιατί μιλάτε μὲ τέτιο τρόπο γιὰ τὴν ἀνυπαρξία...

Ἄλβερτος. Μιὰ μέρα ρωτοῦσα ἕνα στρατηγὸ ἀνφοβήθηκε ποτέ. «Νὰ φοβηθῶ! ὄχι, μοῦ εἶπε πῆ, ἀλλὰ σὰν ἀρχίζε ἡ μάχη ἐνοιώθα μέσα μου μιὰ τέτια ἐπιθυμία νὰ μάθω ποῖς θὰ νικήσῃ πού γινόμενα πολὺ προσεχτικὸς. Δὲ μὲ ἐνδιέφερε ἂν ἦταν νὰ σκοτωθῶ ἀπ' τὴν τελευταία κανονία, ὅταν θᾶχε κριθῆ ἡ μάχη: ὅλλὰ ὡς πού νὰ κριθῆ ἤθελα νὰ ζήσω!..» Λοιπὸν μιὰ τέτια περιέργεια μ' ἔσωσε κι ἐμένα. Ἐνοιώσα ἕναν ἀνεπίπλωτο σπαραγμὸ ψυχῆς νὰ φύγω χωρὶς νὰ γνω-

ρῶσα τὴ λύση τοῦ προβλήματός πού κυνηγαῖω τόσον καιρό... Πρόκειται. ἔξέρετε, γιὰ μιὰ μεγάλη ἀνακάλυψη!... Εἶμαι βέβαιος. πιστεύω. πῶς μὲ ἕνα ὄρρο θὰ γιὰ τρέθονται ὄχι μόνον ὁ καρκίνος ἀλλὰ κι ἄλλες πολλὲς ἀρρώστειες πού ὡς τὰ τώρα νομίζαν πῶς διάφεραν μεταξὺ τους οὐσιαστικά... Δὲν ἔχει λοιπὸν κανένας τὸ θάρρος νὰ σκοτωθῆ τὴν παραμονὴ μᾶς τόσο ὡραία εὐθεσῆ... (βλέποντας πῶς ὁ Μωρίς τὸν παρακολουθεῖ μὲ μιὰ ἐξαιρετικὴ ἐπιμονή). Ἦ ἔχετε;

Μωρίς. Εἶναι πολὺ παράξενο... εἶναι λίγες στιγμὲς τώρα πού τὰ μάτια σας ἔχουν πάρη μιὰ τέτια ἔκφραση... Χωρὶς ἄλλο κατὶ μοῦ θυμίζετε... Ἄ! τῶρα!... Ἔνα κορίτσι, Κλεμάνς, πού κοιτάζαμε μαζί.

Ἄλβερτος. Αὐτὴ πού φανταζότανε πῶς εἶχε σκοτώσει τὸ παιδί της;

Μωρίς. Ἀκριβῶς. Τὸ παιδί της πέθανε ἀπὸ διφθεριτικὴ λαρυγγίτιδα καὶ τὸ λάτρειο... Γιὰ νὰ τὴν γιὰ τρέψω—δικὴ σας μάλιστα ἦταν ἡ ἰδέα—ἀφοῦ τὴν κοίμησα κι ὕστερα τῆς ἔβαλα στὸ χέρι ἕνα μαχαίρι τῆς κουζίνας, τὴν τραοήξαμε κοντὰ σ' ἕναν καναπέ πού ἀπάνω εἶχαμε ξαπλώσει μιὰ μοδιστράτικη κοῦκλα ντυμένη σὰν αὐτὴν καὶ τῆς εἶπαμε: «Ἐξέρεις ποιά εἶν' αὐτὴ ἡ γυναίκα;.. Ἐσύ! Μέσα σου ὑπάρχουν δυὸ γυναίκες: ἡ καλὴ μητέρα πού κλαίει τὸ παιδί της κι ἡ κακὴ πού τὸ σκότωσε καὶ πρέπει νὰ τῆς τιμωρήσῃς. Κρατᾶς μαχαίρι: τώρα πού κοιμάται σκότωσέ την, κι ὕστερα θὰ ζήσης ἡσυχῆ...» Θυμᾶστε μὲ τί μιὰ χύμηξε ἀπάνω στὸ δεῦτερο ἐκυτό της καὶ τὸ ζέτικισε μὲ μαχαιριές. Βλέπω ἀκόμα τὴ ματιά της ὅταν ξανάρθε ὕστερα νὰ μαχαιρώσῃ τὴν κοῦκλα πάλε...

Ἄλβερτος (ἀργά). Δηλαδὴ νὰ σκοτώσῃ τὸν ἐαυτὸ της!

Μωρίς. Λοιπὸν, εἶχε ἀπαράλλαχτα τὰ μάτια σας, πρὶν λίγο!

Ἄλβερτος. Ἄ!... (Μακρὰ σιωπή). Καὶ γιὰ δεῦτερη φορά μὲ κάνετε νὰ σᾶς θαυμάζω. Θὰ μπορούσε κανένας ἴσως νὰ παρατηρήσῃ πῶς ἀπ' τίς παρατηρήσες σας δὲ βγάνετε ὅλη τὴν πρακτικὴ ωφέλεια

πού κλειοῦν, ἀλλὰ ὡς παρατήρησες ὅμως εἶναι καταπληχτικὲς! (Μὲ λίγη εἰρωνεία) Εἶστε μιὰ αὐτόγραφη οὐσκειὴ πρώτης τάξης!.. Τὸ πρόσωπό μου, λέτε, ἔχει τὴν ἴδια ἔκφραση μὲ τὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας αὐτῆς, ἔ; Μάθετε λοιπὸν πῶς ἔχω κάμει μιὰ πράξη παρόμοια μὲ τὴ δικὴ της: σκότωσα κάποιον σήμερον τὸ πρωῖ.

Μωρίς. Πῶς;...

Ἄλβερτος. Ἐξέρετε τί δυσκολίες ἀπάντω στὰ πειράματά μου. Πειραματίζομαι ἀπάνω σὲ παραλυτικοὺς πού πεθαίνουν πάντα πρὶν τὸ ἐμβόλιο φτάσῃ στὴν τέλεια τὰν ἀνάπτυξη. Σήμερον λοιπὸν τὸ πρωῖ ἔκαμα ἕνα πείραμα, πού φαίνεται πῶς θάβηαι τελειωτικὸ, μολιάζοντας ἕναν ἄντρα ἐξαιρετικὰ γερό.

Μωρίς. Δὲ σᾶς πιστεύω... Δὲν παίρνω ἄλλα ὅπ' ὄψει, ἀλλὰ μέσα στὸ ξεχείλισμα τῆς ἀγανάκτησῆς πού σᾶς περιζῶνει, τώρα, δὲ θὰ τολμούσατε ποτέ!

Ἄλβερτος. Τὸλμησα λοιπὸν!.. Ὅχι στὸ νοσοκομεῖο βέβαια, ἀλλὰ στὸ σπίτι μου.. Ἐλεγα, πῶς τὴ στιγμή πού ἐτοιμαζόμουν νὰ τινάζω τὰ μυαλά μου, μιὰ τρελλὴ μόνον περιέργεια νὰ φτάσω στὸ τέλος μπόρεσε μόνον νὰ μὲ συγκατάρθῃ... Κι ἐργάστηκα! (Βγάνοντας ἕνα χαρτί ἀπ' τὸ πορτοφόλι του). Νὰ ἀκόμα μιὰ σημεῖωση νὰ τὴν βάλετε μαζί μὲ τίς ἄλλες πού σᾶς ἔδωκα. (Διαβάζει δυνατὰ).

«28 τοῦ Ὀχτώβρη.—Ἄντρας 43 χρονῶν, δυνατός, τέλεια γερός. Κιμιὰ καχεκτικὴ κληρονομικότητα. Μπόλιασμα, στίς δέκα τὸ πρωῖ, 0,10 grs ἀπ' τὸ ἐμβόλιο Νο 2, τρεῖς ἐκαστοτόμετρα κάτω ἀπ' τὸ δεξιὸ μαστό. Στίς πέντε παρὰ δέκα, ἐλαφρὸς πυρετός, μὲ ρίγος καὶ ζάλες».

Μωρίς (ἀρπάζοντας ἀπ' τὰ χέρια του τὸ χαρτί). Νουονά, εἶστε ἀλήθεια ἕνας παληάνθρωπος!

Ἄλβερτος. Πρὶν μὲ καταδικάσετε, ὁμῶς, ξεχνᾶτε ἕνα πράμμα, τὸ κυριώτερον μολαταῦτα.

Μωρίς. Τί;

Ἄλβερτος. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, αὐτός ὁ γερός ἄντρας πού σ' ἕνα χρόνο θάβηαι πεθαμένος, διαθέτει τὸ πετοῖ του... Ἄν

μου τῶχει προσφέρει, λοιπόν ;...

Μωρίς. Δέχτηκε ;

Ἄλβέρτος. Ναί.

Μωρίς. Ἐέρει τί τὸν περιμένει ;

Ἄλβέρτος. Πάρα πολὺ καλά. Ἐέρει πὺς πρὶν πάει ἀπὸ καμμιὰ σκληρὴ ἀγωνία, θὰ ἴδῃ τὸ κορμί του νὰ σαπίζει.

Μωρίς. Ἐχει τόσο μυαλό ὥστε νὰ τὰ φανταστῇ αὐτὰ τὰ πράγματα ;

Ἄλβέρτος. Μὰ τὸ μυαλό του ἀκριθῶς τὸν ἔκαμε νὰ μοῦ δοθῇ. Νοιώθει τέλεια πὺς μεγάλη εἶναι ἡ ἀπόφασή του.

Μωρίς. Πολὺ ὥρατο !... Ὑπέροχο !...

Ἄν ἤμουνα στὴ θέση σας θὰ στενοχωριόμουνα πολὺ ὅταν θὰ μὲ κοίταζε κατὰματα. Ἡ λαμπρὴ ἀνακάλυψη θᾶναι δικό σας μόνο ἔργο. Κι ἂν μὲς στὸ μεθῶσι τοῦ θριάμβου σας, σκεφτῆτε νὰ ἀναφέρετε τὸν ἥρωισμό αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μπορεῖ τὸ ὄνομά του νὰ βρῆσεται στὸ Δαροῦς τοῦ 1950... Ἄλλὰ δὲν πιστεύω !... Οἱ κρυφές θυσίες χάνονται μὲς στὴ λάμπη τῆς μεγαλοφυΐας.

Ἄλβέρτος. Ὁ συνεργάτης μου ἔχει λόγους ν' ἀφήσῃ τὸν κόσμον αὐτὸ χωρὶς νὰ πιθυμήσῃ ἀνταμοιβῇ.

Μωρίς. Ἐχει καμμιὰ θλίψη ;... καμμιὰ τῶψη ;...

Ἄλβέρτος. Γιατί νὰ μὴν ἔχη μόνο τὸ πάθος τῆς γνώσης ;... Τῆ στιγμὴ πὺς τοῦ ἔχουνα μέσα του τὸ δηλητήριο, κατάλαβα πὺς ἐννοίωσε τὸ ἴδιο συναίσθημα πὺς ἔλεγε ὁ στρατηγὸς ἐκεῖνος... πὺς νοιώθω κι ἐγὼ ὁ ἴδιος... Φοβόταν νὰ πεθάνῃ προτοῦ γνωρίσῃ ὅλη τὴ μεγαλωσύνη τῆς ἀνακάλυψης ὅπου λάβαινε τόσο μεγάλο μέρος.

Α Γ Λ Α Ι Α

(ἔχει συνέχεια)

Μωρίς. Νὰ λοιπὸν ἕνας ἀνθρώπος πὺς μπορεῖ νὰ παραβληθῇ μὲ τὰνούφαρά σας... Τὸ στελέχι τενωμένο πρὸς τὸ φῶς !... τενωμένο ὡς πὺς νὰ σπάσῃ !...

Ἄλβέρτος (μὲ κλάματα στὴ φωνή του) Ναί... κι ὅταν τὸ στελέχι του θὰ σπάσῃ ἂν δὲ βρῆ ἕναν ἥλιο.. ἂν ἡ φύση στάλαξε μέσα του ἕνα κυρίαρχο ἐνστιχτο ἀλήθειας γιὰ νὰ μὴ μπορῇ νὰ λάμπῃ ποτὲ στὰ μάτια του ἢ ὑπέρατη αὐτὴ ἀλήθεια, ἔ τότε !... εἶναι μιὰ ἀτιμία τῆς φύσης !

Μωρίς. Ἡ φύση εἶναι ἀτιμῆ !

Ἄλβέρτος. Ἔτσι νομίζετε ;... Ἄλλωστε πάντα στὸ δυνατώτερο χαρίζε τὴ νίκη.

Μωρίς. Μάλτρ !... Ἐχετε τὰ μάτια γιομάτα δάκρυα !...

Ἄλβέρτος (χαμογελώντας). Ἡ φύση !... Ἄλλὰ ἡ ὥρα περνάει κι ἄργησα... Ὅσα στέλλω ταχτικά δελτία νὰ τὰ βάνεται μαζὶ μὲ τ' ἄλλα αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντίο. (Φεύγει γρήγορα. Ὁ Μωρίς καθὼς στρέφει νὰ τὸν συνοδέψῃ ὡς τὴν πόρτα, βρῆσεται μπρὸς στὴ Λουίζα).

ΣΚΗΝΗ VI.

ΛΟΥΙΖΑ, ΜΩΡΙΣ

Λουίζα (πολὺ ταραγμένη). Ὁ ἀνθρώπος πὺς σκότωσε εἶν' αὐτὸς ὁ ἴδιος !

Μωρίς. Μπᾶ ! Εἶστε στὰ καλά σας ;...

Λουίζα. Ναί, αὐτὸς !... Τὸ πρῶτο, στὶς τέσσερες, τὴ στιγμὴν ἐκεῖνη, ἦταν μόνος !... Καὶ σεῖς τοῦ ποδοπατοῦσατε τὸν πόνο του, καὶ τοῦ ἀρνιώσατε τὴν ἀλγηδότητα, ἐνῶ εἶχε τὸ θάνατό στὰ μάτια !... Ἀντίο, πάω νὰ βρῶ τὸν Ἄλβέρτο ! (Βγαίνει).

Μεταφραστῆς : Κ. Σ.

Ο ΜΟΥΛΟΣ

Εἶναι βράδυ. Ψυχομαχάει ἡ μέρα. Τοῦ Σποράρη μιὰ μέρα κοῦα κι ἄγρια. Ὁ ἥλιος ἔλεε νὰ βασιλέψῃ πίσω ἀπὸ τ' ἀπόγνωμα ὀρθολίθια τῆς Μάνης. Ὁλομόναχος στὴν κάμαρά του ὁ Κώστας πάνω κάτω περπατᾷ κι ἀνήκουστες κατᾶρες τοῦ ξεφεύγουν. Τὸ σταρᾶτο πρόσωπό του βοητημένο στὴ λύπη. Ἡ μορφὴ του σκοτεινῆ. Ἡ ματιὰ του γιομάτη φάρμακι. Τὰ μαλλιά του σκορπισμένα ἄταχα στὸ κεφάλι του πέφτουν καὶ τοῦ σκεπάζουν τὸ μέτωπο. Σκυφτός κι ἀμίλητος πότε πότε τὰ φρούδια του μαζεύει. Σκέφτεται. Παράξενες ἰδέες παλεύουν στὸ μυαλό του. Κι ὀλοένα πάνω κάτω περπατᾷ.

— «Καὶ νᾶμαι ἐγὼ τῆς καταλαλιᾶς τὸ ἀπόπαιδο στὸ χωριό μου !... Σύρθηκε λέει... ἀκοῦς ἢ πομπή... Φτοῦ στίς δόξες σου !».

Ἀνάβει ἕνα τσιγάρο· σὲ λίγο σβύνει. Τὸ πετᾷ κάτω στίς σανίδες καὶ τὸ παιτᾷ μὲ πείσμα. Ξανασιγίβει ἕνα ἄλλο καὶ ρίχνεται στὸ κρεβάτι του τὸ ξεστρωτο νὰ τὸ καπνίσῃ.

— «Τὸ θεομπαίχτη... π' ἄλειωτο ἡ γὶς νὰ τὸν ξεράσῃ !... καὶ τὸ μούλικο νὰ ζῆ ἀκόμα ;... καὶ κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου !».

Ἀξαφρα πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση του. Ἐκανε ὀλίγα βήματα γοργὰ καὶ νευρικά. Ὑστερα κοινοστάθηκε. Σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ τήραξε γύρω του καὶ πετῶνιας τὸ τσιγάρο του.

— «Μωρὲ βρισιὰ στὸ σόι μου !»

Βραχνᾶς τοῦ πλακώνει φοιχτὰ τὴν ψυχὴ καὶ τοῦ δυσκολεύει τὸν ἀνασασμό. Θέλει ἄερα. Ἀνοίγει τὸ παράθυρο. Σκύφτει καὶ κοιτάζει. Ὁξω ψυχὴ ! Οἱ δρό-

μοι ἔρημοι. Κι ὅλα τοῦ φαίνονται μαῦρα σὰν τὴν ἡμέρα πὺς χάνεται. Μπαίνει μέσα καὶ κάθεται στὸ τραπέζι δίπλα. Χοῦφτωσε τὰ μαλλιά του μὲ τίς ἀπαλάμες του καὶ τραβώντας τα κάτω κατηφορικὰ ἔβαλε βαθὺ στεναγμό. Σηκώθηκε. Τράβηξε κατὰ τὸ παράθυρο κι ἐσιτάθηκε ἀκίνητος χωρὶς νὰ βγάλῃ ἄχα. Πέρασαν ὀλίγες στιγμὲς βαθύς σιωπῆς :

— «Κ' ἔσκαψε λάκκο μὲ τὰ νύχια του γιὰ νὰ μὲ θάψῃ ἐμένα ; ὀχιές καὶ φίδια νὰ σὰς φᾶνε...»

Ὁξω τὰ φρενιασμένα σύννεφα σκέπασαν τοῦ ἥλιον τὸ μαραμμένο πέσιμο. Τώρα ἀκούεται ἡ βροχή.

— «Συχώρεση ; Ὁχι ποτὲ δὲ θᾶβρης ἀπ' τὰ μένα.. Θὰ ξεπλύνω ἐγὼ τὴν ὕβρη, ἀπιστη...» φώναξε ἀπιφασιστικά καὶ κτύπησε τὴ γροθιά του στὸ τραπέζι.

Εἶναι τώρα νύχτα. Ὁ οὐρανὸς γιομάτος σύννεφα. Ἀστὶρο κανένα δὲ λάμπει. Τὸ φεγγάρι κάπου— κάπου ξυγλυτοράει στὰ σύννεφα καὶ φωταίει. Ὁ ἀέρας βουίζει μανιασμένα μέσα στίς ἐλιές καὶ τὸ φύσημά του εἶναι τρομερό.

— «Παρ' τὸ παιδί σου κι ἀκολούθα με κεῖ πάνω στὰ χαλάσματα τί ὁ πατέρας μου βγάινει γιὰ δὲ βγάινει τὴ νύχτα» εἶπε προσταχτικά ὁ Κώστας τῆς γυναικὸς του καὶ τῆς ἔδειξε μὲς τὸ βαθὺ σκοτάδι μὲ τὸ χέρι του κάποιον δρόμον πὺς θὰ ἔπαιρνε καὶ ξεκίνησε. Πῆρε τὸν ἀνήφορο καὶ προχωροῦσε βιαστικά. Ἀξαφρα κοινοστάθηκε καὶ βαρυνασαινόντας μουγκοφώνησε :

— «Κλῆρα νὰ μὴ μείνῃ !»

καὶ συντρόφεψε τὰ λόγια του μὲ μιὰν ἀόριστη χειρονομία.

Ἐκεῖνη ἀνυπόφιαστη πῆρε τὸ παιδί

της στην ἀγκάλη κι ἀκούστηκε σὲ λίγο τὸ βασιτικὸ ἀνάβασμά της σὶν ἀνήφορο. Καὶ τὸν ἔφτιασε λαχανιασμένη. Πῆραν τὴ λιθοστρωμένη πλαγιά. Διάβηκαν τὸν Ἐλαιῶνα. Πιάσανε τὰ Χαλάσματα καὶ μπήκανε στοῦ Κοιμητηριοῦ τὸ δρόμο. Ἔτσι προχωροῦσαν τὸν ἕνα δρόμο σὶν ἄλλο ἀμίλητοι πάντα καὶ μὲ γλήγορο περπάτημα. Ψυχὴ ζωντανὴ δὲ συναντήσανε. Ἄπὸ πάνω τους οἱ ἐλιές ἄγρια ἀναιριχιάζανε.

Κώστας.— «Ὁ καταράκης πνίγει, ξεριζώνει κοτρόνια ριζιμιά» καὶ σηκώνοντας τὴν δλότρεμη ζαρωμένη γροδιά του. «Στοῦ διαόλου τὰ τρία σκαιά! ...»

Ἡ γυναίκα του τὸν ἀκουσε κι ἀνασείστηκε, ἀκροναύστηκε χωρὶς νὰ τ' ἀποκριθῆ καὶ φοβισμένη φάνηκε ἡ ὄψη της.

— «Θὰ παραλόησε!» μίλησε μὲ σιγανὴ φωνή.

Ὁ Κώστας γύρισε, ἔριξε ἄγρια ματιὰ τῆς γυναικὸς του κ' ἐξακολούθησε τὸ δρόμο. «Καὶ ἀνέμου!» Ἀξαφρα στάθηκε. Γύρισε κ' εἶδε ξανά τὴ γυναίκα του. Τὴ ζύγωσε καὶ τραβῶντάς τὴν μ' ὀρμὴ σιμά του τὴν κοιτάζει βαθνὰ σὶν μάτια. Ὁ

στερα τὴν ἔσπρωξε πέρα μὲ θυμό...

— «Φιοῦ γυναίκα τιμη... ὅπου ὁ ἥλιος φένει τὸ ψωμὶ χαθῆτε...»

Στάθηκε κι ἀφοριέται.

— «Μοιρολογῶν... κουροῦνες! ...»

Στάσιμο. Συννεφέρεται καὶ πιωδρομαίει τρομαχτικά.

— «Γυναίκα... μὴ μὲ σιμώνεις τί ἡ γενιά μου τίμια στάθηκε... τράβα πέρα τὸ μούλο σου κ' ἔδωνά χάμον βάλτονα... ἔδω σὶν τάφο τοῦ ἀιμου δχτροῦ!»

Γυναίκα.— «Σπλαχνίσου το' τί ἀπὸ δὲ φταίρει».

Τὸ φεγγάρι ξάπλωσε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ χλωμὸ φῶς του σὶν πλάση. Ἐφάνηκε τὸ πρόσωπό του. Θερίο ἀνήμερο.

Ἐβγανε ἄγχα τὸ ξέσκεπο κεφάλι του. Κρύος ἰδρώς τὸν περεχοῦσε. Τὸ αἷμα τὸν βούιζε σὶν μελίγγια του.

Ἐτρεμε σύγκορμος.

— «Βάλ' τὸ χάμου τὸ μούλο σου τί θὰ σ' ἀποτελειώσω, γυναίκα ἄπιστη!»

Κι ὁ Κώστας πάτησε τὸ μούλο σὶν λαιμὸ μὲ τὸ τσαροῦχι του τὸ λασπωμένο.

ΓΚΟΥΡΑΣ Ο ΑΛΕΙΟΥΡΓΗΤΟΣ

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

Β Ε Ρ Α

Ἡ μορφή σὸ σῶμα εἶνε πὶδ οὐσιαστικὴ κι ἀπ' τὴν οὐσία του ἀκόμα.

Ὁ Ἐρωτας εἶναι δυνατότερος ἀπὸ τὸ θάνατο, εἶτε ὁ Σολομώντας ναι, ἡ μυστηριακὴ του δύναμη εἶναι ἀπέραντη.

Ἄργα, τὰ τελευταία αὐτὰ χρόνια, ἔπεφταν τὰ θάμπη ἐνοῦ χιγοπωριάτικου βραδιοῦ. Πρὸς τὸ πένθιμο Σαῖν—Ζερμαίν, ἀμίξια μὲ τὰ φανάρια τους ἀναμένα πιά, κυλοῦσαν, ἀργοπορημένα ὕστερα ἀπ' τὴν ὥρα τοῦ δάσου. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ στομάτησε μπρὸς σὶν μεγαλόρηρη ἐξώπορτα μιὰς ἀπλόχωρης ἀρχοντικῆς κατοικίας, ζωσμένης ἀπὸ κήτους παμπάλαιους. Ἡ ἀψίδα της ἦταν στεφανωμένη ἀπ' τοὺς πέτρινους ἴππους μὲ τὰ οἰκόσημα τῆς πολυκαίρης γενιάς τῶν Ἀτόλ, δηλαδή: τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ μ' ἕνα ἄστρο πλεούμενο μὲς σ' ἀργυρὸς ἀναλαμπές καὶ τὴν ἐπιγραφή: «PALLIDA VICTRIX» κάτω ἀπ' τὸ στέμμα, πὸ ἀναβάσταζε μαλακὰ τὴν προχητικὴ μίτρα. Τὰ βαρεὰ θυρόφυλλα ἀνοῖξαν κι ἕνας ἀντρας ὡς τριάντα χρονῶν, βουτηγμένος σὸ πένθος, μὲ τὴν ὄψη θανατικὰ χλομή, κατέβηκε. Σιωπηροὶ ὑπηρετες, ἀπάνω σὶν προπίλαια, ἀνασήκωναν πυρσούς νὰ φέξουν. Χωρὶς νὰ τοὺς κοιτάξῃ, ἀνέβηκε τὰ σκαλοπάτια καὶ χάθηκε μέσα. Ἦταν ὁ κόμητας Ἀτόλ.

Ἀνέβηκε τρεκλισιὰ τίς κατῶστες σκάλες, πὸ ὁδήγησαν σὶν κάμερα, ὅπου, τὴν ἴδια αὐγὴ, εἶχεν ἀπλώσει σ' ἕνα βελουδένιο μέσα φέρετρο, κλοῦσια στολισμένο μὲ βιολέττες, μὲς σὲ κήματα βατίσιας, τὴν κηρὰ τῆς ἡδονῆς του, τὸ χλομὸ του ταῖρι, τὴ Βέρα, τὴν ἀπελλισιά του.

Ἀπάνω, κύλησε τὴ σιγαλινὴ θύρα σὶν χαλί κι ἀνασήκωσε τὴ βαρεὰ πορτιέρα.

Ὅλα ἦταν σὶν θέση πὸ ἡ κονιέσσα τὰ εἶχε ἀφήσει τὴν περασμένη μέρα. Ὁ θάνατος, ξαφνικά, ἄγριος κουρούρος, ἔπεσε σὸν κεραυνός. Τὴ τελευταία νύχτα, ἡ πολυγαπημένη του, εἶχεν ἐκστατικὰ λιγοψυχίσει μὲς σὲ τόσο τρίαβαδες χαρές, εἶχε χαθῆ μὲς σὲ τόσο ἐξαί-

σια παλαίματα τῆς ἀγκαλιῆς, πὸ ἡ καρδιά της, ἀποκαρωμένη, χαμένη μὲς σὶν ἡδονῇ, εἶχε συντριφῆ: τὰ χεῖλια της, ξαφνικά, βάφτηκαν ἀπὸ θανατικὸ πορφύρι μὸλις προφύτασε νὰ δόσῃ σὸν ἀγαπημένο της ἕνα φιλὶ ἀναιώνιου ἀποχαιρετισμοῦ, ἕνα χαμόγελο δίχως μιὰ μιλιὰ: κι ὕστερα τὰ ματάκλαδα, οἱ μακρονές της βλεφαρίδες, ἀργὰ, σὸν πέπλα πενθίμα, χαμήλωσαν ἀπάνω ἀπ' τὴν ὁμορφη νύχτα τῶν ματιῶν της.

Ἡ ἀκατονόμαστη μέρα εἶχε διαβῆ.

Πρὸς τὸ μεσημέρι, ὕστερα ἀπ' τὴ φοριχτὴ λειτουργία τοῦ οἰκογενειακοῦ τάφου του, ὁ κόμητας, ἀποχαιρέτησε σὸ κοιμητηριὸ τὴ μαύρη συνοδεία. Κι ὕστερα, ἀφοῦ κλειστήκε, μονάχος, μὲς σὶν τέσσερους μαρμαρίνους τοίχους, ἔγυρε πίσω του τὴ σιδερένια θύρα τοῦ μαουσολείου. Μπρὸς σὸ φέρετρο, σ' ἕναν τρίποδα, λιβάνι ἔκαιε ἀργὰ. Μιὰ φωτερὴ δέση ἀπὸ λαμπάδες, σὸ κεφάλι τῆς ὁμορφης νεκρῆς, τὸ φώτιζε δλόβολα.

Αὐτός, ὀρθός, βυθισμένος σὲ στοχασμοὺς ἀγνωρους, μὲ μοναχὸ τὸ αἶσιγμα μὲς σὶν ψυχὴ του μιὰς ἀνέλιπης λατρείας, εἶχε μείνει ὄλην τὴ μέρα ἐκεῖ. Μὲ τὰ σύθαμα τοῦ δειλινοῦ, σὶς ἔξη, βγήκε ἀπ' τ' ἄγιο μέρος. Καὶ κλείνοντας πίσω του τὸν τάφο, ἔβγλε ἀπ' τὴν κλειδαρνια τὸ ἀγγορὸ κλειδί κι ἀνεβαίνοντας σὸ τελευταῖο σκαλί τοῦ κατωφλιοῦ, τὸ ἄφηκε ἀπαλὰ νὰ πέσῃ μὲς σὶν ἐσωτερικὸ τοῦ τάφου. Τόρριξε ἀπάνω σὶν πλακοστρωμένη εἰσοδὸ του, ἀπ' τὸ τρίφυλλο στολίδι πὸν στόλιζε τὴν πόρτα.— Γιατί αὐτό;... Ὑστερα ἀπὸ κάπια, βέβαια, μυστικὴ ἀπόφαση νὰ μὴ ξανάρθῃ πιά...

Καὶ τώρα ξανάβλεπε τὴν ἀρραφανέννη κάμερα.

Τὸ παραθύρι, κάτω ἀπ' τίς χρυσοῦφραμένες μὸβ κουρτίνες, ἦταν ἀνοιχτό· μιὰ ἀργοπορημένη στεργὴ ἀχτίδα τοῦ βραδιοῦ φώτιζε, μὲς

σ' ένα πλαίσιο από αρχαίο ξύλο, το μεγάλο πορτρέτο της νεκρής. Ο κόμητας κοίταξε, δλόγυρά του, σ'εμιά πολυθρόνα, τη ρόμπα ριγμένη από τὰ χιές· απάνω στο τζάκι, τὰ στολίδια, τὸ μαργαριταρένιο περιδαίριο, τὴ μισόκλειστη βεντάγια, τὰ μικρὰ βαρεῖα μπουκάλια τῶν ἀρωμάτων πού Ἀ ὕ τ ἦ, πιά, δὲν ἀνάπνευε. Ἀπάνω στο ἐβένινο κρεβάτι μὲ τις καμπυλωτὲς κολόννες, πού εἶχε ἀπομείνει ξέστροτω ἀκόμα, κοντὰ στο προσκεφάλι, ὅπου ἡ θέση τῆς ὑπερούσιας καὶ λατρεμένης κερφαλῆς φαινότανε ἀκόμα ἀνάμεσα στοὺς δαντελένιους ἀφρούς, εἶδε τὸ πορφυροβαμένο μαντύλι ἀπ' τὴς σταλαγματιές τοῦ αἵματου, ὅπου ἡ νεαρή ψυχὴ τῆς εἶχε φτεροκοπήσει μ' ἀγωνία μιὰ στιγμή τὸ ἀνοιγμένο πιάνο, πού μουσικὰ ἀναβάσταγε τὴν ἀγκαλιὰ του μιὰ μελωδία γιὰ πάντα ἀτέλειωτη· τὰ ἱτιάνικα ἀνθία, πού τὰ ἔκοψε αὐτὴ στὴ σέρα, καὶ πού λυγρὰ ἀργοπεθαίναν μὲς στὰ παλιὰ Σάξ δοχεῖα τους· καὶ στοῦ κρεβατιοῦ τὰ πόδια, σὲ μιὰ μαύρη γούνα ἀπάνω, τὰ μικρὰ σαντάλια ἀπὸ ἀνατολίτικο βελούδο, πού ἀπάνω τους μιὰ φαιδρὴ ἐπιγραφή τῆς Βέρας, μαργαριταροζεντημένη, ἀντιλάμπιζε ἀγνά: «Ὅποιος τὴν δῆ, τὴ Βέρα, θὰ τὴν ἐρωτευθῆ». Χιές τὸ πρῶν ἀκόμα τὰ γυμνά πόδια τῆς ἀγαπημένης ἐπαίζαν μέσα τους, ἀπαλοφίλητα σὲ κάθε βῆμα τῆς ἀπ' τὸ πούπουλινο χιούδι τους! — Καὶ κεῖ, ἐκεῖ, μὲς στο σκοτάδι, ἐβλεπε, τὸ κρεμαστό ρολόι, πού τὸ εἶχε σπάσει τὸ μηχανισμό νὰ μὴ χτυπάει ἄλλες ὥρες, πιά...

Ὅποτε εἶχε φύγει!... Μὰ πὸ ὅ λοιπὸν!... Νὰ ζήσει αὐτὸς τώρα; — Καὶ γιατί; ... Ἦτανε ἀδύνατο, μάταιο, ἀνόητο.

Κι ὁ κόμητας βυθίζοταν σὺψυχος σ' ἀγνωροῦς, ἀνερευνητοῦς στοχασμοῦς.

Ἀναλογιζόταν ὅλη τὴν περασμένη ζῆση. — Εἶχαν περάσει ἕξη μῆνες ἀπ' αὐτὸ τὸ γάμο τους. Στὸ ἐξωτερικὸ, σ' ἕνα διπλωματικὸ χορὸ δὲν τὴν εἶχε γιὰ πρώτη φορὰ ἰδῆ; ... Ναί. Ἡ στιγμή αὐτὴ ἀνάκλυτε μὲρὸς στὰ μάτια του, ὀλοζώντανε. Τοῦ φαινόταν, εἶσι ἐκεῖ, ἀχτινόβολη. Τὸ βράδυ ἐκεῖνο, ἡ ματιές τους συναπαντηθῆκαν ἀνεπάντητα. Κι ἀναγνωρίστηκαν, ἐσώψυχα, πὼς ἦταν τῆς ἴδιας φύσης, καὶ ὅτι ἐπρεπε γιὰ πάντα ν' ἀγαπιῶνται.

Τὰ λόγια πού πλανεύουν, τὰ χαμογέλια πού ἐξετάζουν, τὰ μισόλογα, ὅλες αὐτὲς οἱ δυσκολίες πού προκαλεῖ ὁ κόσμος γιὰ ν' ἀργοπορήσῃ τὴν ἀναλόφυνη εὐτυχία αὐτῶν πού θὰ κάνουν ἕνα, εἶχαν ἐξαλειφθῆ μὲρὸς στὴ γαληνὴ βεβαιότητα, πού νοιώσανε, ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο.

Ἡ Βέρα κουρασμένη ἀπ' τὸν κόρο καὶ τὴν ἀηδία τῶν τύπων τῆς περιγυρίας τῆς, εἶχε ἐρθῆ πρὸς αὐτὸν εὐτὺς ἀπὸ τὴν πρώτη κατάλληλη περίσταση, ἀπλοποιῶντας ἔτσι μὲ ἡγεμονικὸ, ἐπέροχο τρόπο, τὴς ταπεινὲς τυπικότητες, ὅπου χάνεται ὁ πολυτίμος καιρὸς τῆς ζωῆς.

Ὡ! Πὼς, ἀπ' τὰ πρῶτα λόγια τους, οἱ μάταιες ἐχτίμησες τῶν ἀδιάφορων ἀπέναντί τους, τοὺς φάνηκαν σάν φτεράκισμα νυχτοπουλιῶν πού χάνονται γυρίζοντας στ' ἀπέραντα σκοτάδια τοῖς! Τί χαμογέλιο ἀντάλλαξαν! Τί ἀνείπωτο φίλι!

Κι ἀληθινὰ τὸ φυσικὸ τους ἦταν ἀπ' τὰ πιὸ παράξενα. — Ἦταν δυὸ πλάσματα προικισμένα μὲ καταπληκτικὰ θαυμάσιες αἰσθησες, ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ γήινες. Ἡ προέχταση, ὁ ἀντίλαλος κάθε αἰσθησῆς ἀντήχασε μέσα τους μὲ μιὰ ἀνήσυχη ἐντονότητα. Γιὰ νὰ τις νοιώσουν πλέρια ἀφίνονταν ὀλίγελα ξεχάνοντας τὸν ἑαυτὸ τους. Μερικὲς, ἄλλωστε, ιδέες, ὅπως τῆς ψυχῆς, τοῦ Ἀλείου καὶ τοῦ Θεοῦ ἀκόμα, ἦταν σὰ σκεπασμένες μ' ἕνα πέπλο στὸ μυαλό τους. Ἡ πίστη τῶσων ζωντανῶν στὰ ὑπερφυσικὰ πράματα ἦταν γι' αὐτοὺς μιὰ παραξενιὰ κάτι πού δὲν τοὺς ἐμελε, ἀφοῦ ἦταν ἀνήμποροι νὰ καταδικάσουν ἢ νὰ δικαιώσουν κάτι. — Κι ἔτσι, τέλεια ἀναγνωρίζοντας πὼς ὁ κόσμος τοὺς ἦταν ἀδιάφορος, μετὰ τὸ ταίριασμά τους, χῶθησαν στὴ μοναξιά, μὲς στὴ παλιὰ αὐτὴ καὶ μεγαλόπρεπη κατοικία, ὅπου ἡ ἔχαση τῶν κήπων ἐπινγε κάθε θόρυβο τοῦ ἕξω κόσμου.

Ἐκεῖ, οἱ δυὸ ἀγαπημένοι, κυλλίστηκαν στὴν ἄβυσσο, στὸν ὠκεανὸ τῶν ἀτόνων καὶ συγκλονιστικῶν ἡδονῶν, ὅπου τὸ πνεῦμα συγκερνιέται μὲ τὴ σάρκα τῆ μυστηριακῆ! Ἐξάντησαν τὴ φλόγα τῶν πόθων, τὰ ῥιγη τὰ ἐκστατικὰ καὶ τὴς ξεφρενιασμένες ἀγάπες. Μέσα τους, τὸ πνεῦμα συμπότιζε τόσο πλέρια τὸ κορμί πού οἱ μορφὲς τους τοὺς φαινότανε πνευματικὲς, πού τὰ φιλήματά τους, ὀλοπόφυρα δαχτυλίδια φλογισμένα, τοὺς σύσφιγγαν σ' ἰδεατὸ συγκερασμό. Ἀπέραντο θάμπος! Καὶ ξαφνικὰ, μὲ μιὰς, τὸ παθητικὸ μεθύσι ἔπαβε. Τὸ τρομερὸ συμβάντο τοὺς χῶριζε· οἱ ἀγκαλιές τους ξεσφίχτηκαν θλιπτά. Ποιὸς ἴσμιος τοῦ πῆρε τὴ λατρεμένη του νεκρὴ; Νεκρὴ! ὄχι. Μήπως τοῦ βιολιού τὴ ψυχὴ τὴν συναπαίρνει ἢ φωνὴ τοῦ σπάζοιμου μιᾶς κόρδας;

Οἱ ὥρες διάβηκαν.

Κοίταξε, ἀπ' τὸ παράθυρο, τὴ νύχτα πού προχωροῦσε στὰ οὐράνια: κι ἡ νύχτα τοῦ

φαινότανε πρὸ σὸ πικρῆ τοῦ φαινόταν σὰ βασιλίσα ὀδευόνας, μελάγχολα, στὴν ἐξορία, καὶ πού ἡ διαμαντένι θηλιά τοῦ πένθιμου χιτώνα τῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ἔλαμπε μονάχη, ἀπάνω ἀπ' τὸ δέντρο, χαμένη μὲς στο σκοτεινογάλαξο φόντο τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ Βέρα εἶναι! σκέφτηκε.

Σ' αὐτὸ τ' ὄνομα, πολὺ χαμηλόφωνα εἰπώμενο, ἀνασείστηκε σάν ἄνθρωπος πού συνέρχεται. Καὶ γυρίζοντας, ὕστερα, κοίταξεν ὀλόγυρά του.

Τὰ πράματα τώρα, μὲς στὴν κάμερα, ἦταν φωτισμένα ἀπῶνα ὡς τότε ἀχνὸ φῶς, τὸ φῶς μιᾶς ψηλῆς καντήλας, πού γαλάζωνε τὰ θάμψη, καὶ πού φαινόταν μὲς στὴ νύχτα, πού τάχε ὅλα τώρα πλημμυροῦσε, σάν ἕνα ἄλλο ἄστειρο. Ἦταν ἡ καντήλα, πού εὐώδαγε λιβάνι μὲρὸς στο εἰκονοστάσι, οἰκογενειακὸ τῆς Βέρας; θυμητάρι. Μιὰ ἀναλαμπὴ τῶν χρυσαφιῶν τοῦ, τρομουλιστή, ἔπεφτε ἀπάνω στο περιδαίριο, ἀνάμεσα στὰ στολίδια πού ἦτανε στο τζάκι πιθωμένα.

Ὁ φωτιστέρανος τῆς Παναγίας, μὲ τὰ οὐρανικὰ φορέματά τῆς, ροδοβαμένος ἀπ' τὸ βεζαντινὸ σταυρὸ, πού σύσμιγε μὲς στὴν ἀναλαμπὴ τῆς λεπτῆς καὶ πορφυρῆς ἀναγραμμῆς του, ἀχνοφώτιζε μὲ μιὰ αἰματοβαμένη ἀναλαμπὴ τὸ ἡλιοστάλαχο πορφύρι τῶν μαργαριταριῶν. Ἀπὸ παιδί, ἡ Βέρα στύλωνε δεητικὰ τὰ μεγάλα μάτια τῆς στο μητρικὸ καὶ πανάχαρτο πρόσωπο τῆς κληρονομικῆς Μαντόνας καί, μὴ μπορώντας ἀπὸ φύση, ἄλιμονο!, νὰ τῆς προσφέρῃ παρὰ μιὰ δυσειδαίμονη ἀγάπη, τῆς τὴν θυσίαζε κάποτε, ἀπλά, παθητικὰ, σάν περνοῦσε σιωπηλὰ μὲρὸς στὴν καντήλα.

Στὴν εἰδῆ τῆς, ὡς τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς συγκινημένος ἀπ' τὴς θλιβερῆς θύμησες, ὁ κόμητας, σηκώθηκε, φύσηξε γοργὰ τ' ἄγιο φῶς καὶ ψηλαφώντας, στο σκοτάδι, ἀπλόωντας τὸ χέρι, χιύπησε νάρθου.

Ἐνας ὑπηρέτης φάνηκε: ἕνας μαυροντυμένος γέρος. Κρατοῦσε μιὰ λάμπα καὶ τὴν ἀπὶθωσε μὲρὸς στο πορτρέτο τῆς κοντέσσας. Σάν γύρισε τὸν ἔξωσε ἕνας ῥίγος τρόμου μυστικῶ, ὅταν εἶδε τὸν κύριό του ὄρθιο, γελαστό σάν νὰ μὴν εἶχε τίποτα συμβῆ.

Ρεῖμόν, εἶπε ὁ κόμητας ἤσυχα, ἀ π ὄ ψ ε εἶ μ α σ τ ε κ α τ α κ ο υ ρ α σ μ ἔ ν ο ι ἢ κ ο ν τ ἔ σ α κ ι ἔ γ ῶ θ ἄ σ ε ρ β ἰ ρ η σ τ ἰ ς δ ἕ κ α. Ἀποφασίσασα, ἀκόμα, νὰ χούμε πιὸ πολλὴ μοναξιά, ἐδῶ, ἀ τὸ αἶθρο. Κανένας ἀπ' τοὺς ὑπηρέτες, ἐξὸν ἔσενα, νὰ μὴ μείνῃ τὴ νύχτα ἐδῶ μέσα· θὰ τοὺς πληρώσῃς γιὰ τρεῖς χρόνια καὶ νὰ φύγουν. Κι ὕστερα θὰ σφαλίσῃς ὀριστικὰ τὴν πόρτα· θ'

ἀνάψῃς κεριά, κάτω, στὴν τραπεζαρία. Ἐπὶ θὰ μᾶς ἀχέσῃς. Ἀπὸ τώρα καὶ στο ἕξῃ δὲ θὰ δεχτοῦμε πιά κανένα.

Ὁ γέρος ἔτρεψε καὶ τὸν κοίτοζε μὲ προσοχῆ.

Ὁ κόμητας ἀνάψε ἕνα σιγαρέτο καὶ κατέβηκε στοὺς κήπους.

Στὴν ἀρχὴ ὁ ὑπηρέτης σκέφτηκε πὼς ἡ βαρύντα, ἡ σπαραχτικὴ θλίψη εἶχε σαλέψει τὸ νοῦ τοῦ κυρίου του. Τὸν ἤξερε ἀπὸ παιδί· κι ἀμέσως ἐννοίωσε πὼς ὁ συγκλονισμὸς μιᾶς ἀξαρῆς ἀφύπνησης μποροῦσε νὰ κεραυνώσῃ τὸν ὑπνοβάτη αὐτόν. Μὰ τὸ καθῆκο του ἦταν πρῶτα—πρῶτα νὰ σεβαστῆ ἕνα τέτιο μυστικὸ.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι. Νὰ γίνῃ ἀφωσιωμένος συνένοχος στο θρησκευτικὸ αὐτὸ ὄνειρο; Νὰ ὑπακούσῃ; ... Νὰ ἐξακολουθῆ γὰ τοὺς ὑπηρετῆ δίχως νὰ λογαριάσῃ τὸ θάνατο; — Τί παράξενη ἰδέα! ... Θὰ βαστοῦσε ἄραγε μιὰ νύχτα; ... Ἀλοῖμονο, αἶθρο! ... Ποιὸς ἤξερε; ... Ἴσως! ... — Ἐπιθυμία ἰερῆ, τὸ κάτω—κάτω!—Μὲ τί δικαίωμα σκεφτόταν; ..

Βγήκε ἀπὸ τὴν κάμερα, ἔκαμε ὄσα τοῦ εἶχαν πῆ, κι ἀπ' τὸ ἴδιο βράδυ ἄρχισε ἡ ἀσυνήθιστη ζωῆ.

Ἐπρεπε νὰ δημιουργηθῆ ὀλόγυρα μιὰ τραγικὴ πλάνη.

Οἱ δυσκολίες, στὴς πρῶτες μέρες, πέρασαν γρήγορα. Στὴν ἀρχὴ μὲ φόβο, ὕστερα ἀπὸ κάπια ἀγάπη, εἶχε τόσο συνηθίσει νὰ εἶναι φευδός, πού δὲν εἶχαν τρεῖς βδομάδες σχεδὸ διαβῆ καὶ ἦταν στιγμὲς πού δὲν ἐννοιώθε ἢ ἢ καλὴ του θέλητῆ ἦταν προσποιημένη. Ἡ συνειδησὴ τῆς πραγματικότητος χανόταν! Κάποτε, νοιώθοντας κάπιο παραλόισμα, αἰστανόταν τὴν ἀνάγκη νὰ βεβαιώσῃ τὸν ἑαυτὸ του πὼς ἡ κοντέσσα ἦταν ὀριστικὰ νεκρὴ. Μὰ ξαίρχιζε ἀμέσως τὸ πένθιμο παιγνίδι καὶ ἔχχανε τὴν πραγματικότητα σὲ λίγο. Ὑστερα ἀπὸ μέρες εἶδε πὼς μὲ ἀγῶνα μποροῦσε ἢ σκέψη του νὰ τὸν πείσει γιὰ τὴν πραγματικότητά. Καὶ προαιστάνθηκε πὼς σὲ λίγο θ' ἀφαινότανε δολοφόνος στὸν τρομαχτικὸ μαγνητισμὸ πού ὁ κόμητας σιγά-σιγά ἔχχυνε στὴν ἀτμόσφαιρα ὀλόγυρά τους. Καὶ τὸν ἐσφιγγε ὁ φόβος, ἕνας ἄγνωρος, γλυκὸς φόβος.

Πραγματικὰ, ὁ Ἄτολ, ζῶσε μὲς στὴν ἀόλυτη ἀσυνειδησία τοῦ θάνατου τῆς ἀγαπημένης του! Δὲ μποροῦσε παρὰ νὰ τὴν βρεῖσκη παντοῦ, ὀλοζώντανε, τόσο ἡ μορφὴ τῆς λατρεμένης του ἦταν σμιχτὴ μὲ τὴ δικὴ του. Ἄλλωτε, σ' ἕνα μπάγκο τοῦ κήπου, τὴς ἠλιοφώτιστες μέρες, διάβαζε μεγαλόφωνα τὰ ποι-

ήματα που αείη αγάτιγες· άλλοτε το βρῖδου μιλούσε με τη γελαστή όπτασία, που, γι αυτόν, καθόταν στην άλλη πολυθρόνα.

Οί μέρες, οί νύχτες, οί βδομάδες διάβηκαν γοργά. Ούτε ό ένας ούτε ό άλλος γνώριζαν τί έκαναν. Και τώρα παράξενα φαινόμενα άρχιζαν να γίνονται, που ήταν δύσκολο μέσα σ' αυτά να ξεδιαλυθή τό φανταστικό άπ' τό πραγματικό. Μιά παρουσία άργοπετούσε μες στον άέρα: κόπια μορφή άγωνιζόταν να έμφανιστή, να ύφανθή άπάνω στο χώρο που είχε γίνει άπέραντος.

Ό Άτόλ ζούσε διπλά, σαν έκστατικός, σά θεοφώτιστος. Μιά γλυκειά, χλομή όψη, ιδωμένη σαν άστραπή άνάμεσα από δυό βλεβαρισματα ματιού, ένα άνάλαφρο άκρο του πιάνου ξαφνικό, ένα φιλή που του σφράγιζε τά χείλια τη στιγμή που έτοιμαζόταν να μιλήσει, σχετικές γυναικείες σκέψεις που ξύπνααν μέσα του άπαντώντας σ' όσα αυτός έλεγε, μία δυαδικότητα του έαυτού του τέτα που, σά σέ όργη άνάλαφρη όμίγλη, άπάγνεε κοντά του τό έκστατικά μεθυστικό μύρο της άγαπημένης του, λόγω χαμηλόφωνα, τη νύχτα, άνάμεσα στο ξύπνο και τόν ύπνο του: όλα, του την προμήνυαν, τόν έκαναν να την ματεύη μυστικά. Ήταν μία άρνηση του Θάνατου, ένα άνασήκωμα του μυστηρίου του από μία δύναμη άγνωστη.

Μιά φορά τόν έννοιωσε, την είδε τόσο κοντά πλάι του, που την έβαλε στην άγκαλιά του· μά χάρη σαν άχός.

«Παιδί!» μουρμούρισε χαμογελώντας.

Και ξανακοιμήθηκε σαν ένας χολιασμένος άπ' την τσακίτικη και νυσταγμένη μαιτρέσα του έραστής.

Την ήμέρα της γιορτής της, χωρατεύοντας, έβαλε έναν άμάραντο μες στο μπουκέτο που πέταξε στο προσκέφαλο της Βέρας.

«Άρνού νομίζει τόν έαυτό της πεθαμένο» είπε.

Άπ' τη βαθειά και μυριοδύναμη θέλησή του που, από έρωτα, έπλαθε όλοζώντανη και σαρκωμένη τη γυναίκα του μες στην άπομόναχη κατοικία, ή ζωή αυτή κατάντησε να πάρη μία μελαγχολική, βαρειά και πειστική όμορφιά. Κι ό ύπρητές άκόμα, τώρα δέν αίστανόταν τρόμο, γιατί είχε σιγά-σιγά πιά συνειδήσει στις έντύπώσεις αυτές.

Ένα μαύρο βελουδένιο φάρμακο στο στρίψιμο ένου διάδρομου, μία χαρωπή φωνή φωναζόντας τον στο σαλόνι, ένα χτύπημα του κουδουνιού τό πρωί, σαν άλλοτε, όλα πιά τώρα τά είχε συνειδήσει: θάλεγε κανένας πώς ή

νεκρή έπαιζε, σαν μικρό παιδί, κρυφτό. Γιατί έννοιωθε πώς ήταν τόσο άγαπημένη! Ήταν πολύ φυσικό.

Ένας χρόνος πέρασε.

Τό βράδυ της πρωτοχρονιάς, ό κόμητας, κοντά στη στυά, μες στην κάμερα της Βέρας, της διάβασε ένα μικρό φλωρεντινό μύθο: τόν Καλλιμάχο. Έστερα, κλείνοντας τό βιβλίο και γέροντας τοιά:

«Ντούσκα, είπε, θυμάται την Κοιλιάδα τών Ρόδων, τις όχτες του Λάν, τόν Πύργο τών Κατρούρου;... Ό μύθος αυτός δέ σου τά θυμήσε όλ' αυτά;...»

Σηκώθηκε και μες στον άχνογάλαζο καθρέφτη είδε τόν έαυτό του χλομότερο από άλλοτε. Πήρε ένα βραχιόλι μινιγροϊταρένιο από μία θήκη και κοίταξε τά μαργαριτάρια με προσοχή. Δέν τά είχε μόλις, πριν λίγο, βγάλει άπ' τό χέρι της, ή Βέρα, πριν γούθη; Τά μαργαριτάρια ήταν άκόμα ζεστά και οί άναλαμπές τους άκαλότερες, σαν άπ' τη θερμη της εύωδερής σάρκας της. Και τό όπάλι του σιβηρικού αυτού περιδαιριού, που άγάπαγε τόσο τ' όμορφο στήθος της Βέρας ώστε να χλομαίνη άρωστημένα μες στην άμαργαρόχρωση θέση του, όταν ή άγαπημένη τό ξεχανε λίγες στιγμές! Άλλοτε, γι αυτό τό άγαπούσε τόσο αυτό τό πιστό στολίδι!... Άπόψε τό όπάλι έλαμπε σαν έγκαταλειμένο και σαν να τό ζωντάνευε άκόμα ό λεπτός μαγνητισμός της ώραίας νεκρής. Και ξαναβάζοντας τό περιδαιριο με τά πολύτιμα πετράδια, άγγιξε τυχαία τό βατιστένιο μαντυλάκι, που οί αίμοτοσταλίδες του ήταν όργες και κόκκινες σαν πορφύρα γαρούφαλλα μέσα σέ χιόνι!... Έκει, στο πιάνο, ποιός λοιπόν είχε γυρίσει την τελευταία σελίδα της πάντα άτέλειωτης περασμένης μελωδίας; Τί! ή ιερή καντήλα είχε ξανανάψει στο εικονοστάσι! Ναι, ή χρυσοπόρφυρη φλόγα της φωτίζε μυστικά τό πρόσωπο, με τά κλειστά μάτια, της Μαντόνας! Κι αυτά τά νιόκοπα άνατολίτικα λουλουδία, που άνοίγαν όλοζώντανα μες στα παλιά Σάξδοχεια, ποιό χέρι τάχε βαλμένα εκεί; Η κάμερα έμοιαζε φαιδρή και ξαναζωντανεμένη σέ τρόπο βαθύτερο και πιο έντονο άπ' τό συνηθισμένο. Μά τίποτα δέν μπορούσε να τόν παραξενέψη! Του φαινόταν όλ' αυτά τόσο φυσικά που ούτε καν πρόσεξε πώς ή ώρα χτύπαγε στο ρολόι, που ήταν σταματημένο ένα χρόνο τώρα.

Μά τό βράδυ αυτό, όμως, θάλεγε κανένας, πώς λατρευτά, άπ' τά βάθη τών σκοταδιών, ή κοντέσσα Βέρα άγωνιζόταν να ξαναόρθη μες

στην κάμερα αυτήν, που ήταν όλη άπ' αυτήν είωδιασμένη! Είχε μέσα εκεί άφήσει τόσο άπ' τόν έαυτό της! Ότι είχε πλάσει τη ζωή της την τραβούσε μυστηριακά εκεί! Η όμορφιά της πνίξε παντού οί άτέλειωτες προσπάθειες που είχε κάνει ή παθητική θέληση του άντρα της, έπρεπε ναχαν ξεσφίξει τά άνερεύνητα δεσμά του Άόρατου όλόγυρά της!...

Όλα τήν άναζήτη γαν μέσα εκεί. Ότι είχε άγαπήσει, ότι άγάπαγε, όλα, ήταν εκεί.

Έπρεπε να ποθούσε ναόρη να χαμογελάσει άκόμα μες στο μυστηριώδικο αυτόν καθρέφτη, όπου τόσες φορές είχε θαυμάσει την κρινοθήρα όψη της! Η γλυκειά νεκρή, εκεί κάτω, θά είχε άναργής, βέβαια, μες στις βιολέτες της, κάτω άπ' τις σβυστές λαμπάδες· ή θεία νεκρή θά είχε σύγκορη άνασιστή, μες στον τάφο όλόμονη, βλέποντας τό άργυρό κλειδί ριγμένο στο κατώφλι. Κι αυτή, όπως κι αυτός, ήθελε ναρθή κοντά του! Κι ή θέλησή της χανόταν μες στη σκέψη του λιβαριού και της μοναξιάς. Ό θάνατος δέν είναι κάτι τελειωτικό παρά για κείνους που έλπίζουν στους ουρανούς· αλλά κι ό θάνατος, κι οί ουρανοί, κι ή ζωή, γι αυτή, δέν ήταν τό φιλή τους; Και τό άσυνταίριαστο φιλή του άντρα της, στη μοναξιά του, τραβούσε τά χείλια της, μες στο σκοτάδι.

Κι οί περασμένες μελωδίες, τά άλλοτινά φλογόπνοα λόγια, τά φορέματα που φύλαγαν τό κορμί της κι εύδοούσαν άκόμα τ' άρωμά του, τά μαγεμένα αυτά πετράδια που την ήθελαν μες στη κρυφή τους θλίψη και προσάντω ή άπέραντη κι άπόλυτη έντύπωση της παρουσίας της, όλα την τραβούσαν εκεί, όλα τή φώναζαν εκεί, τόσο άνεπαίσθητα και από τόσο καιρό που, στο τέλος λυτρωμένη άπ τη βαρειά νάρκη του Θάνατου, δέν έλειπε παρά α ύ τ ή μ ο ν ά χ α !

Ά! Οί Ίδέες είναι όντα ζωντανά!... Ό κόμητας είχε σχεδιάσει μες τόν άέρα τη μορφή του έρωτά του, κι έπρεπε δίχως άλλο τό άδειο αυτό να γεμιστή άπ' τό μόνο πλάσμα που του ήτανε όμόγενο, άλλιώς τό Άπειρο θά συντριβόταν. Κι αυτή τη στιγμή διάβηκε μπροστά του ή έντύπωση, όριστική, άπλή, άπόλυτη, πώς α ύ τ ή π ε ρ ε π ε ν ά β ρ ί σ κ ε τ α ι ε κ ε ι, στη κάμερα! Ήτανε τόσο γαλήνια βέβαιος όσο και πώς ύπαρχε αυτός ό ίδιος, κι όλα τά πράγματα όλόγυρά του ήταν πλέρια άπ' την πεποίθησή του. Φαινότανε! κι έ π ε ι δ ή δ ε ν έ λ ε ι π ε π ι ά π α ρ ά ή Β έ ρ α μ ό ν ο, ή ί δ ι α, χεροπιαστή, άντικειμενική,

ή τ α ν ά ν ά γ κ η ν ά ρ θ η χ ω ρ ί ς α λ λ ο και τό μεγάλο Όνειρο της ζωής και του Θανάτου να μισοαόξη μία στιγμή τις άναώνικες θύρες του! Ό έρόμος της άνάστασης είχε φτάσει, άπ' την πίστη, ως αυτήν! Ένα δροσάτο γέλιο μουσικό φωτίσε με τη χαρά του τό νυχτικό κρεβάτι· ό κόμητας στράφηκε. Και μπρός στα μάτια του, εκεί μπροστά, πλασμένη από θέληση και θύμηση, άκουμπησμένη, άραχνοάλαφρη, άπά στο δαυτελάνο προσκεφάλι, έμβασιτώντας με τό χέρι τά βαρειά μαύρα της μαλλιά, με τό στόμα μισοανοιγμένο όλόγλυκα σ' ένα παραδεισιακό χαμόγελο γιομάτο ήδονές, ώραία ως τό θάνατο, επί τελους! ή κονιέσσα Βέρα τόν κοίταξε, λιγάκι άλαφροϋπνωμένη άκόμα.

«Ροξέ!... είπε με μία άλαφρινή φωνή.

Σύρθηκε κοντά της. Τά χείλια τους σμίξαν σέ μία χαρά θεία—ίπερούσια— έκστατική— άθάνατη! Και τό τ ε κατάλαβαν, πώς δέν ήτανε πραγματικά, πα ρ ά μ ι ά μ ό ν ο, ή ί δ ι α, ύ π α ρ ε η.

Οί ώρες μόλις άγγιξαν μ' ένα άπόξενο φτερούγισμα αυτή την έκσταση, όπου συγκεραζότανε, για πρώτη φορά, ό ουρανός κι ή γη.

Και ξάφνου, ό Άτόλ άνασείστηκε δλακαιρος σαν κεραυνωμένος από μία τραγική θύμηση.

«Ά!... Τώρα θυμάμαι!...» έσαμε. «Τί έχω, ώμίενα;—Άλλά είσαι πεθαμένη!».

Την ίδια στιγμή, στο λόγο αυτό, ή μυστική καντήλα έσβύστη. Τό χλομό αύγινό φως—τό φως μιάς γκριζας, βροχερής αύγης— άπλώθηκε άχνά άπ' τις κουρτίνες, μες στην κάμερα. Οί λαμπάδες λιγώθηκαν όχρά και σβύστηκαν, άφίνοντας τά κόκκινα φυτίλια τους να καπνίζουσε βαρειά· ή φωτιά χάθηκε κάτω άπόνα στρώμα ζεστής σιάχτης· τά άνθια μαραθήκαν και ξεράθηκαν σέ λίγες στιγμές· τό κρεμαστό του ρολογιού ξαναπήρε ρυθμικά την προτερνή άκίνησή του. Η βεβαιότητα όλων τών πραγμάτων πέταξε άσυγκράτητα. Τό όπάλι, νεκρό, δέν αντίλαμπιζε πιά· οί σταλαχτίτες του αίμάτου είχαν μαραθή κι αυτοί, άπάνω στη βατίστα, δίπλα της· και άναλυόνοντας, μες στα άπελεισμένα χέρια που άνωφέλευτα ήθελεν να την κρατήσουν άγκαλιαστή, ή άσπρη και ποθοπλάναγη όπτασία, ξανάγινε άέρας και χάθηκε σαν ίσκιος. Ένας άνάλαφρος στεναχτός άποχαιρεισμός, καθάρος, άπόμακρος, έφτασε ως τη ψυχή του κόμητα. Και σηκώθη άξαφνα· αντίληφθηκε πώς ήταν μοναχός. Τ' όνειρό του είχε χαθή μονομιάς. Είχε κόψει τό μαγικό νημάτι με μία μονάχα λέξη. Τώρα ή

τοπινή του συλλογή: «Ἀλλὰ ἡ Ἀγάπη». Με αὐτὴ δίνεται βαθύτερα, καθολικώτερα ἢ ἰδιοσυμία τοῦ ποιητῆ· οἱ ρυθμοὶ κυλοῦν ἐδῶ πλατῶα καὶ ὁρμητικὰ σὰν κύματα φουσκωμένα ἀπὸ μιᾶν ἰσχυρὴν ποιητικὴν ῥιπή. Εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ Ῥιχάρδου Ντέμελ ἐνωπύεται τὴν ψυχὴν τοῦ πλήθους, τὸ βιβλίον τοῦ τονίζεται ὁ ψαλμὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅπου ἡγοῦν τὰ τραγούδια τοῦ «Θερμισμού» καὶ τοῦ «Ἐραγῆ», ποιήματα ποὺ ἀπομένουν οἱ ἰωραϊότερες λυρικές ἐμπνεύσεις ποὺ ἔχει σκίρει ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ κοινωρικὴ ἀνησιχία ποὺ ταράζει τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητῆ. Τὸ ἐρωτικὸ αἰσθητὴν καὶ ἡ φύση κυριαρχοῦν στὴν ἄλλη λυρικὴ συλλογὴ του: «Γυναίκα καὶ κόσμος», καὶ ὁ τόμος αὐτὸς κλείνει ἴσως τὰ ὠραιότερα δημιουργήματα τῆς λυρικής του τέχνης, τῆς τέχνης ποὺ κατοπινὴ ζήτησε νὰ τὴν ἀνυψώσῃ σὲ ἀνώτερη ποιητικὴ δημιουργία μετὰ τὸ λυρικό του ἔπος «Ἄνθρωποι», εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ κεντρικώτερον ἔργο τοῦ Ριχάρδου Ντέμελ, καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ ὠραιότητα τοῦ ποιήματος δὲν εἶναι στὴν ἀπλοκὴ τοῦ μύθου—πλοκὴ καὶ μῦθος πολὺ συνθηματικά—ἀλλὰ στὴν ἀνάλυση τῆς ἐρωτικῆς πάλης δυὸ ἀνθρώπων, ποὺ στὴν ἀσφυγὴν τους ἀγωνίζεται ὅτι ἔχει αὐτὴ ὑψηλότερον ἐναντίον τοῦ πλέον ταπεινοῦ ποὺ ὑπάρχει μέσα στὴν ἴδια τους τὴ φύση. Μετὰ τὸ ξετύλιγμα τοῦ ποιήματος παρορυσιάζεται καθαρὰ γενικοποιημένη σὰν ἰδεώδης ρυθμιστὴς μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς τῆς ζωϊκῆς προσπάθειας, ἡ ἰδέα πὼς κάθε ἰδανικὸ ἀτομικῆς εὐτυχίας ἔπρεπε νὰ τεῖναι στὴν εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητος.

Μερικὰ πεζογραφήματα καὶ δράματα καὶ ἡ τελευταία λυρικὴ συλλογὴ «Ὁραῖος ἄγριος κόσμος» συμπληρώνουν τὴν ποιητικὴ παραγωγή τοῦ Ριχάρδου Ντέμελ. Μετὰ τὸν πρόωρον θάνατό του ἡ Γερμανία χάνει τὸν ἰσχυρότερον λυρικό τῆς ποιητῆ, τὸν ποιητῆ ποὺ ζήτησε νὰ κλεί-

σῆ στὸ ἄσμα του τὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς γύρω του ἀρμονίες καὶ ἀνησιχίες τῆς ζωῆς καὶ νὰ κρατήσῃ πάντοτε τὸ πνεῦμα μου στραμμένο πρὸς τὰ κελύσματα τῆς ἐποχῆς.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

«ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ»:
Αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τοῦ νέου βιβλίου τοῦ Edouard Schuré, ὁ σκοτεινὸς μυστικισμὸς τοῦ συγγραφέα τούτου, ἡ ἀκαταστάλαχτη φράση του, ἡ ὁλὴ μανία του νὰ μπερδεύει τὶς μεγάλες Ἰδέες στὰ κλωθογυροῦματα μιᾶς ἀκόλαστης φαντασίας, μᾶς τὸν κάνουν ἀπόλυτα ἀντιπαθητικόν. Ὁ Schuré εἶναι ἀγύρτης. Γενικὰ σ' ὅλα τὰ βιβλία του, ἐκτὸς ἐνός, ἡ σκέψη του μοιάζει σὰν γυαλένιο μάτι ποὺ στηλὰ κοιτάζει τὰ πράγματα χωρὶς νὰ παίρνῃ τὴν αἰσθησὴν τους. Ὁ λόγος του ἔχει πάντα τὴν ἀτσάλη λαμπράδα τῶν μαρμαμένων φύλλων, ποὺ κάτωθι τους ἔπαψαν ν' ἀνακινῶνται δημιουργικὰ οἱ πρασινογύρσοι φωσφορισμοὶ τοῦ ζωϊκοῦ παλμοῦ. Καὶ στὸ καινούργιο του βιβλίον τὰ ἴδια ἀσυχώθητα λάθη, ἡ ἴδια σιχαμένη ἀγυρτία. Ὁ Schuré ὅμως, ὅπως μπόρεσε κάποτε, σὲ στιγμὲς ἴσως καθαρῆς ἐκτασης, νὰ πετύχει καὶ μιὰ ψυχογραφικὴ σύνθεση πνευματικώτατα ἀποδομένη—ἐννοοῦμε τὸ βιβλίον του «οἱ Μεγάλοι Μύστες»,—εἶσι καὶ στὸ καινούργιο του αὐτὸ βιβλίον ἔχει καὶ ἕνα-δυὸ κεφάλαια τῆς προκοπῆς. Τὸ ἕνα, γιὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ἀναγέννησης, τὸ πήραμε καὶ ἐμεῖς. Τ' ὄλο βιβλίον ὅμως καὶ ἀνδιαβαστεῖ, πρέπει ὁ ἀναγνώστης νὰ τὸ πάρῃ στὰ χέρια του μετὰ τὴν προειδοποίησιν πὼς ἔχει νὰ κάμῃ μ' ἕνα φαντασιοκόπο φρασσοπληχτο.

Ἀπὸ τοῦς ΠΡΟΔΡΟΜΟΥΣ τοῦ R. ROLLAND

ΣΤΗΝ ΑἰΩΝΙΑΝ ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Ἡ πῶς ἀποτελεσματικὴ ἐνεργεια ποὺ δυοῦμαστε νὰ κάμουμε ὅλοι μὲς, ἄντρες καὶ γυναῖκες, εἶναι ἡ κατ' ἀτομο, ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο, ἢ ἀπὸ ψυχὴν σὲ ψυχὴν, ἡ ἐνεργεια μετὰ τὸν λόγο, τὸ παράδειγμα, μ' ὅλη τὴν ὑπαρξὴ μας. Γυναῖκες τῆς Εὐρώπης, τὴν ἐνεργεια τούτη δὲν τὴν κάνατε ὅσο πρέπει. Ζητᾶτε σήμερα νὰ ξεφύγετε τὴ μᾶστιγα ποὺ κατατρώγει τὸν κόσμον, μάχεστε τὸν πόλεμον. Καλὸ καὶ τοῦτο, μ' ἀργὰ πολὺ γίνεται. Τὸν πόλεμον, μπόρῳσατε, ὀρεῖλατε νὰ τὸν πολεμήσετε στὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων πρὶν ἀκόμα τοῦτος ξεσπάσει. Δὲ ξέρατε ὅσο ἄρμολε τὴν δύναμιν ποῦχατε ἀπάνω μας. Μητέρες, ἀδερφάδες, συντροφισσες, φι-

λενάδες, ἀγαπημένες, σὲ σὰς στέκεται ἂν τὸ θέλετε νὰ φτιάσετε τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ. Στὰ χέρια σας τῶχατε τὸ παιδί καὶ μπροστὰ στὴ γυναῖκα, ποὺ σέβεται κα' ἀγάπῃ, ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντα παιδί. Πὼς δὲν τ' ὀδηγᾶτε τὸ παιδί αὐτό; Κι' ἂν τολμήσω νὰ πάρω παράδειγμα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου, σὰς λέω πὼς ὅτι καλὸ ἢ λιγώτερον κακὸ ἔχω, σὲ κάποιες ἀπὸ σὰς τὸ χρωστῶ. Τ' ὅτι στὴ δοκιμασία τούτη μπόρεσα νὰ φυλάξω τὴν ἀνάλαχην πίστην μου στὴν ἀνθρώπινη ἀδερφωσύνη, τὴν ἀγάπην μου στὴν ἀγάπην καὶ τὴν περιφρόνησίν μου στὸ μίσος, σὲ κάποιες γυναῖκες τὸ χρωστῶ· κα' ὀνομάζω δυὸ μονάχα—τὴ μητέρα μου ποὺ ἀπὸ παιδί μουδῶκε τὴν αἰσθησὴν τοῦ αἰώνιου—καὶ τὴ μεγάλη Εὐρωπαία Malwida von Meysenbug, τὴν ἀγνήν ἰδεολόγον, ποὺ τὰ γαλήνια γερατὰ τῆς φιλικὰ στάθησαν στὴν ἐφηβικότητά μου. Κι' ἂν μιὰ γυναῖκα μπορεῖ νὰ σώσῃ μιᾶν ἀνθρώπινη ψυχὴν, πὼς δὲν τὶς σώσετε ὅλες; Καὶ δὲ δίνεται ἀπὸ σὰς ἡ σωτηρία γιὰτί, ἀναμφίβολα, παραπολλὲς ἀπὸ σὰς δὲν ἔχουν οἱ ἴδιες ἀκόμα σωθεῖ. Κάνετε λοιπὸν ἀρχὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σας! Ὅτι τὸ πῶς πολὺ χρειάζεται δὲν εἶνε ἡ κατάχρησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων (μολογῶντι δὲν παρῶντορῶν καὶ τοῦτου τὴ πραγματικὴ σπουδαιότητι), ἀλλὰ ἡ κατάχρησιν τοῦ ἑαυτοῦ σας. Πάρητε ἴσως ὁ ἴσκιος τ' ἀντρός καὶ τῶν ἀλαζονικῶν καὶ ἀδελφῶν παθῶν του. Πάρητε στὴ ψυχὴν σας τὴ λαμπρὰν ἐνδρασην τ' ἀδερφι-

κοῦ χρέους τῆς συμπόνιας, τῆς ἀλληλοβοήθειας, τῆς ἐνωσης ὅλων τῶν ὑπάρξεων, ποὺ εἶναι ὁ νόμος ὁ ἰπέρτατος, σύμφωνον μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ διδάγματα γιὰ τοὺς χριστιανοὺς καὶ τῆς Ἐλεύτερης Σκέψης γιὰ τὰ ἐλεύτερα πνεύματα. Πόσες σήμερον ἀπὸ σὰς στὴν Εὐρώπην δὲν στριφογυρίζουνε τὸν κυκλῶνα τῶν ἀντρῶν καὶ ποὺ ἀντὶ νὰ φωτίσετε τοὺς ἀντρες, ρίχνετε καὶ ἐσεῖς στὸ παγκόσμιο παραμιλητὸ τὸν πυρετὸ σας!

Ἄς ἔρτει ἡ εἰρήνη πρῶτα μέσα σας! Ἐεργιῶστε ἀπὸ σὰς τὶς ἴδιες πρῶτα τὸ πνεῦμα τοῦ τυφλοῦ ἀγῶνα. Μὴν ἀνακατεῦτε στὶς διαμάχες. Δὲ θὰ καταργήσετε τὸν πόλεμον πολεμώντας τον, θὰ τὸ πετύχετε μονάχα προφυλάζοντας ἀπ' αὐτὸν τὴν καρδιά σας, σώζοντας ἀπ' τὴν πυρκαγιά τὸ Ἀῦριο ποὺ βρέσκειται μέσα σας. Σὲ κάθε λόγον μίσους ἀποκριθῆτε μετὰ μιὰ πράξιν φιλάνθρωπην, μετὰ μιὰ πράξιν ἀγάπης γιὰ ὅλα τὰ θύματα. Γίνετε καὶ μετὰ μόνη τὴν παρουσία σας, ἡ ἀπαλὴ ἀποδοκιμασία στὰ παραστρατήματα τῶν παθῶν, γίνετε ὁ μίμντρας, ποὺ τὸ φωτεινὸν τοῦ μάτι τὸ συμπονετικὸν γὰ μᾶς κάνει νὰ κοκκινίζουμε γιὰ τὸν παραλογισμὸν μας! Γίνετε ἡ ζωντανὴ εἰρήνη στὴ μέσην τοῦ πολέμου. Γίνετε ἡ αἰώνια Ἀντιγόνη, ποὺ ἀρνιέται νὰ δοθῆι στὸ μίσος καὶ ποὺ ὅταν ὑποφέρουν δὲ δύναται νὰ κάνει διάκρισιν ἀνόμεσα στοὺς ὀλτρευόμενους ἀδερφούς.

Α. Π.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΥΠΟΔΟΧΗ που βρήκε στην 'Αθήνα το περιοδικό μας ήταν τέτοια που μάς επιτρέπει να σχηματίσουμε την ασφαλή πεποίθηση πως υπάρχει και παραυπάρχει μάλιστα και στην 'Ελλάδα εύρυστα αναγνωστικό κοινό για την ανώτερη πνευματική παραγωγή. Σε τρεις μέρες μέσα ή «Λογοτεχνία» κυκλοφόρησε σ' ένα τέτοιο αριθμό αντίτυπων, ώστε να μη μπορούσαμε να στείλουμε στις επαρχίες και στο εξωτερικό ούτε ένα τεύχος απ' όσα είχαμε προορίσει για πούλημα εκεί. Κι' από τότε έχουμε σήμερα μάς εξήγησαν από παντού τόσα σώματα, που θ' αναγκαστούμε να ξανατυπώσουμε το πρώτο τεύχος. Όστε υπάρχει αναγνωστικό κοινό και για μας. Βέβαια οι διάφορες μικρόσχημες και μεγαλόσχημες φιλολογικές φυλλάδες και πρό πάντων τα διάφορα ρυπαρόφυλλα, που τυχοδιώχτες επιχειρηματίες βιάζον αδικηφρονώντας όλότελα φυσικά για το μεγάλο ήθικό κακό που προξενούν στην αγνή φιλολογική παραγωγή του τόπου και στην πνευματική κ' αισθητική μόρφωση του λαού μας, δυνατό είναι να έχουν κι' έχουν κυκλοφορία πιο μεγάλη από τη «Λογοτεχνία» και τ' άλλα δυο-τρία καθαρώς φιλολογικά περιοδικά, μα τούτο δεν μάς εκπλήσσει. Το βρίσκουμε πολύ φυσικό μάλιστα για τώρα. Πιστεύουμε όμως, σύμφωνα με τα σημεία που μάς δείχνουν όμως τα πράγματα, πως γλίγωρα έμεις θα πάροουμε τ' άπάνω. 'Ο Λαός μας δύναται να σηκωθεί και θα σηκωθεί. Ζούμε σ' εποχή γενικού καθηρμού. Στο καθηρμού τούτου τόν αγώνα δε μπορεί παρά να ύφωθεί κι' ο Λαός ο 'Ελληνικός. Και το καλό σημάδι είναι πως άρχισε να γίνεται τούτο και στη κάτω λεγόμενη τάξη. Πιστέφετέ μας πως τα μιά από τα τεύχη της «Λογοτεχνίας» που πουλήθηκαν στην 'Αθήνα τ' αγόρασαν έργατες. Κι' εργατών γράμματα και των οργανώσεών τους είναι τα πιο πολλά που παίρνουμε ολοένα από τις επαρχίες και το εξωτερικό για να στείλουμε παντού το περιοδικό μας. Και είναι ή «Λογοτεχνία» περιοδικό αυστηρότατα, απόλυτα λογοτεχνικό, κυνηγώντας ίσως μάλιστα με φανατική άφοσίωση την ύψηλότετη πνευματική κ' αισθητική συνέπεια της Σκέψης και της Τέχνης. Κι' όχι μονάχα τα λογοτεχνικά περιοδικά μπορούνε να ετυχήσουν εδω. Και τα βιβλία. Τα πέντε-δέκα τέτοια που βγήκαν τελευταίως αγοράζονται με φανατισμό από τους μορφωμένους και τους φιλόμουςους που όλο και γίνονται πολυπληθέστεροι. Δέ μένει τίποτε άλλο παρά κι έμεις να σταθούμε στο ύψος της ύψηλης προσπάθειάς μας, του μεγάλου έργου μας.

X

NOMIZOYME πως ερθό και δίκαιο είναι να ευχαριστήσουμε και δημόσια τους αγαπητούς φίλους, που έδωκαν άμέριστη τη προφορική και γραπτή ευνοιά τους στο περιοδικό μας. Μας έστάθηκαν τα καλά τους λόγια μιά επιπλέον ξεχωριστή παρήγορη εκδήλωση μέσα στις τόσες που βρίσκουμε στην αρχή του έργου μας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ : Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ. Το απόσπασμα που δημοσιεύουμε είναι παρμένο από το όμώνυμο μεγάλο διήγημα, που ο συγγραφέας έδωσε για να βγει σε βιβλίο στον έκδοτικόν οίκο του κ. Γ. Ι. Βασιλείου.

X

ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ βγήκε σε τρίτη έκδοση επιδιορθωμένη ή μετάφραση της «Ιφιγένειας εν Ταύροις» του Γκαίτε. Προσεχώς εκδίδονται του ίδιου «Οι Βραδυνοί 'Αντίλαλοι» ποιήματα.

X

ΑΠΟ ΕΛΛΕΙΓΗ χώρου τη βιβλιοκρισία μας την αναβάλλουμε για το έρχόμενο τεύχος.

X

ΣΤΟ ΠΟΙΗΜΑ «ή Προσευχή των Πεπεδημένων» του κ. Τάκη Μπαρλά που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος της «Λογοτεχνίας» έγιναν τ' ακόλουθα λάθη, που ούτε στα παροράματα προφτάσαμε να βάλουμε: Το δεύτερο δίστιχο του ποιήματος δεν πρέπει όλότελα να διαβαστεί. Επίσης όλόκληρο το ποίημα πρέπει να χωρίζεται κάθε πέντε δίστιχα. Επίσης πρέπει να πούμε πως και το ποίημα τούτο καθώς και το άλλο «Μακαρισμός» είνε από τη σειρά «ή ζωή εν Τάφω».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΟΙ ΝΕΟΙ» : Πήραμε και νέο τεύχος του λογοτεχνικού αυτού περιοδικού. Θεέ μου όμως, πόσα δεν έχουμε να πούμε για την έκδοση τούτη! Οι νεαροί κύριοι που τη διευθύνουν, συμπαθέστατοι σ' όλα τ' άλλα, ποσες δίκαιες αφορμές αυστηρών επιπλήξεων μάς δίνουν με την υπερανθρωπικότητά τους!... Και θα πούμε ο τι σχετικό έχουμε στο έρχόμενο τεύχος της «Λογοτεχνίας».

X

ΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ επιχειρηματίες, που μάς στέλλουνε γι' ανταλλαγή τα περιοδικά τους τους παρακαλούμε να πάψουν, γιατί καμμιά δεν έχουμε διάθεση να τους θεωρούμε κι έμεις αγαπητούς συναδέλφους και να τους στέλλουμε κι' έμεις τη «Λογοτεχνία».

«ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ»

“ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ,,

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Γιὰ τὸ Ἑσωτερικὸ

Χρονιάτικη..... Δρ. 25
Ἑξάμηνη..... » 14

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ

Χρονιάτικη..... Φρ. χρ25
Ἑξάμηνη..... » » 14

“LOGOTECHNIA”

REVUE BIMENSUELLE DE LITTÉRATURE ET DE CRITIQUE

Directeur: LEONIDAS PAULIDES

Bureau: Rue Timoleontos 2

ATHÈNES